BS

211 | BRABANT STRIP MAGAZINE

Stripwinkel Adhemar
Kammerstraat 25, 9000 Gent

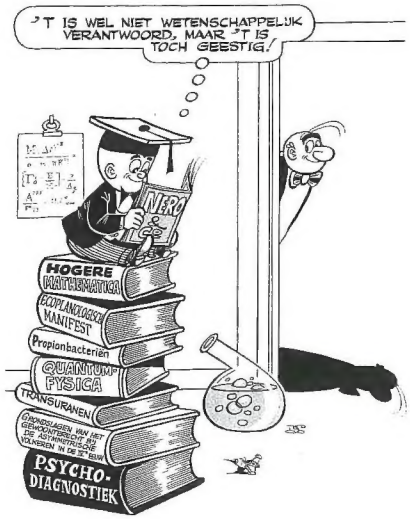

HET BESLOTEN LAND

STRIPS-COMICS-COOL MEDIA

Parijsstraat 16 Leuven
016-225840
info@hbl.be
www.hbl.be

De mooiste Nederlandstalige webshop voor al uw stripalbums

Welkom op het nieuwe
www.bulsuper.nl

De Striepclub

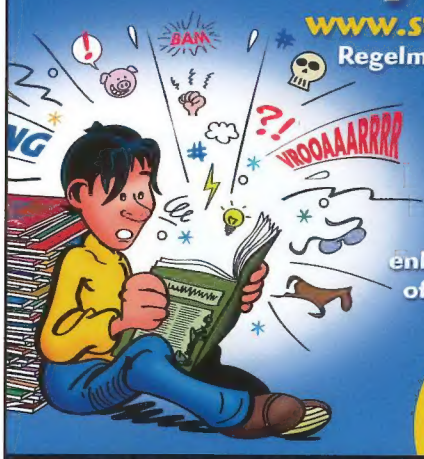

www.striepclub.be
Regelmatige updates met een stripveiling, promoties, acties, activiteiten, speciale uitgaven, posters en prentkaarten, enkel te verkrijgen in of via De Striepclub.

Schrijf je in op onze wekelijkse nieuwsbrief via info@striepclub.be

De Striep Brugge, Katelijnestraat 42, 8000 Brugge
De Striep Oostende, Paulusstraat 36, 8400 Oostende
De Striep Kortrijk, Budastraat 7, 8500 Kortrijk

STRIPWINKEL WONDERLAND

wonderland productions

Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
✆ 011/22 82 00

STRIPFORUM

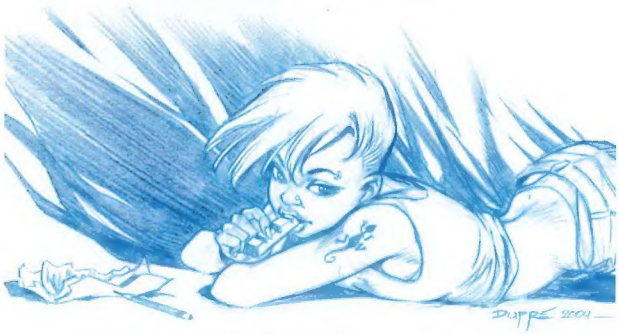

www.getekendereep.com

www.bonte.be **BONTE**

BS
BRABANT STRIP MAGAZINE

nr 211 (2) van 31/08/2017
Gratis voor leden van Brabant Strip vzw, vereniging van stripliefhebbers van 9 tot 99, en van de Reclamestripclub.

Wordt niet los verkocht.

Bestuur
Yves Kerremans, Emmanuel Lerno, Peter Vermaele

Werkgroep
Joppe Broeckhoven, Joeri Delamane, Marc de Lint, Philippe Mouvet, Hendrik Neyts, Jozef Peeters, Roger Philippot, Yves Pieters, Jean Smits, Bertrand Van Herp, Johan Van Ransbeeck

Redactie
Marc de Lint, Jean Smits, Bertrand Van Herp

Werkten mee aan dit nummer
Wouter Adriaensen, Bert Bouljon, Gert Bussens, Roger Decadt, Yves Kerremans, Hugo Landuyt, Philippe Mouvet, Hendrik Neyts, Jozef Peeters, Tom Vermeeren

Hoofdredactie: Marc de Lint
Eindredactie: Valérie Couplez
Opmaak: Bart De Moor

Omslagtekening: Didier Tarquin

Auteursrechten
Overname van artikels of illustraties, zelfs gedeeltelijk, is niet toegelaten zonder uitdrukkelijke toestemming van de uitgever. Copyright van afbeeldingen of foto's berust bij de diverse auteurs en uitgeverijen.

Lidgeld
Lidgeld 2017 B & NL: 20 euro
Rest van de wereld: op aanvraag
(B): 001-2980926-95
BIC GEBABEBB
IBAN BE76 0012 9809 2695
(NL): Giro 7616528
(altijd deze naam gebruiken: Brabant Strip vzw)

Verantwoordelijke uitgever
Peter Vermaele
Markt 14
9850 Nevele

brabantstrip@gmail.com
www.brabantstrip.be

Oplage: 1.200 exemplaren

Voorwoord

Beste leden,

Begin 2017 meende ik dat ik niet voldoende artikels zou ontvangen om de drie nummers van deze jaargang te vullen. Mijn vrees bleek ongegrond. Integendeel! Ik ontving voor dit jaar zo veel dat ik noodgedwongen keuzes moest maken, waarbij de actualiteitswaarde of de primeur voorrang kregen op een aantal 'vaste' rubrieken: daarom nu eens geen *Sleens Curiosahoekje*, geen vervolg van de onlangs opgestarte reeks rond *John Flanders*, geen hoofdstuk in de reeks WOI in de strip.

Maar het menu dat ik u nu kan presenteren zal u zeker boeien.

Het interview met **Didier Tarquin** van de zeer populaire stripreeks *Lanfeust*, werd weer een zeer grondig en uitgebreid werkstuk van ons 'vast' duo Tom en Gert.

Een gesprek met de Veusselse **Yaack en Wegé**, waarin **Ercola** ter sprake kwam, leidde ook tot een artikel rond dit Antwerps collectief en de 'underground' in Vlaanderen.

Zoals beloofd in dit nummer aandacht voor **Bob De Moor** in een artikel rond Artec Studio's en het mytische album *Bloske en Zwik*.

Een uitgebreid gesprek met **Jan Bosschaert** over zijn nieuwste creaties en strips, en de in december geplande tentoonstelling met de publicatie van een luxueus uitgevoerd boek dat een overzicht zal bieden over zijn rijk gevulde carrière.

Onze medewerker Joeri Delamane vond Bert Bouljon bereid om zijn herinneringen aan **Gray Croucher** in een fijn artikel op papier te zetten, en dit naar aanleiding van het vakantiealbum dat u bij dit nummer krijgt. (Alhoewel, vakantiealbum ... Ik denk dat de meesten hun vakantie voor dit jaar reeds gehad hebben).

Persoonlijk vind ik het artikel van Philippe Mouvet rond ***Pro Juventute*** het absolute hoogtepunt van dit nummer: de ontdekking van vroeg, onbekend werk van Jacques Laudy, Edgar P. Jacobs en Marc Sleen (stukje geschreven door Yves Kerremans) is een belevenis die we lang niet elk jaar kunnen meemaken.

Veel leesplezier toegewenst!

Marc de Lint

Inhoud

4 **Didier Tarquin**
28 **Veusselse vertellers**
36 **Ercola**
44 **Het Wekelijks Nieuws**
50 **Pro Juventute**
58 **Jan Bosschaert**
67 **Bob De Moor**
68 **Gray Croucher**
76 **BS Nieuws**

BRUSSELS CAPITAL-REGION

BIFFF

35th

BIFFF .NET

4-16|04|2017

BOZAR

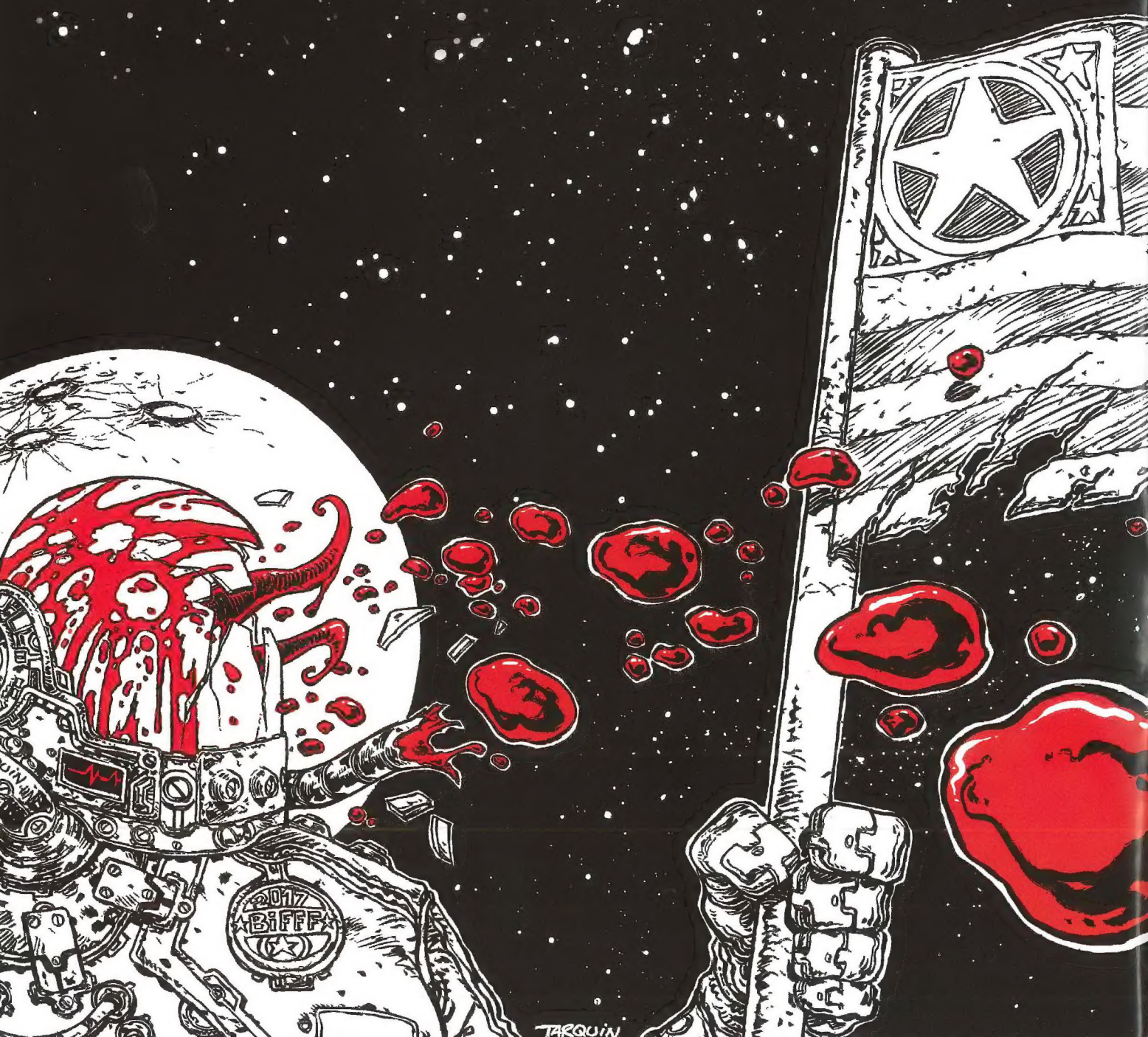

"Op mijn sterfbed wil ik nog lang niet uitverteld zijn!"

Verkenning van fantasywereld van Lanfeust

Didier Tarquin mag dit jaar vijftig kaarsjes uitblazen. Hij werd geboren in Toulon maar beleefde zijn kindertijd in Algerije. Pas bij zijn terugkeer in Frankrijk oriënteerde hij zich volledig op de stripwereld. Hij debuteerde met niet-vertaalde reeksen als *Les Maléfices d'Orient* (één album) en *Röq* (twee delen). De grote doorbraak kwam er in 1994 met de humoristische fantasyreeks *Lanfeust van Troy*. De tandem die hij sindsdien vormt met scenarist Christophe Arleston is niet te stoppen. Elk nieuw album dat in het universum van Lanfeust verschijnt, gaat heel vlot over de toonbank. Tussen zijn tekenwerk door is hij ook nog scenarist van reeksen als *De Phaeton* en *Krash Monsters*. Voor zijn volgend project zal hij beide verzorgen. We hadden een uitgebreide babbel met deze duizendpoot tijdens zijn bezoek aan het Brussels Internationaal Filmfestival voor de Fantastische Film (BIFFF).

Door Tom Vermeeren en Gert Bussens

Je bent dit weekend in Brussel omdat je de affiche van de 35e editie van het BIFFF hebt ontworpen. Ging je onmiddellijk in op de vraag om een affiche te bedenken?

Zeker. Ik ben zelf een heel grote filmfan. Ik houd van alle genres maar fantasy, sciencefiction en westerns kunnen mij toch het meest bekoren. Films als *The Good, the Bad and the Ugly*, *Star Wars* en vooral *Alien* behoren tot mijn favoriete films aller tijden. Toen ik begon na te denken over het ontwerp van de BIFFF affiche, was het me opgevallen dat mijn voorgangers quasi altijd een fantasysfeer op hun affiche hebben geplaatst. Ik wilde heel expliciet de kaart van de sciencefiction trekken. Een soort eerbetoon aan *Alien* van Ridley Scott.

Was je helemaal vrij of moest je aan bepaalde voorwaarden voldoen?

Ik had volledig carte blanche. Uiteraard moest ik me houden aan de drie kleuren: rood, zwart en wit. Dat het bloed in het rood zou worden weergegeven, dat was snel beslist. Het spelen met zwart en wit was een stuk moeilijker. Zwart was voor mij de schaduw en wit kan je als licht bestempelen. Ik wilde vooral dat de toeschouwer dichterbij zou moeten komen om echte details te kunnen waarnemen. Zo zie je bij de eerste oogopslag wellicht niet dat op het medaillon van de figuur de afkorting BIFFF weergegeven is. En je moet nog dichterbij kijken om te zien dat het wezen nog niet helemaal dood is ... Op een klein venstertje zie je het elektrocardiogram dat toch nog voldoende op en neer gaat (*fijne lach als hij ziet dat wij dit detail ook niet hadden opgemerkt*).

Ben je nog altijd een fervent bioscoopbezoeker?

Toch veel minder dan vroeger. Ik bekijk liever thuis films en televisiereeksen. Zo ben ik een heel grote fan van *The Walking Dead*. Wat is dat knap gemaakt! Ik bekijk films vaak twee keer na elkaar. De eerste keer puur om van te genieten. De tweede keer met de focus op de gebruikte filmtechnieken, camerastandpunten ... Weet je, ik voel me nog altijd een adolescent. Een kind van de jaren tachtig. De intrede van de VHS was voor mij en mijn kameraden een openbaring. We konden nu onze favoriete films op band huren en bekijken op groot scherm, waar en wanneer we wilden. We konden onze favoriete scènes terugspoelen en herbekijken zo vaak we maar

wilden. Zalig was dat! Als ik nu nog in een bioscoopzaal binnenkom, is dat meestal voor kinderfilms van Pixar of Disney. Tja, wat wil je als vader van jonge kinderen (*luide lach*)? Pas op, daar zitten vaak ook pareltjes tussen, hoor!

Films beïnvloeden dus je werk als tekenaar. Romans ook?
Ik lees bijna geen boeken. Eigenlijk een spijtige zaak. Romans zijn nog veel beter om je fantasie te prikkelen. In films of strips krijg je alles hapklaar voorgeschoteld. Bij boeken moet je zelf de tekst vorm geven en interpreteren. Ik zou er meer tijd moeten voor maken. Ik laat mij nog het meest inspireren door het leven van elke dag. Veranderingen in mijn privéleven, vader worden bijvoorbeeld of contacten met collega's, gesprekken met lezers tijdens signeersessies ... Ik absorbeer alles als een spons. Eens ik achter mijn tekentafel kruip, komen al deze invloeden samen. Dat is ook nodig, vind ik. Je moet als tekenaar evolueren. We leiden een solitair bestaan maar elke invloed die ons bereikt, moeten we dankbaar aannemen.

Werk je niet meer met anderen samen in de beroemde Gottferdom studio's?
Ik heb daar maar een kleine drie jaar gewerkt. Ik stond als één van de oprichters mee aan de wieg van deze studio. Maar nu is het vooral mijn scenarist Arleston die daar vertoeft.

Hoe ziet jouw werkdag er dan uit?
Mijn dagen zien er bijna altijd hetzelfde uit. Als de kinderen naar school zijn, ga ik rustig ontbijten in mijn vaste bar. Daar begin ik meteen te tekenen. Ik heb er mijn vaste stek en het voelt ondertussen heel vertrouwd aan. Als ik thuis kom, ga ik in mijn eigen atelier verder werken. Door het vaderschap is mijn werktempo wel sterk gewijzigd. Vroeger werkte ik vaak langer dan 14 uur per dag. Een hels werktempo dat nefast was voor mijn gezondheid. De komst van mijn kinderen heeft voor een veel gezonder en leefbaarder werkritme gezorgd. Ik ben nu verplicht om veel efficiënter te werken. Ik moet nog altijd mijn deadlines halen maar in minder werkuren. Ik heb dat ook wel nodig. Ik voel me zelf het meest creatief als de deadline heel dichtbij is en mijn uitgever constant ongeruste signalen mijn richting uitstuurt. Dat is momenteel ook het geval, want ik ben nog maar net klaar met pagina 1 van het negende album van *Lanfeust Odyssey*. Maar dat komt wel goed. Na al die jaren in het vak, voel ik dat gewoon (*brede glimlach*).

Je was al actief als scenarist voor reeksen als *De Phaëton* en het niet-vertaalde *S.P.E.E.D. Angels*. Voel je je het best in je vel als tekenaar of toch als scenarist?
Ik zal nooit een 'klassiek' scenarist worden. Ik beschouw mezelf als een tekenaar die ook scenario's schrijft. Ik denk in beelden, niet in zinnen als ik een verhaal vertel. Ik voel me dus vooral een verhalenverteller. Momenteel werk ik aan een nieuw project waarvoor ik zowel de tekeningen maak als het verhaal bedenk. (*Tarquin haalt plots een map tevoorschijn.*) Hier vind je al de eerste tien bladzijden. Ze zijn al helemaal klaar. Een titel is er nog niet. Het is geen heroic-fantasy maar pure sciencefiction. Ik liep al een tijdje met dit verhaal rond. Maar door mijn drukke bezigheden voor Lanfeust kwam ik er niet toe om effectief aan dit project te beginnen. Pas op, *Lanfeust Odyssey* afwerken blijft prioriteit nummer één. Dat ben ik aan mijn lezers verplicht. Zij verwachten elk jaar een nieuw album en verdienen dat. Als stripmaker mag je nooit vergeten dat je met iets commercieels bezig bent. Het is je job en Lanfeust zorgt bij mij voor brood op de plank.

Wordt dit nieuw project een reeks of een one-shot?
Normaal worden het drie albums. Een uitgever is er wel al. De albums zullen verschijnen bij Glénat. Ik zette bewust de stap naar een andere uitgeverij dan Soleil. Bij Soleil verwachten mijn lezers fantasyverhalen. Bij Glénat zullen de verwachtingen anders zijn en kan ik een andere kaart trekken. De inkleuring zal, net als bij de laatste Lanfeust Odyssey albums, door mijn echtgenote Lyse gebeuren. Zij voelt het beste mijn manier van werken aan. Zij weet perfect hoe ik denk over de juiste sfeer en kleuren.

Als je een scenario van Arleston krijgt, begin je dan systematisch vanaf pagina één te tekenen of maak je sprongetjes tussen de verschillende pagina's?
Ik werk al heel mijn leven pagina per pagina, vakje per vakje. Arleston geeft me zelden of nooit het volledige scenario in één keer in handen. Hij levert het mij mondjesmaat aan. Dus is het onmogelijk om vooruit te gaan springen.

Kaderstuk 1: Knipoogjes naar andere Arleston reeksen

Leo Loden: In het tweede album van de eerste cyclus tekende Tarquin Leo Loden en oom Loco op plaat 4 in de linkerbenedenhoek. Zo bracht hij een ode aan tekenaar Serge Carrère die deze reeks tekende op scenario van Arleston. In het Nederlands werden slechts vier albums vertaald door uitgeverij Talent. In het Frans bestaan al meer dan twintig albums. Vooral bij de oude inkleuring zijn Leo en Oom Loco goed herkenbaar aan hun typische kledij. Bij de nieuwe inkleuring hield men geen rekening meer met de juiste kleur. Tarquin vond dat niet zo erg toen we hem hierop wezen.

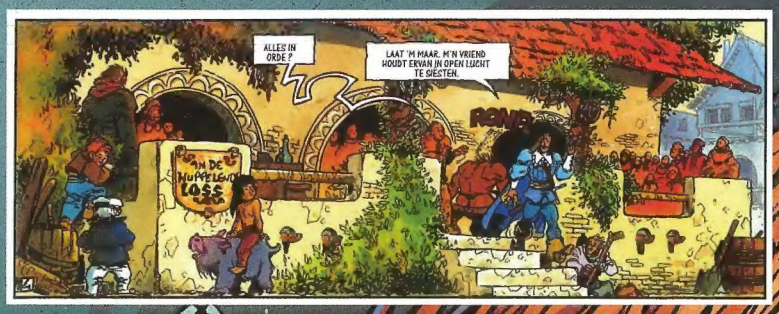

De Cartografen: Tarquin heeft bij de start van zijn carrière veel hulp gekregen van tekenaar Paul Glaudel. Daarom verwerkte hij heel wat verwijzingen naar zijn reeks *De Cartografen* in de albums van Lanfeust. Hier vind je een voorbeeld uit het allereerste album op plaat 4. Je ziet de hoofdpersonages Archim en Olivre.

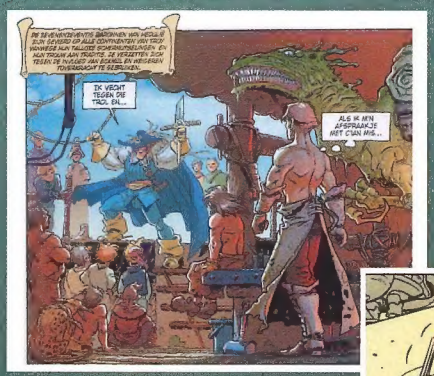

Askell de Waterwereld: In het tweede album van cyclus één vind je het jurkje van de sexy Cybil, hoofdpersonage uit *Askell de Waterwereld*, in de uitverkoop. Deze reeks wordt getekend door Jean-Louis Mourier. Tot nu toe verschenen er drie albums in deze reeks. Ze werden allemaal vertaald naar het Nederlands, eerst door uitgeverij Arboris en recentelijk werden ze heruitgegeven door Uitgeverij L.

DE MARKT VAN ECKMÜL IS OOK BEROEMD OM ZIJN HET GOUD DOORREGEN ZIJDE. ZIJN FIJN AFGESTOTE JURKEN EN ZIJN FRIVOLE ONDERGOED.
MOOI HÈ ?!
EN DAT DAN !
WEE JE DAT BORDURUSSEL GEZIEN ?!
EN DIT ROOD HEMPJE HIER !
WEL-PRIJZIG !
JA, MAAR TOCH ZO SCHATTIG !
FFFF!

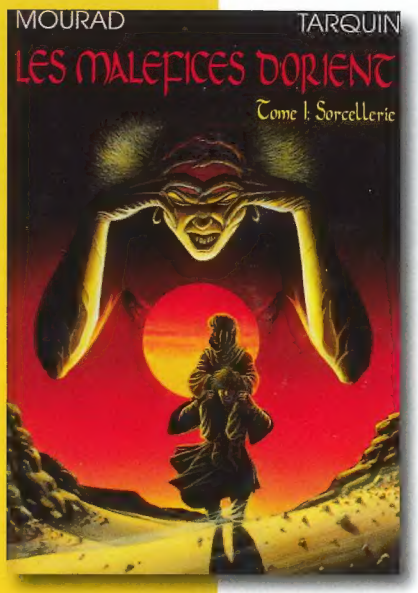

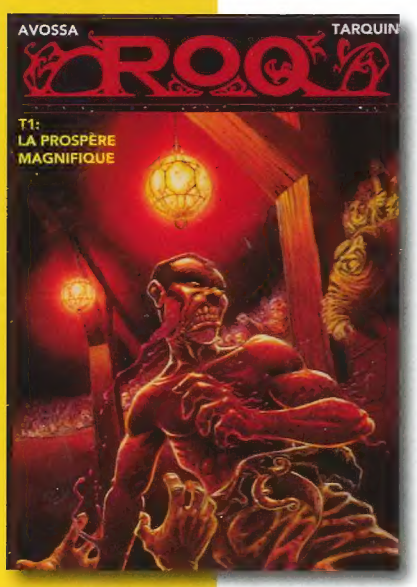

De covers van de debuutalbums

Hoeveel waarde hecht je aan de inkleuring?
Ik vind de inkleuring heel belangrijk maar ik wil er mij niet te veel mee bemoeien. Inkleuren is echt een aparte job. Ik zal het nooit goed kunnen. Ik heb het bij mijn geflopte debuutalbums geprobeerd, maar het ligt me niet. Ik vind dat een inkleurder of inkleurster veel vrijheid moet krijgen. Pas dan zijn ze op hun best. Ik betreur het dat inkleurders zo weinig in de schijnwerpers worden gezet. Je mag niet vergeten dat hun werk een strip kan maken of kraken. Arleston en ik hebben het geluk gehad om altijd met professionals op dat vlak te mogen samenwerken: Yves Lencot, Claude Guth, Fred Besson en nu mijn vrouw Lyse. Als we van inkleurder veranderen, trekken Arleston en ik wel altijd veel tijd uit voor een uitgebreide babbel. We willen echt dat de nieuwe medewerker de sfeer van Lanfeust aanvoelt. Eens we voelen dat dit goed zit, kan hij of zij in alle vrijheid aan de slag met ons verhaal.

Zelf de stap zetten van handmatig inkleuren naar een digitale inkleuring... dat zie je niet zitten?
(*Resoluut*) Totaal niet. Computers zijn mijn ding niet. Ik hou er niet van en zij ook niet van mij (*luide lach*). Ik werk nog op de ouderwetse manier. Je neemt als tekenaar veel meer risico door op papier te werken dan met de computer. Als je met de computer tekent en je hebt een foutje gemaakt, dan volstaan enkele muisklikken om je fout ongedaan te maken. Als je met penseel en Chinese inkt werkt, zoals ik in de laatste twee albums van *Lanfeust Odyssey*, dan moet je heel creatief zijn als je uitschuift of een lijn verkeerd zet. Je bent dan verplicht om na te denken over hoe je dit moet oplossen. Door er een stukje tekenpapier boven te kleven, door je personage een andere draai te geven ... Dat houdt je fris en alert. Schrik om in de fout te gaan, heb ik niet. Nooit gehad. Het is net dat risico dat ik nodig heb om oplettend te blijven, elke dag opnieuw.

Valse start bij uitgeverij Soleil

Zit het artistieke in de familie?
(*Gulle lach*) Mijn ouders hebben helemaal niets met de artistieke wereld. Ze hebben mij dus nooit in die richting geduwd maar ze hebben me ook niet tegengehouden om later die weg in te slaan. Integendeel zelfs, ze hebben me in mijn keuze aangemoedigd en mijn eerste artistieke stages betaald toen ik een jaar of veertien was. Ik werd geboren in Toulon maar ik groeide als kind op in Algerije. Ik woonde daar in Touggourt in de Sahara. Ik heb dus mijn hele kindertijd doorgebracht op een plaats die totaal geen binding had met strips.

Heb je er überhaupt gelezen als kind?
Je mag niet denken dat ik tien jaar in een tent heb doorgebracht hé (*lacht*). Ik heb echt een heel fijne kindertijd beleefd, omgeven door het Afrikaanse woestijnzand. Ik moet toegeven dat mijn roots toch verankerd zijn in het zand. Ik heb als kind vooral het magazine *Pif Gadget* verslonden. Ik herinner me nog dat ik elke keer reikhalzend uitkeek naar een nieuwe aflevering van *Rahan* van tekenaar Chéret.

De échte kennismaking met de wereld van de strips kwam er bij je terugkeer naar Frankrijk.
Dat klopt. In 1976 keerden we terug. In het begin keek ik vooral heel veel naar televi-

Illustratie voor het boek *Les filles du soleil*, 2014

TARQUIN

Illustratie voor het boek *Les filles du soleil*, 2015

sie. Dat was ook nodig om erbij te horen in de klas. Iedereen sprak over tekenfilms als *Goldorak*. Ik moest toch kunnen meepraten, hé? Naar dezelfde tv-programma's kijken hielp me om mij te integreren in de lagere school. Rond mijn tiende schakelde ik resoluut over van het vrij brave *Pif Gadget* naar het zwaardere werk van *Métal Hurlant*. Ik besef dat dit niet echt lectuur is voor een tienjarige maar het beviel me enorm. Ik begon zelf te tekenen op mijn dertiende. Ik wilde eigenlijk vooral verhalen vertellen en via tekeningen lukte me dat het best.

Was dat dan de beroemde 'déclic'? Wist je toen dat je professioneel tekenaar wilde worden?
Ik heb nooit meer aan iets anders gedacht. De meeste kinderen en jongeren beleven nog de fases waarin ze politieagent, brandweerman of dierenarts willen worden. Maar ik heb dit nooit zo gevoeld (*glimlach*).

Welke studies besloot je te volgen?
Ik had horen praten over de academie van Angoulême. Ik besloot deel te nemen aan de toegangsproef. Maar ik was niet geslaagd. Daarom besloot ik om twee jaar les te volgen in de Plastische Kunsten in Aix-en-Provence. Ik heb me daar nooit op mijn gemak gevoeld. Ik amuseerde me enkel in de échte tekenlessen. Ik raakte ook vaak in conflict met de leerkrachten en besloot dan maar zelf om er de brui aan te geven. Daarna besloot ik een tweede keer deel te nemen aan de toegangsproef in Angoulême, met succes deze keer. Toch heb ik er nooit één seconde les gevolgd. Ik had in de tussentijd kennis gemaakt met Mourad Boudjelal. Hij was de oprichter van uitgeverij Soleil en volop op zoek naar jonge tekenaars voor de opstart. Wij hadden elkaar leren kennen in zijn boekenwinkel

in Toulon waar ik vaak rondhing. Ik kon er uren in strips bladeren, zonder dat ik ze nadien kocht. Mourad vond dat helemaal niet erg. Op een dag organiseerde hij een signeersessie met Juillard, Mézières en Libératore. Ik ging er heen om mijn bescheiden tekenwerk te tonen. Mourad had ook over mijn schouder meegekeken en nog diezelfde dag spraken we af om samen te werken. Het begin van een mooie vriendschap (*lacht*)!

Gingen jullie meteen aan de slag?
Mourad wilde graag een scenario voor mij schrijven. Dankzij hem gingen alle deuren van de stripwereld voor mij open. Elk weekend trokken we er samen op uit om nieuwe contacten te maken en honderduit over strips te praten. Heerlijke tijden! Toen ik hem vertelde dat ik op het punt stond om te beginnen aan mijn studies in de tekenschool, hield hij me tegen en vroeg om onmiddellijk met hem aan de slag te gaan.

Heb je hierover lang moeten nadenken?
Het was een dilemma. Aan de ene kant aan mijn artistieke studies beginnen en aan de andere kant direct een echt stripalbum tekenen. Dat laatste was best een risico want niemand kon voorspellen dat de uitgeverij Soleil zo succesvol zou worden. Voor hetzelfde geld ging Soleil na een half jaar overkop en stond ik weer nergens. Toch besloot ik het erop te wagen. Ik was het schoolgaan gewoon zo beu ... Zo ontstond een vreemde band tussen ons. Mijn uitgever was tegelijk mijn vriend en ik was zijn eerste tekenaar.

Hoe kijk je terug op die allereerste stappen in de stripwereld?
Met gemengde gevoelens, moet ik toegeven. Ons eerste album *Les Maléfices d'Orient* was totaal geen verkoopsucces en ook mijn tweede reeks, *Röq*, flopte en werd na twee albums stopgezet. Toch kijk ik er nu met een zekere tederheid op terug, omdat ze voor mij herinneringen oproepen aan mijn moeilijke jaren, waarin ik gewroet heb om mijn droom waar te maken.

Toch bleef Mourad in jouw talent geloven.
Gelukkig wel. Daar ben ik hem nog altijd heel dankbaar voor. Het uitgeven van mijn werk had hem eigenlijk alleen maar geld gekost in plaats van iets op te leveren. Hij was in de eerste plaats uitgever en hij moest er ook van leven. Dus zou ik het hem niet kwalijk genomen hebben, indien hij me geen nieuwe kans had gegeven.

Grote doorbraak met de eerste cyclus van *Lanfeust van Troy* (acht albums in de periode 1995 – 2001)

Hoe ben je eigenlijk met scenarist Arleston in contact gekomen?
Ik kon hem gewoon niet mislopen (lacht). We werkten voor dezelfde Franse uitgever Soleil en we woonden dan ook nog eens in dezelfde streek in Zuid-Frankrijk. We hadden elkaar al meermaals op stripfestivals ontmoet. Ik was een jonge knaap op zoek naar nieuwe projecten nadat mijn eerste twee reeksen geen succes geworden waren. Arleston op zijn beurt was op zoek naar nieuwe tekenaars. Ik ben dan maar zelf op hem toegestapt. Hij had op dat moment twee projecten in zijn lade liggen. Het eerste project heette *De Wereld van Troy*. Patrick Prugne had voor dit project al enkele proefpagina's gemaakt. Het tweede project was getiteld *Zoo 117*. Het was een soort sciencefictionversie van de dierenreeks *Daktari* (een Britse tv-reeks uit de jaren zestig over een dierenarts in Oost-Afrika).

Cover eerste Franstalige integrale van *Lanfeust van Troy*

Ik zag dat tweede project eigenlijk het meest zitten. Ik keek er onmiddellijk naar uit om gekke dieren te bedenken. Toch was het Arleston die mij vroeg om in het project van Troy te stappen. Hij toonde me de proefplaten van Prugne niet. Zo mocht ik de drie eerste pagina's van Troy uitwerken.

Voelde je meteen dat dit jouw ding zou worden?
Niet onmiddellijk, eerlijk gezegd. Ik had heel veel faalangst toen ik aan dit project begon. Schrik om opnieuw te mislukken. Daarom ben ik zonder enige karakterstudie of voorafgaande schetsen aan de proefpagina's begonnen. Ik viel ook niet achterover van het scenario, moet ik eerlijk toegeven (*glimlach*). Het verhaal van Lanfeust kwam bij mij nogal banaal over. Een jonge kerel die er gewapend met een zwaard op uittrekt om een queeste af te leggen. Dat hadden we toch al miljarden keren gelezen of gezien!? Toch voelde ik meteen dat ik mij ging hechten aan de personages. Ik had vrij snel het gevoel dat ik ze al een hele tijd kende. Het voelde als een evidentie aan. In deze wereld voelde ik me op mijn gemak. Ik had eigenlijk een soort van Charlier scenario verwacht vol avontuur, maar er zat veel meer humor in dan ik ooit had gedacht! Toen heb ik voor het eerst gevoeld dat dit soort strips helemaal mijn ding is. Ik teken graag pretentieloze avonturen. Vergelijk het gerust met films als *Conan* of *Indiana Jones*. Ik heb me vanaf pagina één enorm geamuseerd. Ik ben gewoon in het project gestapt met het idee mij te amuseren.

En het publiek is meteen gevolgd ...
Inderdaad. Het eerste album verscheen in een oplage van 8.000 exemplaren. Het lag in september in de rekken op hetzelfde moment van een nieuw album van *Thorgal*. Toen ik dat hoorde, dacht ik dat we zelfmoord hadden gepleegd. Concurreren met een succesvolle langlopende reeks als *Thorgal* leek me dodelijk. Gelukkig kreeg ik ongelijk ... In december moest het album al herdrukt worden. Wie had dat ooit durven dromen? Ik was compleet verrast. Voor mij was het dan ook een totale ommekeer. Van maandenlang gedeprimeerd rondlopen na drie geflopte albums kwam ik plots terecht in een wereld van enorme euforie. Ik leek wel te zweven (*lacht*). Ik herinner me dat ze tegen Arleston en mij zeiden dat fantasystrips voorbijgestreefd waren in de jaren negentig van de vorige eeuw. Toch hebben we doorgezet en met veel succes. Wat ook opvalt, is dat we erin geslaagd zijn om meisjes en jonge vrouwen te interesseren voor dit genre. Voorheen was de fantasywereld exclusief voorbehouden voor jongens en adolescenten. Ik vermoed dat de moeilijke relatie tussen de zusjes C'ian en Cixi het element is dat vrouwelijke lezers aantrekt. Zij slagen erin om het hoofdpersonage te manipuleren, tot hun marionet te maken, zeg maar. Het onhandige en naïeve kantje van Lanfeust staat in schril contrast met zijn onverschrokkenheid om draken te lijf te gaan. C'ian en Cixi spelen echt wel een essentiële rol in deze cyclus. Dit element, gekoppeld aan de humor in een middeleeuwse fantasysetting, zijn volgens mij de sleutels tot het succes.

"Ik denk in beelden, niet in zinnen als ik een verhaal vertel"

Ben je lang op die roze wolk blijven rondzweven?
Te lang moet ik toegeven. Het duurde enkele maanden vooraleer ik terug met beide voeten op de aarde stond. Arleston en ik besloten niet op onze lauweren te rusten maar ons werktempo op te krikken. We spraken af om elke zes maanden een nieuwe Lanfeust klaar te stomen. In twee jaar tijd maakten we vier albums. Toch was dit hoge publicatieritme de basis van het succes. Terwijl het eerste album nog in de etalages lag, was er al een volgend deel klaar.

Tekenaar Didier Tarquin

Zo bind je snel een vaste kern lezers aan je reeks. Dat tempo was echter niet vol te houden. Onze gezondheid, onze nachtrust en ons privéleven leden te veel onder deze werkdruk. Praktisch elk weekend zaten we ergens op een stripfestival in Frankrijk te signeren. We sliepen amper nog drie tot vijf uur per nacht. Ik werd zelfs een vaste klant in het ziekenhuis (*korte stilte*). Zo kon het niet verder ... Daarom besloot ik mijn tempo te herleiden tot één album per jaar.

Hoe zou je de samenwerking met scenarist Arleston omschrijven?
Voor het allereerste album kreeg ik van Arleston een erg volledige beschrijving van het universum waarin de verhalen zich zouden afspelen. Ook de hoofdpersonages en de verhaallijnen werden gedetailleerd beschreven. Alles was immers al klaar, aangezien Patrick Prugne voor mij al een aantal proefplaten had getekend. Zo kreeg ik het volledige scenario in één keer in handen en kon ik aan mijn storyboards beginnen. Daarna heeft Arleston hier en daar enkele scènes ingekort om het juiste verhaalritme te behouden. Nadien heeft hij nooit meer zijn scenario's in één keer afgeleverd. Daarvoor heeft hij het veel te druk en combineert hij te veel verschillende reeksen met verschillende tekenaars. Hij houdt ervan om beetje bij beetje aan een verhaal te schrijven. Zo laat hij zijn ideeën rijpen en is het eindresultaat een verrijkt geheel. Voor mij als tekenaar is dat wel niet zo eenvoudig. Ik wil echt wel overzicht op het geheel als ik mijn pagina's begin uit te werken. Nieuwe ideeën voor een volgend album ontstaan vaak op restaurant. Het is echt wel een wisselwerking tussen ons. De creatieve ideeën komen spontaner bij een lekker glas wijn en een lekkere maaltijd. We zijn allebei mannen die houden van het goeie leven. Losse ideeën worden als een pingpongballetje heen en weer geslingerd. Langzaam raken ze verweven en gaat de sneeuwbal aan het rollen. Het is wel Arleston die dan alles mooi in één geheel giet en tot een leesbaar geheel omvormt. Hij hecht heel veel belang aan de dialogen, waarin hij een ware meester is. Het is ook zo dat het scenario tijdens het uittekenen nog kan veranderen. We zijn daar allebei heel los in. Geen strikt afgebakende scenario's voor ons. Dat zou de creativiteit alleen maar afremmen. Er moet tijdens het volledige proces ruimte blijven voor spontane wijzigingen. Daarom wisten we ook niet op voorhand of we de cyclus over tien of acht albums zouden spreiden. Ook voor de tweede cyclus lag het exacte aantal albums niet op voorhand vast. We vinden het allebei belangrijk dat je als lezer rustig in een nieuw universum wordt rondgeleid. Je moet de lezer de tijd gunnen om de wereld die je gecreëerd hebt te verkennen.

Arleston is zelf ook tekenaar. Voorziet hij zijn scenario's ook al van tekeningen als extra aanwijzing?
Nee, totaal niet. Hij vindt dat ieder zijn job moet doen: de scenarist bedenkt het verhaal en de tekenaar geeft er een interpretatie aan in beelden. Weet je, het is niet altijd eenvoudig om een samenwerking fris te houden na al die jaren. In het begin van onze samenwerking was de sfeer altijd heel los en speels. Nu moeten we er echt over waken dat ons 'pingpong'-spelletje verrassend blijft werken voor beide partijen, maar tot nu toe lukt ons dat wel.

Vanaf het begin heb je er ook een punt van gemaakt om allerlei knipoogjes in je decors te verwerken. Was dat voorzien in het scenario?
Helemaal niet. Dat is volledig mijn verdienste. Het viel me bij signeersessies op dat ons lezerspubliek wel heel grondig alle plaatjes bekeek. Dus probeerde ik er album na album nog meer grapjes in te verwerken. Rondfladderende blaadjes met grappige opschriften, knipoogjes naar andere strips van Arleston (*Tarquin neemt de albums erbij en toont ons minutenlang enkele voorbeelden, zichtbaar nog altijd nagenietend: zie kaderstuk 1*), verwijzin-

Cover tweede franstalige integrale van *Lanfeust van de sterren*

"Losse ideeën worden als een pingpongballetje heen en weer geslingerd"

Scenarist Arleston

gen naar andere stripreeksen (*zie kaderstuk 2*), quizjes voor de meest oplettende lezers (*zie kaderstuk 3*), verwijzingen naar bepaalde van mijn lievelingsfilms (*zie kaderstuk 4*) ... Gewoon zalig om te doen! Ik blijf het herhalen: Arleston en ik amuseren ons kapot met deze reeks. Dat plezier zie je gewoon op elke bladzijde. Dat vind ik heel belangrijk. Als lezer moet je aanvoelen dat de man of vrouw achter het verhaal er met volle overtuiging aan gewerkt heeft.

Vind je contact met je lezers belangrijk?
Toch wel. Het was dankzij signeersessies dat ik met die grapjes en knipoogjes ben gestart. Het is zelfs uitgegroeid tot één van de typische kenmerken van elk nieuw Lanfeust album. Weet je, als tekenaar leef je een heel eenzaam monnikenbestaan. Ik heb het écht af en toe nodig om buiten te komen en te voelen dat al mijn tekenwerk ook effectief een publiek bereikt, dat er een hoop mensen even een moment van ontspanning meemaken door mijn verhalen. Contact met je publiek zorgt ervoor dat je van je eiland kan ontsnappen en weer in de échte wereld terechtkomt.

Welk personage teken je het liefste?
Dat is moeilijk te zeggen. Ik moet toegeven dat een pin-up à la Cixi tekenen toch net dat tikkeltje leuker is. Trol Hebus vind ik ook een zalig personage om te tekenen. Ik inspireerde me trouwens op Obelix toen ik Hebus creëerde. Ik kan me echt helemaal uitleven in massascènes waarin Hebus een volledig dorp vernietigt.

Baseer je je op bestaande personen als je personages bedenkt?
Eerlijk gezegd, ik inspireer me niet op bestaande personen. Meestal ga ik af op de aanwijzingen die Arleston me geeft in zijn scenario's. Voor het personage van de Paladijn in het vierde album bijvoorbeeld had Arleston een groot en ietwat droog personage in gedachten. Een soort van Jeremy Brett (*de Britse acteur die de rol speelde van de beroemde detective uit Baker Street in de tv-series rond Sherlock Holmes*). Ik heb tijdens het tekenen van de Paladijn wel aan die acteur gedacht, maar ik heb hem niet echt nagetekend. Voor de drie wijzen van Eckmül had ik de presidenten François Miterrand en Jacques Chirac alsook premier Edouard Balladur in mijn hoofd. Maar ook hier wilde ik ze niet gewoon kopiëren. Een tekenaar mag zijn vrijheid nooit verliezen.

Wie zijn je grootste voorbeelden binnen de stripwereld?
Bij het ontwikkelen van mijn eigen stijl heb ik uiteraard - zoals elke striptekenaar - links en rechts elementen 'gestolen' en naar mijn eigen hand gezet. Als kind was ik gek op Uderzo. Als ik iets moet tekenen dat tegelijk hard en elegant moet overkomen, kijk ik vaak naar het werk van Claire Wendling. Op vlak van paginaopbouw ben ik grote fan van Régis Loisel. Hij kan zo goed verhalen vertellen. Zelfs wanneer hij niets vertelt, zijn zijn stripplaten zo adembenemend sterk. Voor de kadrering heb ik in mijn beginjaren vooral Hermann als voorbeeld genomen. Hij speelt als geen ander met camerastandpunten. Maar er zit ook invloed van Michel Plessix en Mézières in mijn werk. Ook nu nog geef ik mijn ogen de kost. Het hoeft geen grote naam te zijn. Ik kan ook echt beïnvloed worden door een beginnend tekenaar. Ik ben dus ook nu nog altijd een 'dief'. Sorry, ik zou bijna Jean Giraud vergeten... Wat een meesterlijke stripmaker!

Van wie ben je het meest fan: van Giraud of Moebius?
Dat is een moeilijke vraag. (*korte pauze*) Als ik echt moet kiezen, ga ik toch voor Giraud. Ik bewonder zijn *Blueberry* voor de manier waarop hij tekentechnisch alles zo perfect in beeld brengt. Toch houd ik ook heel veel van zijn werk als Moebius. De durf om zich als een soort tweede ik volledig te laten gaan in een totaal ander genre en in een totaal andere tekenstijl ... Pfieuw! Dat is gewoon geniaal. Daarenboven vind ik het heel erg knap dat op het einde van zijn leven de twee alterego's samenkomen. Dat merk je toch heel goed in de laatste albums van *Blueberry*. Je merkt het en toch komt het niet geforceerd over. Het stoort op geen enkel moment. Je moet het maar doen!

We moeten het zeker nog over de inkleuring hebben. Tussen het zesde en zevende album zie je een heel groot verschil op dat vlak.
Dat klopt. De inkleuring van de eerste zes albums was van de hand van Yves Lencot. Ik was heel blij dat een gevestigde inkleurder als Lencot met ons in zee wilde gaan. We hadden nog helemaal niets bewezen toen we in 1995 vroegen of hij wou meewerken aan Lanfeust. Lencot is een echte workaholic. Het klinkt misschien raar maar dat is de reden waarom we na zes albums

Kaderstuk 2: Odes aan andere stripreeksen

Lucky Luke: In de cyclus *Lanfeust Odyssey* kan je de inscriptie 'Dr. Doxey' op een woonwagen lezen op plaat 26. Dit is een duidelijke verwijzing naar het *Lucky Luke* album *Dr. Doxey's elixir* uit 1955. Tarquin was verrast toen wij hem hierover aanspraken. Scenarist Arleston had dat in zijn scenario zo beschreven maar Tarquin was zich niet bewust dat dit een knipoog naar Morris was. Hij gaf toe dat hij in zijn hele leven nog nooit één album van *Lucky Luke* had gelezen.

DIEZELFDE AVOND OP HET DUIZEND-BLOEMENPLEIN, IN EEN VOORSTAD VAN ECKMÜL, WAAR VAN OORSPRONG KOMEDIANTEN, OPLICHTERS EN ANDER CIRCUSVOLK RONDHANGT...
U GAAT OOK WEG?
JA, 'T IS WEER TIJD OM TE VERTREKKEN.
DOXEY

XIII: Ook hier kwam de voorzet van scenarist Arleston. Hij had aan Tarquin gevraagd om een tatoeage van *XIII* op de bovenarm te plaatsen van prins Khonzor. Je vindt deze ode in album 2 van *Lanfeust van de Sterren* op plaat 5.

Ravian: In het zesde album van *Lanfeust Odyssey* tekende Tarquin Ravian en Laureline in de achtergrond op plaat 22. Tarquin is sinds zijn kindertijd al grote fan van het werk van Mézières. Hij vertelde dat hij eigenlijk schrik heeft om naar de verfilming van Ravian te gaan kijken. De film *Valerian and the City of the Thousand Planets* wordt in de bioscoop verwacht eind juli 2017 en is geregisseerd door Luc Besson. Tarquin zal zeker naar de film gaan kijken, maar weet nu al dat hij ontgoocheld zal zijn. Toch is hij benieuwd naar de interpretatie van Besson.

De Schorpioen: In het vierde album van *Lanfeust Odyssey* tekende Tarquin zijn versie van *De Schorpioen* op plaat 16.

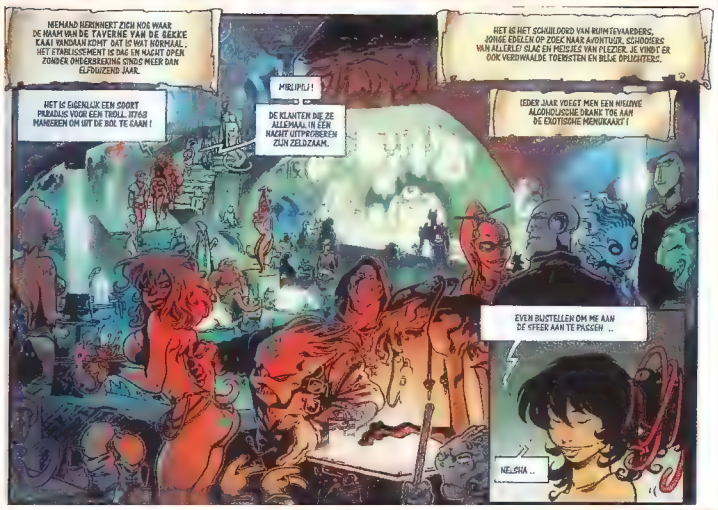
NIEMAND HERINNERT ZICH NOG WAAR DE NAAM VAN DE TAVERNE VAN DE GEKKE KAAI VANDAAN KOMT DAT IS WAT BORREMAAL ... HET ETABLISSEMENT IS DAG EN NACHT OPEN ZONDER ONDERBREKING SINDS MEER DAN ELFDUIZEND JAAR.
HET IS EIGENLIJK EEN SOORT PARADIJS VOOR EEN TROLL. JE HAS MANIEREN OM UIT DE BOL TE GAAN !
MIRLIPLI !
DE KLANTEN DIE ZE ALLEMAAL IN EEN NACHT UITPROBEREN ZIJN ZELDZAAM.
HET IS HET SCHULDORD VAN RUIMTEVAARDERS, JONGE EDELEN OP ZOEK NAAR AVONTUUR, SCHOOIERS VAN ALLERLEI SLAG EN MEISJES VAN PLEZIER. JE VINDT ER OOK VERDWAALDE TOERISTEN EN BLIJE OPLICHTERS.
IEDER JAAR VOEGT MEN EEN NIEUWE ALCOHOLISCHE DRANK TOE AAN DE EXOTISCHE MENUKAART !
EVEN BUSTELLEN OM ME AAN DE SFEER AAN TE PASSEN ..
NELSHA ..

De Metabaronnen: Ook de tandem Giménez-Jodorowsky verdienden een knipoog in het tweede album van *Lanfeust van de Sterren* op plaat 15.

De Incal: Een ode aan Moebius kon uiteraard niet ontbreken. Tarquin baseerde het witte wezentje Glööf op Deepo, de beroemde assistent van John Difool. De Glööf duikt op in het zevende album van de eerste cyclus op plaat 39.

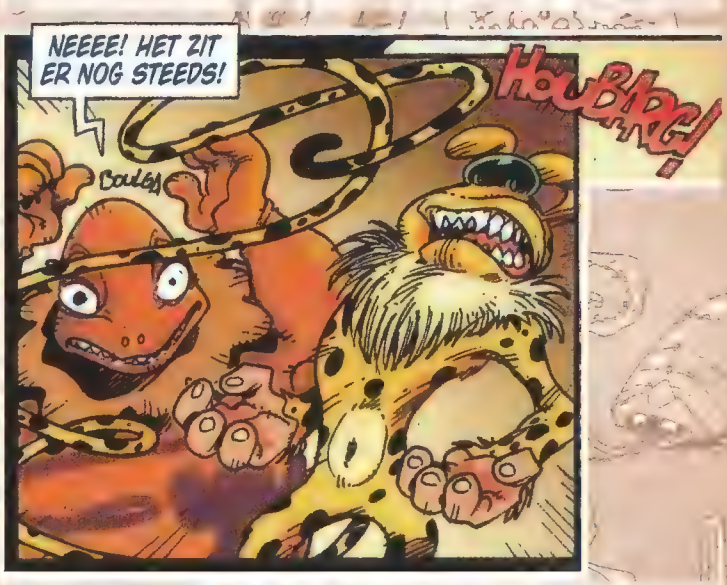

Marsupilami: Een overduidelijke verwijzing naar een van Franquins beroemdste personages. Terug te vinden in het vierde album van *Lanfeust van de Sterren* op plaat 42.

Corto Maltese, Asterix, Kuifje, Sergeï Wladi: Vier verwijzingen op een rij in éénzelfde plaatje. Een heel knappe hommage in het derde album van de tweede cyclus aan Hugo Pratt (Corto Maltese), Albert Uderzo (piratenkapitein Roodbaard), Hergé (Kapitein Haddock) en Cromwell (Sergeï Wladi).

IK WEET ZEKER DAT ER 'N HEEL STEL SCHURKEN AAN BOORD IS!
DIE ZEELUI HEBBEN ONS NIKS GEDAAN. KAP'TEIN GRUNDWLND WAS ZELFS ZO AARDIG ONS TE HELPEN EN MEE TE NEMEN.

onze samenwerking hebben stopgezet. Lencot combineert zodanig veel reeksen door elkaar heen dat de kwaliteit van zijn inkleuring nogal wisselvallig begon te worden. Over sommige pagina's waren we heel enthousiast maar van andere pagina's dan weer een heel stuk minder. Het was geen eenvoudige beslissing want we kwamen echt goed overeen. Maar soms moet je ook moeilijke beslissingen nemen. We gingen op zoek naar een nieuwe inkleurder en kwamen bij Claude Guth terecht. Hij zorgde echt voor een knap spel van donker- en lichteffecten afgewisseld met flamboyante kleuren. Zalig om te zien! Ook voor de tweede cyclus *Lanfeust van de Sterren* zijn we met Claude Guth verder gegaan.

Wat ook opvalt, is de vreemde titel voor deel 7 *Petaurussen verbergen zich om te sterven* uit 1999. Hoe zijn jullie op die titel gekomen?
Goeie vraag. Soms gebeurt het dat Arleston en ik plots een titel op papier zetten en nadien pas beginnen brainstormen over het verhaal. Arleston verwees in die titel naar de Franse vertaling van de tv-serie *The Thorn Birds* met Richard Chamberlain als priester. In het Frans verscheen die reeks op het scherm onder de titel *Les oiseaux se cachent pour mourir*. Arleston verving de vogels (oiseaux) door petaurussen (pétaures) en zo hadden we een titel die de toekomstige lezers best wel nieuwsgierig zou maken. Er was echter één probleem ... Hoe moesten we dit idee in de strip verwerken? Tja, het is er nooit van gekomen. De titel is wel gebleven ... Ook voor het zesde album (in het Frans: *Cixi impératrice*) kozen we voor een knipoog. Iedereen kent toch de Oostenrijkse film *Sissi impératrice* (Franse vertaling voor *Sissi, die junge Kaiserin* uit 1956) met Romy Schneider in de hoofdrol. Ons personage Cixi verving het filmpersonage Sissi en zo hadden we opnieuw een titel die nieuwsgierig maakt. Toch?

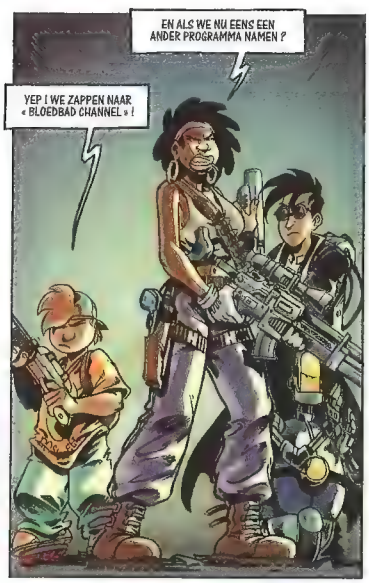

Krashmonsters, albumcover en fragment

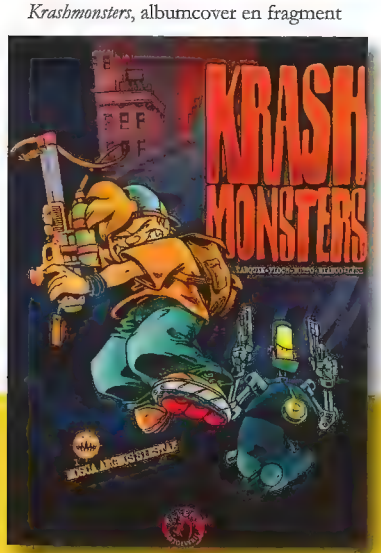

Bijzonder creatief bedacht. In het Nederlands verscheen in deze periode één album met losse gags getiteld *Kids van Troy*. Vanwaar kwam dat idee?
Dat heeft alles te maken met de opstart van het magazine *Lanfeust Mag* in 2000. Voor dat magazine ontstond de nood aan losse grapjes. We kregen vrijwel onmiddellijk de reactie dat we onze eigen versie van *De Kleine Robbe* hadden verzonnen. Toch moet ik toegeven dat onze inspiratiebron niet zo onuitputtelijk bleek als die van Tome en Janry. Ik waardeer hun werk enorm. Het is echt niet eenvoudig om geslaagde gags te blijven bedenken. We dachten lange tijd dat het bij één album zou blijven, maar uiteindelijk zijn we in 2010 dan toch verder gegaan met deze reeks. In het Frans zitten we inmiddels aan vier gagalbums.

Tussendoor was je nog als scenarist actief voor de reeks *De Phaeton*. Hoe is dat verhaal ontstaan?
Ik heb tekenaar Serge Fino ontmoet in mijn geboorteplaats Toulon waar hij ook woonde. Hij was op zoek naar een scenarist en ik besloot mijn kans te wagen. Jammer genoeg werkte de tandem minder goed dan met Arleston. We zaten veel minder op dezelfde golflengte. Fino is iemand die zijn eigen uitgesproken stijl heeft. Ik was niet altijd tevreden met zijn interpretatie van wat ik in gedachten had toen ik het verhaal neerschreef. Na drie albums hield ik het voor bekeken en nam Crisse het scenario van mij over.

Parodie met het oneshot *Krash Monsters* (2002)

Tussen de eerste en tweede cyclus van *Lanfeust van Troy* lag het oneshot *Krash Monsters* in de winkel. Is dit album er gekomen op jouw initiatief?
We liepen al een tweetal jaar met dit ver-

Kaderstuk 3: Ludieke spelletjes

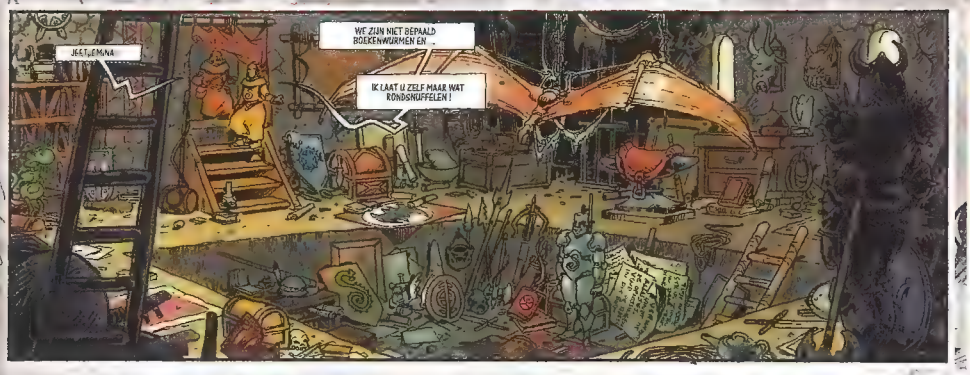

In de eerste cyclus, *Lanfeust van Troy*, album 3 zitten tien stripreeksen verborgen op plaat 38. Op plaat 43 kunnen de lezers de oplossing vinden op rondslingerende vellen papier onderaan de trap. Je kon onder meer de helm van Asterix en Kurdy (uit Jeremiah) ontdekken alsook het logo van *Superman* en *Batman* en verschillende objecten uit de reeks *Op Zoek naar de Tijdvogel*.

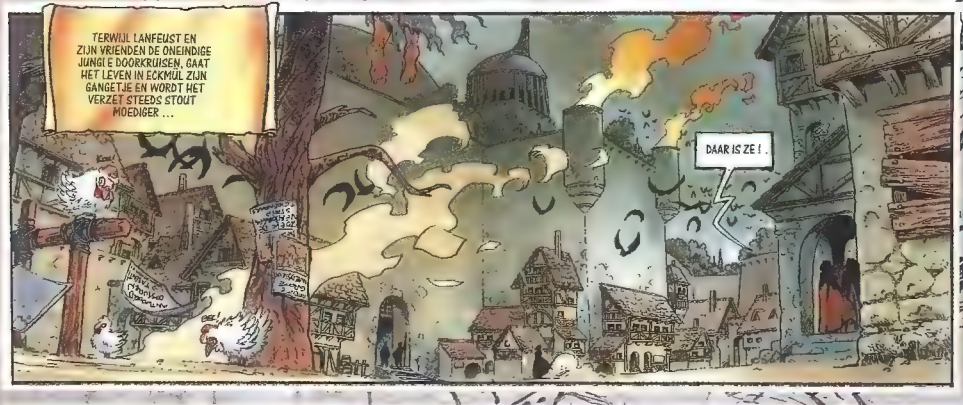
TERWIJL LANFEUST EN ZIJN VRIENDEN DE ONEINDIGE JUNGLE DOORKRUISEN, GAAT HET LEVEN IN ECKMÜL ZIJN GANGETJE EN WORDT HET VERZET STEEDS STOUT MOEDIGER ...
DAAR IS ZE !

Ook nog in de eerste cyclus zit een ludiek spelletje verborgen op plaat 37 van deel 8. De lezers worden uitgedaagd om verschillende striptekenaars te ontdekken. Niet makkelijk deze keer... Hun namen zitten doorheen het album verstopt in creatieve onomatopeeën (= klanknabootsingen). Tarquin herinnerde er zich nog een achttal tijdens het interview. Thuis zochten we verder en we kwamen tot een totaal van twaalf. Aan jullie, BSM-lezers, om er nog andere te vinden... We geven er slechts drie cadeau: de kippen kakelen de namen van Kox en Bec en het zwaard doet de naam van Hugo Pratt weerklinken.

haal in ons hoofd rond. De kiem hiervoor ligt eigenlijk bij de redactie van de Gottferdom studio. Daar ben ik in contact gekomen met twee van mijn oud-leerlingen, Olivier Dutto en Guillaume Blanco. Ik heb ooit aan hen les gegeven in een tekenatelier in Hyères. Toen we gags nodig hadden voor het tijdschrift *Lanfeust Mag* zijn zij mee op de kar gesprongen. Voor een speciaal themanummer hadden we op een bepaald moment nog zestien bladzijden op te vullen in één week. Daarom besloten we om ons te groeperen en het onmogelijke te realiseren. Ik hield me bezig met het storyboard en Dutto en Blanco begonnen aan het tekenwerk. Zo haalden we de deadline om het magazine alsnog vol te krijgen.

Die samenwerking smaakte naar meer?
Ondanks de druk hadden we ons met zijn drieën erg geamuseerd. Op een dag vroegen Dutto en Blanco dan ook of ik geen zin had om met hen een oneshot te maken. Olivier Dutto had al een idee. Hij wilde graag iets maken in de sfeer van *Men in Black* en *Ghostbusters*.

En zo ging de bal aan het rollen...
Inderdaad. Eerst hebben we de setting gecreëerd en dan pas zijn we echt aan de intrige beginnen schrijven. We wilden vooral een parodie maken. We stelden immers vast dat bij rampenfilms zo goed als altijd New York het centrum van de actie is. Als er een meteoriet uit de ruimte op aarde neerstort, gebeurt dat in New York. Als er aliens op aarde landen, is dat in New York. Een grote hagedis of een gigantische gorilla? Inderdaad, ze maken een omweg langs New York. Waarom gebeurt dat nooit eens in Clermont-Ferrand of Dijon? Uiteraard doen filmmakers dat omwille van de

herkenbaarheid van heel veel gebouwen in New York. Bij wijze van parodie kozen wij voor ons verhaal voor de stad Manayork.

Hoe werd het werk verdeeld?
De personages zijn van de hand van Olivier Dutto en Guillaume Blanco. De robots en de decors zijn door Adrien Floc'h getekend en ik schreef het verhaal in functie van wat elkeen het liefst tekende. Ik leverde het storyboard en af en toe deed ik ook een laatste 'retouche'. Toch lette ik erop dat ik hun tekenwerk niet helemaal naar mijn hand zette op het einde: het moest hun eigenheid behouden.

Wat kan je vertellen over het verhaal voor lezers die het album niet kennen?
In de imaginaire stad Manayork is de eeuwige redder Blatman overleden op de top van de Arlestown Building. Van waar zou die naam komen (*knipoog en lach*)? Vanaf dan heeft zijn eeuwige rivaal, Dokter Bacterio, vrij spel om zijn gemuteerde tseetseevliegen op de megapolis los te laten. Gelukkig zijn er dan de Krash Monsters: een groep van drie gemotiveerde jongeren en een robot die het recht opnieuw willen laten zegevieren. Je hebt Stiky, een echte skaterboy, en zijn hoogbegaafde broer Theo. Dan is er ook hun knappe buurmeisje en motorfreak Wina en ten slotte het robotje Bug. Zij zijn klaar om te strijden tegen de krachten van het kwaad.

Waarom is het bij dit album gebleven?
(*Zichtbaar ontgoocheld*) Het publiek is niet gevolgd. En dan gelden de harde wetten van een uitgever. Ik vind het jammer want er zat zeker meer in. Toen het album verscheen had uitgeverij Soleil er zelfs een nieuwe collectie, getiteld *Start*, voor opgericht. Het heeft niet mogen zijn. Ook de andere reeksen (niet-vertaalde reeksen als *P'tits Diables*, *Hero Academy*, *Daffodil* ...) in de collectie *Start* waren niet meteen verkooptoppers. Toch kijk ik zelf met heel veel plezier naar dit verhaal terug.

Vervolg van het succesverhaal met *Lanfeust van de Sterren* (acht albums in de periode 2002 – 2009)

Hoe ontstond het idee voor deze cyclus?
Al heel snel, moet ik toegeven. Toen ik aan het derde album *Kasteel Goud-Azuur* werkte, zijn we er al over beginnen nadenken. De grote verhaallijnen lagen snel vast. De setting zou compleet anders worden maar we wilden toch verdergaan met de belangrijkste personages uit de eerste cyclus: Lanfeust met zijn magische krachten, de trol Hebus, de knappe Cixi en slechterik Thanos. C'ian bleef achter op de planeet Troy. We wilden wel vanaf het begin een nieuw vrouwelijk personage introduceren met IJs.

Was het moeilijk om over te schakelen van *Lanfeust van Troy* naar *Lanfeust van de sterren*? Het is toch een totaal ander universum, een soort space-opera, pure sciencefiction.
Dat was inderdaad niet zo evident. De eerste cyclus was vrij lineair van opbouw: vier albums om een zwaard te vinden en vier om een groot beest te vinden. *Lanfeust van de Sterren* is een heel pak complexer. Veel donkerder ook qua sfeer. Arleston heeft het misschien zelfs iets te ingewikkeld gemaakt. Er waren best wel een pak pagina's nodig om alles aan de lezers uitgelegd te krijgen. Zo was er in deze cyclus heel wat minder plaats voor humor. Dat vind ik achteraf bekeken eigenlijk wel jammer (*twijfelt even*). Deze cyclus tekenen vroeg

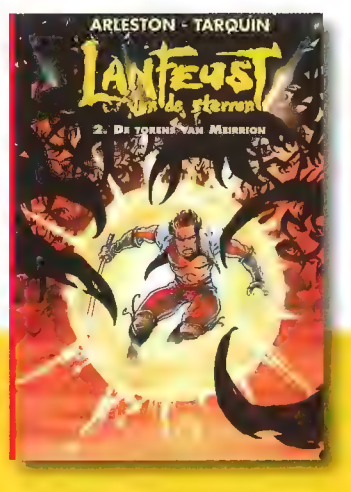

Tekening van Tarquin als dank aan zijn echtgenote

meer inspanning van mij. Ik moest de lezers overtuigen om mee te stappen in een wereld die voor mij in het begin zelf heel ongeloofwaardig overkwam. Maar goed, stripmakers zijn een soort van marionettenspelers. Je moet in je eigen poppen geloven, anders ziet het publiek meteen de 'draadjes' en gaat alle geloofwaardigheid verloren. Als je als stripmaker één wordt met je personages, dan verdwijnen die draadjes en wordt de pop als het ware een levend wezen.

Je houdt dus echt van je personages?
Oh ja, heel erg. Ik herinner me de dag dat ik Nicoledes voor het laatst tekende. Ik had er echt een krop van in mijn keel. Ik was er echt kapot van. Je voelt je na acht albums echt wel verbonden met je hoofdpersonages. Een mens zou voor minder depressief worden (*bescheiden lach*). Als tekenaar word ik echt verliefd op mijn personages. Dat is echt belangrijk. Zo verval je niet in routine. Ik wil Lanfeust niet te veel veranderen in deze cyclus. Het is voldoende om het vertelstandpunt te wijzigen, wat dan ook grondig gebeurd is. Of de techniek of het papier ... zo blijft het ook voor mij spannend. Het is goed om jezelf in vraag te stellen. Stilstaan is achteruitgaan.

Toch biedt het genre van heroic-fantasy nog meer vrijheden voor de tekenaar?
Dat klopt. Maar ook binnen dit genre moet je consistent en eerlijk blijven. Je kan om het even welke draak tekenen maar wanneer je er bijvoorbeeld een zadel opzet, moet je meteen met allerlei zaken rekening beginnen houden. Hoe en waar kan ik de riem bevestigen? Het is misschien wel allemaal fictie maar het moet nog altijd geloofwaardig gebracht worden. Daarom is het van belang dat je je goed documenteert, dat je reizen maakt en je ogen de kost geeft. Denk maar aan Pieter Bruegel. Hij nam zelf de beslissing om naar Italië te reizen. Bij zijn terugkeer had hij geleerd hoe hij bergketens moest schilderen. Hij had dankzij zijn reis immers de Alpen met eigen ogen aanschouwd!

In het vierde album maakte je een zwartwit-tekening helemaal aan het begin naast de titelpagina. Wat is het verhaal hierachter?
Ik heb mezelf afgebeeld achter mijn tekentafel. Maar ik dank mijn succes zeker niet alleen aan mezelf. Zonder mijn vrouw Lyse, die achter mij stond, had ik nooit bereikt wat ik nu bereikt heb. Daarom vond ik dat ik gerust eens een ode aan haar mocht

brengen. Ik heb er ook mijn toen pas geboren dochtertje Elora bijgetekend. Want ook zonder haar zou mijn leven helemaal anders zijn (*korte stilte*). Ik heb echt heel veel aan mijn vrouw te danken. Getrouwd zijn met een drukbezet striptekenaar is niet eenvoudig. Ik heb zelf nauwelijks tijd om mij veel met de opvoeding bezig te houden. Lyse nam dat allemaal op zich. Zonder mokken of zeuren. Daarvoor ben ik haar heel dankbaar. Zij heeft heel veel ballast van mijn schouders genomen, opdat ik het helse tempo, dat ik mezelf opleg, kon volhouden.

Derde cyclus met *Lanfeust Odyssey* (vanaf 2010, cyclus van zeven à acht albums)

Na de manga-zijsprong *Lanfeust Queeste* (twee van de vijf albums werden naar het Nederlands vertaald), ontstond in 2010 de reeks *Lanfeust Odyssey*. Hoe is het idee voor deze reeks ontstaan?
Arleston en ik wilden Lanfeust ouder laten worden. We vonden dat hij wat rijper moest worden om een nieuwe richting te kunnen inslaan. Na achttien albums en al de avonturen die hij al had beleefd, zou Lanfeust wel echt naïef... of nee, een echte idioot, moeten zijn om als karakter niet te evolueren (*lacht*). Zijn naïviteit mocht een tijdje duren maar het was echt wel genoeg geweest. Er mocht best een einde aan komen. We vonden dat hij in zijn gedragingen rijper moest worden. Dus waren we toe aan verandering, maar zonder het vertrouwde karakter van de reeks uit het oog te verliezen. Lanfeust zou en moest een avonturenstrip blijven vol humor en voor een adolescentenpubliek. In het eerste tweeluik *Het raadsel Goud-Azuur* hebben we de sfeer willen creëren. Achteraf bekeken lag het tempo wat te laag in deze albums. Vanaf het derde album barst de reeks pas echt los, vind ik. Ik had exact hetzelfde gevoel bij de andere Lanfeust reeksen. De eerste albums kan je beschouwen als een soort inleiding op wat nog komen gaat.

Het eerste album werd ingekleurd door Fred Besson. Vanaf het tweede nam je vrouw Lyse het van hem over. Waarom die switch?
Simpel. Fred Besson had te veel werk met het inkleuren van andere reeksen. De combinatie met *Lanfeust Odyssey* werd hem te veel (*korte stilte*). We waren graag met Claude Guth verdergegaan. Maar we vonden dat hij moest evolueren in zijn manier van werken om ook de kleuren voor deze cyclus te verzorgen. Guth voelde zich er op dat moment niet klaar voor. Hij was niet bereid om een andere manier van werken te zoeken. Dus zijn onze wegen uit elkaar gegaan. Een spijtige zaak want Claude is een echte vriend.

Het allereerste album draag je op aan een zeker Naïs. Wie is dit?
(*Brede glimlach*) Dat is mijn jongste dochter. Dit soort verwijzingen in dankwoorden zijn voor een striptekenaar handig om zich snel te herinneren wanneer een welbepaald album precies gemaakt werd. Soms raak je de tel en het overzicht kwijt. Maar door bepaalde namen in een album te vermelden, link je verhalen aan privézaken. Dat kan helpen.

In het Frans is het achtste deel net verschenen. Op de achterkaft zagen we dat er nog twee albums te verwachten zijn. Wat kan je al over het einde zeggen?
Oh, niet te veel, anders is de verrassing eraf, hé. Wat ik kan zeggen is dat Arleston en ik echt een einde willen voor deze derde cyclus. Maar tegelijk willen we ook al enkele elementen toevoegen die het volgende Lanfeust project aankondigen.

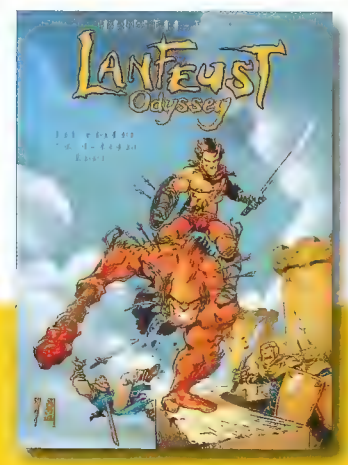

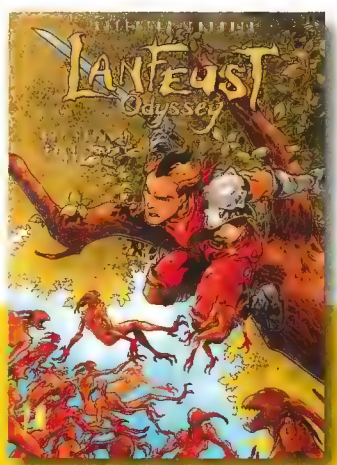

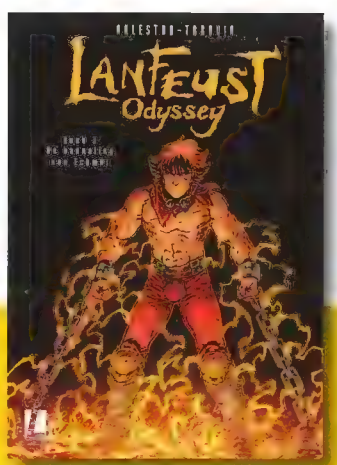

Een vierde cyclus is gepland?
Ik kan nog niet zeggen of een cyclus zal volgen. Maar er komt zeker een vervolg. Alleen weten we nog niet zeker of het een nieuwe cyclus zal worden. Op dit moment denken Arleston en ik eraan om met oneshots te werken maar toch een rode draad te voorzien doorheen de losse albums. Althans, zo denken we erover op dit moment. Maar deze plannen kunnen nog wijzigen.

Kan je al een tipje van de sluier oplichten over dat vervolg?
Ik kan en mag er nog niet veel over vertellen. Wat je wel mag weten is dat we weer terug wilden naar een echte queeste. In de allereerste cyclus hadden Arleston en ik er ons echt mee geamuseerd. We beseffen nu dat we dat 'reiselement' wat gemist hebben de laatste jaren. Dus dat zal in het vervolg zeker weer belangrijk worden.

Asterix en zijn vrienden: hommage aan Uderzo (2007)

Heb je onmiddellijk toegezegd toen je werd gevraagd voor dit album?
(*Bijna verontwaardigd*) Tuurlijk! Wie kan daar nee tegen zeggen? Iedereen in de stripwereld is toch een bewonderaar van Uderzo?

Waren er bepaalde beperkingen?
Niet echt. Ik wilde graag dat Arleston voor het scenario zou zorgen. Ik had zelf ook een voorstel waarvan ik hoopte Arleston het verder zou uitwerken. Maar dat is uiteindelijk toch niet doorgegaan. Jammer ...

Wat kan je over de inkleuring vertellen?
Wat ben ik blij dat jullie die vraag stellen! Ik vertelde jullie al dat de samenwerking met Claude Guth stopte na *Lanfeust van de Sterren*. Toen voelde Claude zich immers nog niet klaar voor een nieuwe manier van werken. In 2007 was dat wel het geval. Ik vroeg hem of hij ons kortverhaal wilden inkleuren. En dat was voor hem een geschenk uit de hemel. Hij is echt een heel, heel grote bewonderaar van Uderzo. Het was dus een gebaar uit vriendschap dat ik Claude de inkleuring liet doen. Hij koos voor de directe inkleuring. Ik heb daarom mijn eigen tekeningen bewust niet zo gedetailleerd gemaakt als normaal, zodat hij zich volop kon uitleven tijdens het inkleuren.

Fragment uit Tarquin's hommage aan Uderzo

Zou je het zien zitten om een volledig album van Asterix te tekenen?
Het zou me te veel moeite kosten en het zou me ook snel vervelen. Zelf heb ik nog te veel eigen verhalen te vertellen. Ik had het al over mijn nieuw eigen project bij Glénat, het afronden van *Lanfeust Odyssey* en het opzetten van een nieuw project rond Lanfeust. Ik heb ook nog een intimistisch verhaal en een Tolkien-achtig epos in mijn hoofd zitten. Veel te veel dus om mij in een volledig *Asterix* album te storten. Mijn collega en vriend Jean-Louis Mourier zou dat wel perfect kunnen. Dat heeft hij toch bewezen met zijn kortverhaal in dit album. Mourier is echt een soort Uderzo.

Dat komt zeker ook omdat ik in Arleston een soort van Goscinny herken.

Wat vind je van het nieuwe duo Conrad en Ferri die momenteel de stuwende kracht zijn achter de Asterix albums?
Ik heb heel veel respect voor hun werk. Conrad verdient alle lof. Wat hij op een zestal maanden heeft gepresteerd, is echt ongezien. Hij heeft zichzelf de stijl van Uderzo eigen gemaakt in een mum van tijd. Ongelooflijk knap! Ik zie het mezelf niet doen. Ik zou het zelf niet goed kunnen.

Kortverhaal voor deel 3 van *De ware stadslegenden*

In 2009 heb je toch nog tijd gevonden voor een kortverhaal in het derde niet-vertaalde deel in de reeks *De ware stadslegenden* (bij uitgeverij Dargaud). Hoe is dit project ontstaan?
Ik heb dit echt gedaan omdat mijn goeie vriend Rémi Guérin mij dat vroeg. Hij zei dat hij heel graag een kortverhaal voor mij wilde schrijven voor dit album. Ik ging akkoord op voorwaarde dat het een verhaal zou worden zonder al te veel decors. Ik had er echt niet veel tijd voor.

Les véritables légendes urbaines, album-cover en fragment

De tekenstijl is totaal anders dan wat we van jou gewend zijn. Bewust?
Absoluut. Ik heb dit verhaal volledig getekend met balpen en potlood. Ik zat toen op hotel in New York. Ik houd ervan om mezelf voor een nieuwe uitdaging te plaatsen, vandaar die keuze voor een totaal nieuwe manier van werken. Ik besef dat ik nu veel makkelijker dit soort stijlveranderingen kan doen. Als ik nu een volledig album in zwart-wit zou willen maken, ben ik zeker dat ik toch een uitgever vind. Voor een beginnend tekenaar is dat veel moeilijker. Iemand als Will Eisner deed dat ook zijn hele leven. Voor zowat elk project veranderde hij zijn manier van werken. Grandioos!

Slotvraagje: welke tips zou je geven aan een tekenaar die nu debuteert?
Hij of zij moet vooral heel veel geduld hebben. Heel veel en heel hard werken en nooit opgeven. Ik had er zelf bijna een punt achter gezet maar heb toch doorgezet. Een portie geluk heb je zeker nodig, maar je moet vooral zelf heel goed beseffen dat je moet werken. Veel jonge tekenaars komen hun tekeningen aan mij tonen. Vaak hebben ze slechts een paar velletjes papier bij zich met enkel hoofdjes erop. Daar kan ik toch niets over zeggen? Je moet veel meer van jezelf eisen. Allerlei stijlen en technieken uitproberen vooraleer naar een professional of uitgever te stappen. Veel jonge gasten willen een ster worden. Zo werkt het niet. Je kan pas beginnen dromen van een verkoopsucces na enkele magere jaren vol wroeten en ploeteren, vallen en weer opstaan. Dat vergeten de meeste debutanten tegenwoordig.

Wat mogen we jou toewensen voor de toekomst?
Ik hoop dat ik lang mag leven. Ik heb zoals ik reeds zei immers zoveel ideeën in mijn hoofd! Ik voel me nog altijd een soort van adolescent, noem mij een 'geek'. Iemand die graag verhalen blijft vertellen die bij jongeren en adolescenten passen. Ik hoop dat de lezers mij die kans blijven geven (korte stilte). Ik wil inspiratie tot mijn dood. Ik hoop uit de grond van mijn hart dat ik meer ideeën zal blijven hebben dan tijd om ze allemaal uit te werken. Op mijn sterfbed wil ik het gevoel hebben dat ik nog lang niet uitverteld ben (lacht).

Dat is een heel mooi citaat om dit gesprek mee af te sluiten. Hartelijk bedankt voor al je tijd!

Kaderstuk 4: verwijzingen naar Tarquins lievelingsfilms

Tarzan: Dit is slechts één van de vele knipogen naar de beroemde man van de jungle. Album 5 van *Lanfeust van de Sterren,* plaat 16.

Indiana Jones: Alle objecten aan de linkerkant verwijzen naar een van Tarquins lievelingsfilms : *Indiana Jones and the Raiders of the Lost Ark* uit 1981. Uit album 5 van de tweede cyclus, plaat 16.

Star Wars: Ook een van Tarquins lievelingsfilms. De verwijzingen naar deze reeks zijn eindeloos. Hier een voorbeeld uit album 2 van *Lanfeust van de Sterren*, plaat 15.

***Alien*:** Misschien wel de beste film ooit gemaakt volgens Tarquin: *Alien* van regisseur Ridley Scott uit 1979. Fragment uit album 8 van *Lanfeust van de Sterren.*

Scream, Nightmare on Elm Street, The Silence of the Lambs, Friday the 13th: In één plaatje brengt Tarquin hulde aan het horrorgenre. Het beroemde masker uit Scream, de kannibaal Hannibal Lecter, Freddy Krueger en Jason Voorhees ... Ze staan allemaal verzameld op dit ene plaatje uit album 6 van *Lanfeust van de Sterren*, plaat 13.

The Good, the Bad and the Ugly: de favoriete western van Tarquin uit 1966. Een ode kon dus niet uitblijven. Deze knipoog vind je in *Lanfeust Odyssey*, album 4 plaat 23.

James Bond: Slechterik OHO Seth heeft zijn naam niet gestolen. Spreek hem maar eens uit op zijn Frans en je hoort 007, James Bond dus. Zijn favoriete sigarettenmerk verwijst naar Octopussy, één van de lievelingsfilms van Tarquin uit de reeks. Dit fragment komt uit album 4 van de tweede cyclus, plaat 33.

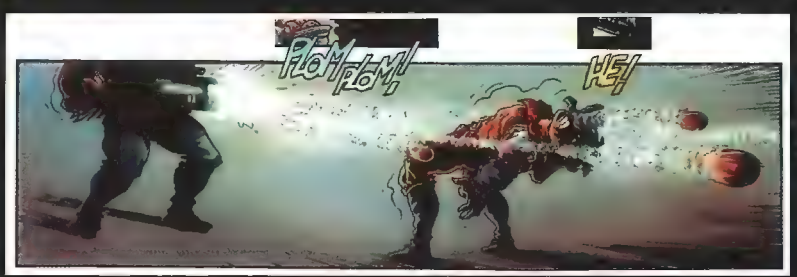

The Matrix: Een overduidelijke knipoog naar de beroemde scène uit deze kaskraker uit 1999 met Keanu Reeves in de hoofdrol. Dit fragment is terug te vinden in het achtste album van de tweede cyclus op plaat 32.

Pulp Fiction: Hebus doet hier wel een héél bekende move van John Travolta na uit Pulp Fiction, de klassieker van Quentin Tarantino uit 1994. Je vindt dit plaatje terug in de allereerste cyclus, album 6 op plaat 38.

stripwinkel
«tistjen dop»
Patersstraat 88
Turnhout
VAN DE REGEN
IN DE
DROP
DE BRUG
HET VEUSSELS DORPSBLAD
GEEN WERK
OP ZWART ZAAD
DE BRUG

De Veusselse vertellers
Rijkevorselaars Yaack en Wegé over hun stripcarrières

Een scenarist en een tekenaar. Ze wonen al meer dan dertig jaar op een boogscheut van elkaar. De ene schreef, onder andere, meer dan vierhonderd scenario's voor verschillende reeksen van Willy Vandersteen. De albums van de andere verschenen bij een uitgeverij die ook werk van Reiser, Wolinski en Pirana publiceerde. En samen werken ze nog steeds voor het plaatselijke volksblad. Een gesprek met Yaack en Wegé.

Door Wouter Adriaensen

Yaack (pseudoniem van Jacques Bakker, °1942) en Wegé (pseudoniem van Willy Geets, °1954) komen samen met de auto aan bij het huiskamercafé waar we afgesproken hebben. De scenarist en de tekenaar wonen op een paar minuten rijden van elkaar in Rijkevorsel ('Veussel' voor de locals) in het noorden van de Antwerpse Kempen. De heren blijken zich terdege voorbereid te hebben op het interview. Ze hebben speciaal voor de gelegenheid een overzicht gemaakt van al hun stripreeksen en waar en wanneer die verschenen zijn. Tijdens het gesprek halen ze regelmatig een voorbeeld uit een schrijf- of een tekenmap. En ook wanneer ik ze pols naar hun vroegste stripherinneringen hoeven ze niet diep te graven.

Jeugdherinneringen

"Als kleine bengel ging mijn aandacht natuurlijk vooral naar de prentjes, die kon ik eindeloos herbekijken", steekt Yaack van wal. "Dat was eigenlijk nog zo toen ik al kon lezen - ik was een trage lezer en hield er van dat ik bij strips kon terugblikken op hoe alles juist in elkaar zat." Als geboren Antwerpenaar zit Yaack nietsvermoedend midden in de Antwerpse stripscène: "Mijn eerste album was *Suske en Wiske op het Eiland Amoras*, mijn overbuurjongen had *Rikki en Wiske in Chocowakije* en bij de andere buren kon ik de strips uit *Gazet van Antwerpen* en *De Kleine Zondagsvriend* lezen. Ik was fan van Tarzan en ook de geïllustreerde verhalen van Jean Ray (ook bekend als John Flanders) vielen bij mij in de smaak. Mijn broer kreeg elk nieuwjaar een nieuw boek van Kuifje. Maar dat was het dan ook wel zo ongeveer."

Sleen als god

Ook bij Wegé worden de Suske en Wiskes onder de buurjongens uitgeleend. Maar hij is een grotere fan van een andere beroemde Vlaamse stripmaker: "Van Sinterklaas kreeg ik telkens een album van De Lustige Kapoentjes of Nero. Marc Sleen is altijd mijn god gebleven. Later heb ik hem kunnen ontmoeten tijdens de toenmalige Stripgidsdagen in Turnhout. Toen Jean-Pol, bekend van Kramikske, in 1981 de Stripgidsprijs had gewonnen, liep Sleen er verkleed als bakker rond (lacht). En tien jaar later, toen het standbeeld van de Bronzen Adhemar aan de Warande werd ont-

Hommage aan Marc Sleen door Wegé

huld, ging ik na de receptie nog eens kijken zonder al het volk er om heen. Sleen had blijkbaar hetzelfde idee en vroeg mij om foto's te nemen van hem samen met 'zijn' Adhemar. Een mooie gelegenheid om nader kennis te maken." Toen Sleen onlangs overleed, tekende Wegé een herdenkingscartoon met het standbeeld van Adhemar en met Pietje de Dood en de muze uit *De Ring van Petatje*, een van zijn favoriete albums.

Liever schrijven dan tekenen

De jonge Yaack wil wel iets doen met strips maar ziet er tegen op om altijd dezelfde ventjes te tekenen. Scenario's schrijven, dat lijkt hem wel wat. "Toen ik 20 was, heb ik een verhaal van Robbedoes getekend en het opgestuurd naar uitgeverij Dupuis. Ze vonden het een goede aanzet en moedigden me aan om verder te blijven proberen (lacht)." Yaack volgt een opleiding journalistiek in Brussel en werkt tijdens de vakanties als corrector bij *Gazet van Antwerpen*. "Een kameraad uit Brussel was bevriend met Daniël Jansen, die toen al de scenario's schreef voor Bessy bij Studio Vandersteen. Ik kende de familie Vandersteen al: mijn grootvader had een schilder- en decoratiebedrijf en werkte samen met de vader van Vandersteen. Ik ben als kind vaak in zijn atelier op de Mechelsesteenweg, niet ver van de Heilig Geestkerk, geweest.'

Actie en reactie

Yaack raapt al zijn moed bijeen en belt Vandersteen, dan al de grote meneer van het Vlaamse stripverhaal, op. Die moet hem echter ontgoochelen: "Hij had niemand nodig, maar ik mocht toch eens langskomen. We hebben dan anderhalf uur gebabbeld in de studio in Kalmthout. Hij legde me uit hoe een strip werkt: actie en reactie en mensen moeten kunnen lachen met het resultaat. Toch jammer dat er geen plaats was voor mij ..." Maar de jongeman blijft niet bij de pakken zitten. Een week later staat hij terug in Kalmthout, met een scenario onder de arm. "Ik had die hele week niet geslapen", lacht Yaack. "In het midden van mijn verhaal zat ik in de knoop dus had ik daar twee bladzijden blanco gelaten. "Die zal ik zelf wel invullen, begin maar aan het volgende", zei Vandersteen.' Dat scenario, *De Vuurberg van Itihat*, is het eerste van ongeveer vijftig *Jerom De Gouden Stuntman* albums die Yaack schreef.

Verloren lopen

Wanneer het voor Wegé duidelijk is dat hij striptekenaar wil worden, belt ook hij naar Vandersteen. "Maar ook toen kon hij niemand gebruiken en ik ben minder doortastend geweest dan Jacques", lacht hij. Hij besluit het vak op de schoolbanken te leren. "Ik wou animatiefilm studeren aan de Academie in Gent, dat kwam nog het dichtst in de buurt van strips. Na een saai voorbereidend jaar slaagde ik niet voor de toelatingsproef. Ik heb dan verder vrije grafiek gevolgd, zo ben ik trouwens later beroepsmatig in een drukkerij terechtgekomen. Aspirant-stripmakers liepen toen echt verloren. Ik heb wel nog enkele jaren een avondopleiding aan de Academie voor Schone Kunsten in Merksem met specialisatie in strips gevolgd bij Pierre Leterme."

Wat je zelf doet ...

"Ik heb in de jaren zeventig nog zelf een tekenschool opgericht op een zoldertje in de Antwerpse Vlaaikensgang", herinnert Yaack zich. "Op den duur hadden we zo'n vijfendertig leerlingen en moesten we een verdieping bij huren. Karel Biddeloo was er vaste leerkracht en Eduard De Rop en Eddy Ryssack gaven soms ook les. Vandersteen kwam af en toe een kijkje nemen om talent te spotten - hij heeft er onder meer tekenaar Ronald Van Riet ontdekt. Onze huiskat

"Vandersteen legde me uit hoe een strip werkt: actie, reactie en mensen moeten kunnen lachen met het resultaat"

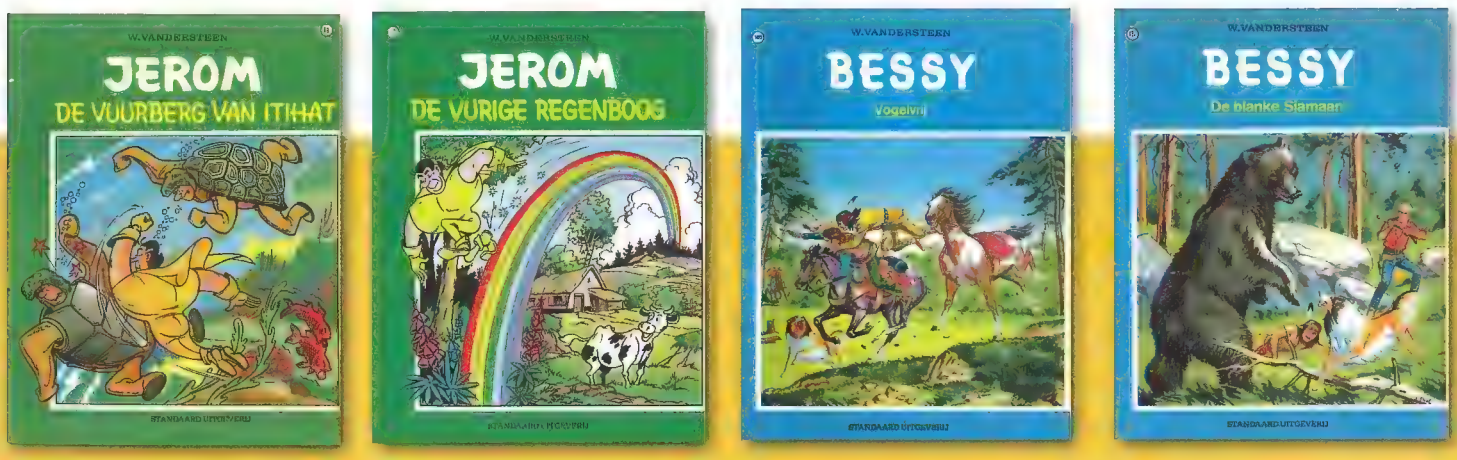

Covers van enkele albums van *Jerom* en *Bessy* waarvoor Yaack de scenario's schreef (*Jerom* nr 18 en 32, *Bessy* nr 100 en 107)

J'AIMERAIS VOIR CE QU'IL A PÊCHÉ.
PAS MAL !
ESPÉRONS QU'IL SOIT BIEN ACCORDÉ...
FORTE
TU T'ES BIEN SERVI.
ATTENDS
VENGEANCE

hadden we Lambik genoemd en die was niet weg te slaan bij Vandersteen wanneer die op bezoek kwam. Dat had ongetwijfeld te maken met het stevige parfum dat hij gebruikte voor hij op stap ging (lacht)." Op dat ogenblik heeft Yaack al de overstap gemaakt van Jerom naar Bessy. In Duitsland wordt de vraag naar nieuwe verhalen van de collie immers steeds groter en dus is er meer personeel nodig om de productie op te drijven. Yaack toont een Duits *Bessy magazine*, waarin vanaf 1965 wekelijks een nieuw avontuur stond. Het heeft ongeveer het formaat van een Amerikaanse comic. De stripplaten worden regelmatig onderbroken door een reclamepagina. Soms zijn er zelfs plaatjes vervangen door advertenties, wat voormalig studio-medewerker Merho later inspireerde voor de 'reclame-onderbrekingen' in zijn Kiekeboe album *De Spray-historie*.

Tistjen Dop, met cameo van Walter van den Broeck, toenmalig hoofdredacteur van *Ekspres*

Trucjes

Yaack schrijft tussen 1971 en 1984 ongeveer 350 verhalen van Bessy en Karl May. Die kwantiteit stelde speciale eisen aan de scenaristen. "Als een verhaal klaar was, moest je het zo snel mogelijk weer vergeten om je volledig te kunnen inleven in het volgende. Vandersteen heeft me op weg geholpen bij mijn allereerste Bessy verhaal, want ik had niet zoveel ervaring met westerns. Dan moest ik ideeën op hem afvuren en hij noteerde die. Na een half uurtje hadden we een bruikbaar ontwerp. Hij leerde me ook allerlei trucjes. Zo kan je een verhaal starten met een indrukwekkende actieplaat maar even goed met een rustig sfeerbeeld. Op het eerste plaatje rijdt bijvoorbeeld een ruiter in de verte in een stofwolk. Op het tweede plaatje zie je dan dat hij een pijl in zijn rug heeft en zo vloeit het verhaal eigenlijk voort vanuit dat begin." In het pre-internettijdperk vindt Yaack toch vrij makkelijk documentatie. "Bij ons in de buurt woonde een beeldhouwer, Frits Vertongen, die in Amerika bij de Sioux had verbleven, van hem kreeg ik informatie uit de eerste hand. En ook bij De Slegte kon ik altijd wel iets vinden over indianen."

Suske en Wiske op het Ercola toilet

Wegé gaat na zijn studies aan de slag in een drukkerij. Ondertussen blijft hij wel strips maken. Het pionierswerk van Jan Smet, oprichter van stripinfomagazine *Stripgids*, biedt hem in het midden van de jaren zeventig nieuwe kansen. "Kartoffel verscheen in het Turnhouts weekblad *Ekspres* en in *Stripgids*. Na mijn legerdienst ontmoette ik Walter van den Broeck, de toenmalige hoofdredacteur van *Ekspres*, bij de uitreiking van de tweede Stripgidsprijs aan Kamagurka. Hij vroeg me om iets te maken over een werkeloze, in de jaren zeventig met onder meer de oliecrisis een nijpend probleem. Ik zat toen zelf zonder werk en was uit ergernis al bezig aan een stripreeks rond dat thema. *Tistjen Dop* heeft vanaf 1979 bijna tien jaar lang in *Ekspres* gestaan. In tegenstelling tot Jacques had ik er dus geen probleem mee om altijd hetzelfde figuurtje te tekenen (lacht)."

KARTOFFEL
door W.G.
HIERONDER IS DEZE WEEK AL HARD GEWERKT ZE HEBBEN ER HIER EEN „ROOD PLEIN" VAN GEMAAKT
HÉ, EN GINDER KOMT NU EEN VENT IN HET WIT...
EN DAAR OOK AL WAT ZIJN ZE TOCH VAN PLAN ?
TENNIS...
OK

Kartoffel in *Stripgids* september 1975

Jacques beperkt zich ook niet tot het verzinnen van verhalen voor Jerom en Bessy. In de loop der jaren schrijft hij onder meer scenario's voor *Brammetje Bram* van Eddy Ryssack en *Kramikske* van Jean-Pol (van beide reeksen verschijnen binnenkort overigens integrale uitgaven) en doet hij samen met Jeff Broeckx het verhaal van de Kempense zanger en pretparkeigenaar Bobbejaan Schoepen uit de doeken. Wegés mond valt open van verbazing wanneer Yaack een blauw geïnkte plaat uit zijn kaft tovert. "Een verhaaltje dat in 1972 verschenen is in het undergroundblad *Spruit* van het collectief Ercola", legt Yaack uit. 'We hebben er nog een derde prijs mee gewonnen in Parijs, waar de strip met diabeelden getoond werd in de schouwburgzaal van Le Petit Palais en we nadien een staande ovatie kregen. Rijk ben ik er niet van geworden: alles ging in één pot om de commune te sponsoren en vooral om te feesten (lacht). Willy Vandersteen heeft Ercola ooit bezocht en is heel boos geworden op het toilet, waar de muren helemaal beplakt waren met pagina's uit *Suske en Wiske* (hilariteit)."

Samenwerkingen

Via Dirk Michiels werkt Yaack ook samen met Mormic, de tekenstudio van Michiels en Luc Morjaeu, de huidige tekenaar van *Suske en Wiske*. Na een stripadaptatie van de televisiereeks Jacobus en Corneel waagt het trio zich aan *Erik of het klein insectenboek* van de Nederlandse auteur Godfried Bomans. "Dat hadden we rot gelezen op school, ik heb er zelfs nog een examen over afgelegd." In 1993 verschijnt bij *Standaard Uitgeverij* het eerste deel van *Scorpio*, getekend door Robert Wuyts in een stijl die doet denken aan die van Hermann. Wuyts, een inwoner van Turnhout van Rwandese afkomst, tekende ook Duitse *Bessy*-verhalen en werkte voor het eerst samen met Yaack aan *Rattenjong*, een kortverhaal met elfen, heksen en monsters dat in het *Stripfeestboek 1985* van Standaard Uitgeverij werd gebracht. *Scorpio* gaat over de jonge Schotse avonturier Steve MacEwan die zijn kans waagt in koloniaal Afrika. "Een bevriende pater had bij de Masaï geleefd en die sfeer wilden we echt in het verhaal laten kruipen. De Masaï zijn een fier volk dus benaderde ik het onderwerp met meer stijl." Al snel na het laatste album krijgt *Scorpio* een vervolg in de vorm van *Safari Hotel*, een

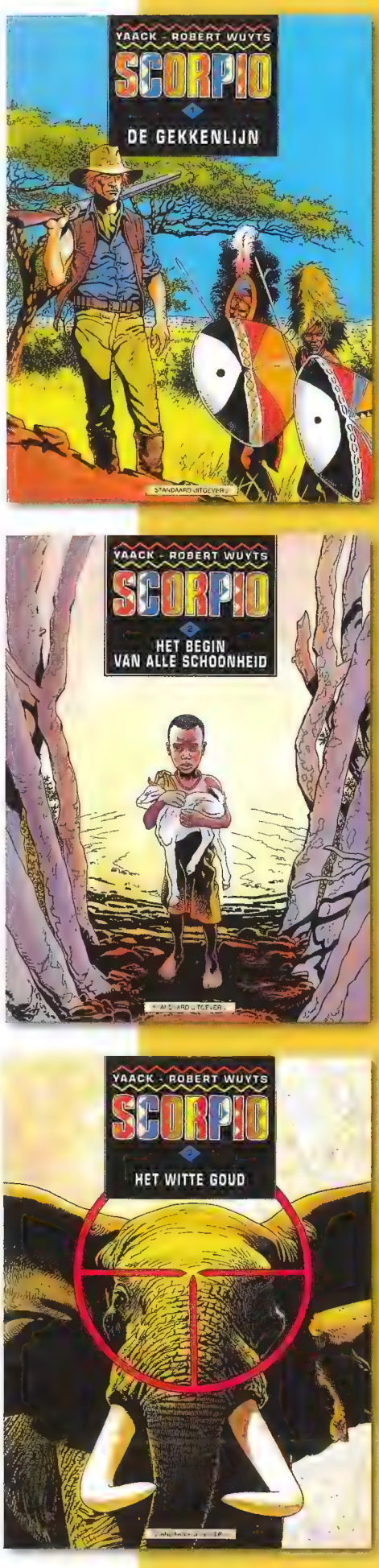

De albumreeks van *Scorpio*, uitgeverij Standaard

WOEPS!...
SLIEP
POTVERDEKKE!! 'T HEEFT GEJZELD!
... EN NOG GEEN KLEIN BEETJE!!...
... EN TOCH MOET IK OP TIJD ZIEN TE KOMEN...
ZZZZZZ
... NOG EVEN, EN IK BEN ER!...
!! WAT IS DAT NU!?
DA'S WEER ECHT "OP Z'N BELS..."
STEMPELCONTROLE
GESLOT
DOPPERS, GE MOET VANDAAG NIET KOMEN 'T IS VEEL TE GLAD!

reeks kortverhalen die zich ook in Afrika afspeelt, maar ditmaal met kinderen in de hoofdrol en als doelpubliek. De avonturen van het Engelse jongetje Jack en zijn Masaï vriendje Ngongo worden midden jaren negentig gepubliceerd in het *Suske & Wiske Weekblad*. Rond dezelfde tijd maakt Yaack samen met tekenaar Yurg, die ook strips publiceert in dit weekblad, de krantenstrip *Slimmeke Slim* voor *Gazet van Antwerpen*. Bonte gaf de zes verhalen recent uit in albumvorm.

Tistjen Dop en Suske Wiet

De gags van *Tistjen Dop* verschenen in de jaren tachtig bij Zinjé in albumvorm. "Dan pas ben je voor de stripliefhebbers echt een striptekenaar, terwijl ik natuurlijk al jaren aan het tekenen was", aldus Wegé. Via *De Volksmacht*, het ledenblad van de christelijke arbeidersbeweging, bereikt de werkloze stripheld zelfs meer dan een miljoen lezers. De reeks wordt tegelijk ook gepubliceerd door onder meer de socialisten en zelfs de communistische partij. "Een journalist vroeg ooit of ik nu links of rechts was. Averechts heb ik geantwoord (lacht)." *Tistjen Dop* staat ook in een werklozenkrant die verspreid wordt via de lange rijen wachtenden aan de stempelcontrole ('den dop' in de volksmond). Maar na tien jaar is het avontuur uit. "Ik ben eigenlijk een heel vroege nieuwe man, ik doe al jaren mijn deel in het huishouden. Ik had steeds minder tijd voor de strip en vond bovendien dat ik verteld had wat er te vertellen viel." De naam *Tistjen Dop* wordt wel overgenomen door de Turnhoutse stripspeciaalzaak die Ad Hendrickx, medeorganisator van de Stripgidsdagen, in 1986 opent. Hij bracht in 2016, ter ere van het dertigjarige bestaan van de stripwinkel *De Verloren Episodes* uit, met de laatste ongepubliceerde gags van *Tistjen Dop*.

Borduurwerk

Wegé verzon zelf de gags van *Tistjen Dop*. "Maar scenario's schrijven kon je dat bezwaarlijk noemen', lacht hij. "Ik borduurde vaak op bepaalde actuele thema's verder. Tijdens het werken speelde de radio en noteerde ik stopwoorden die belangrijk leken. Tistjen kon soms echt met zijn vuile voeten door de actualiteit gaan. Ik moest elke

INMIDDELS ...IN DE KATAKOMBEN
EEN VOLWASSEN BELANGSTELLING VOOR DE STRIP... DAT MAG NIET BEPERKT BLIJVEN TOT EEN "ONDERGRONDS GEBEUREN"...
INDERDRAAD...

Stripgids oprichter Jan Smet, door Wegé

MENEER, HEBT U MISSCHIEN UW VORIGE "BRUG" NOG ?
...DIE HEB IK JUIST NETJES AFGELEVERD OP HET RECYCLAGE-PARK !
HÉÉ ! MISLUKTE DE BOOZERE !
DA'S EEN RAMP !
DE HELIKOPTERS IN DE STRIP ZIJN GETEKEND DOOR NIEMAND MINDER DAN BRONZEN-ADHEMAR - WINNARES ERIKA RAVEN
EEN COLLECTORS ITEM !
EN DAT GOOIT HIJ WEG !

Suske Wiet met cameo van Kiekeboe door Merho

zondagvoormiddag mijn plaat afgeven bij Walter van den Broeck voor publicatie de volgende week. Voor sommige strips werkt het beter als de tekenaar zelf de scenario's schrijft, dan is een scenarist eerder een noodoplossing", beseft Yaack. "Maar de afleveringen van *Suske Wiet* bedachten Willy en ik samen."

Suske Wiet was een denkbeeldige inwoner van Rijkevorsel die zijn avonturen beleefde in het Veussels maandblad *De Brug*. In een van de afleveringen speelde Marcel Kiekeboe, getekend door Merho zelf, mee. Hij was op zoek naar het vorige nummer van *De Brug*, want daarin had Bronzen Adhemar winnares Erika Raven enkele helikopters getekend. "Jacques en ik wonen in dezelfde straat in Rijkevorsel dus was het logisch om samen iets te maken", aldus Wegé. "Het duurde even voor *Suske Wiet* zijn naam kreeg", zegt Yaack: "Ik had honderd ideeën maar geen enkel was goed genoeg tot ik vanuit mijn ligstoel een vogeltje hoorde 'suskewieten'. Niet lang geleden is er trouwens een album van *Suske en Wiske* met dezelfde titel verschenen."

Intussen, verschenen in *De Nieuw Brug*

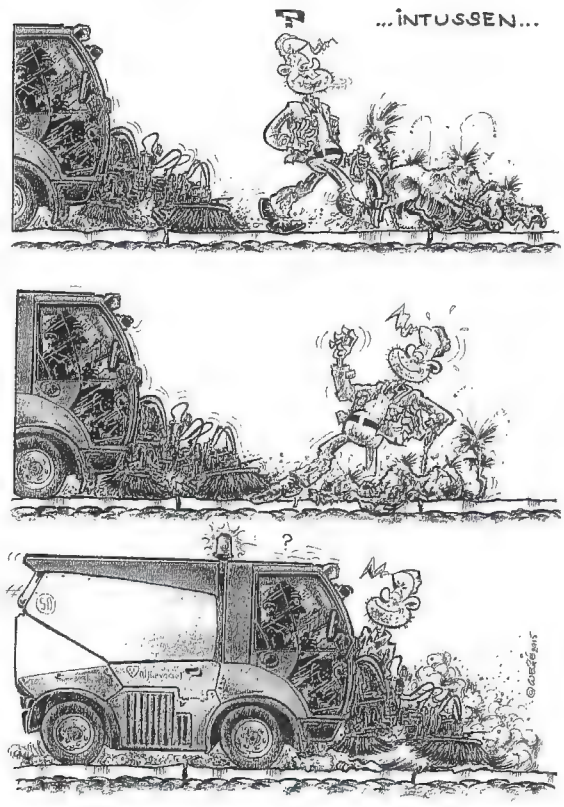

Allesbehalve uitverteld

Ondertussen werd *De Brug* vervangen door *De Nieuw Brug*, waarvoor Wegé, naast de opvallende covers, nog steeds cartoons tekent en Yaack scenario's schrijft voor *Yee-Li* van Katrien en *Veussel in Beeld en Spraak* door Rik Onzia. Bovendien is *Intussen,* een woordeloze strip van Wegé over een mannetje op wandel met zijn hond, in *De Nieuw Brug* binnengeslopen. Ook enkele decennia na hun stripdebuten blijken de Veusselse Vertellers alles behalve uitverteld.

Suske Wiet met met cameo's van Yaack en Wegé

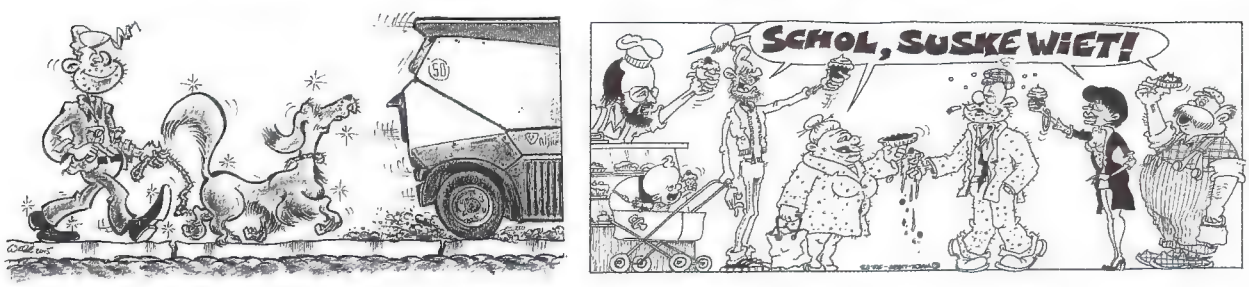

THE WEATHER:
Tonight, Warmer, Snow;
Saturday, Much Colder

DUIDELYK DYNAMIES DRUGWERK DE GEBROEDERS DRAETNAGEL CONTRA DE GEBROEDERS CRUYTNAGEL

REAL FREE PRESS

NO. 4

EEN REAL FREE PRESS PUBLIKATIE
UNDERGROUND PRESS SYNDICATE

THE LOST CONNECTION
FOR SOLID FACTS

DE GEBROEDERS EN CONTRA DE GEBROEDERS VAN

f. 2.50
Bfr. 35
U$A 1.-
U.Kp.30

EMILIANO ZAPATA :- MET DE "UE WEET WEL WIE BROTHERS"

THE FABULOUS FURRY FREAK BROTHERS, EN MET DE

FRANSE SLAG : EEN STRIPGESCHIEDENIS VAN HET ANARCHISME

ARTIST OF THE ISSUE : S. CLAY WILSON - 5 PAGINA'S

Ercola, een Antwerps kunstenaarscollectief

Psychedelisch briesje in Vlaamse stripwereld

In 2014 brengt Yves Frémion, Frans auteur en stripkenner, met een bijdrage in *Zoo* (nummer 55) over Ercola, een huldebetoon aan een artistiek collectief dat Vlaanderen in 1971-72 liet kennismaken met de underground strip. In *De Veusselse vertellers* verrast scenarist Yaack met een stripplaat uit het tijdschrift *Spruit* van dit artistiek verbond. Even terugspoelen naar de Antwerpse scène...

Door Jozef Peeters

De oprichting van het artistiek collectief Ercola

Antwerpen, november 1968. De Parijse revolte van mei '68 zinderde nog na. De studentenopstand was een kreet van jonge gefrustreerde intellectuelen die een vuist maakten tegen de betuttelende maatschappij en de heersende moraliteit. De revolte was een roep naar meer individuele vrijheid, zeg maar een worsteling met het verkalkte en opgedrongen leefpatroon en het patriarchaal gezag. Het Tweede Vaticaans Concilie (1962-65) vrat de Katholieke geloofsgemeenschap aan. Provo excelleerde in Nederland. Culturele en sociologische breuklijnen brachten artistieke vernieuwing op gang. Jazzrock, underground muziek en beat bekoorden de jongeren. Underground strips uit de VSA bereikten het Europese vasteland. In de grafische wereld sijpelde nieuwe vormgeving, onder meer psychedelische grafiek, en content door. Er waren ook 'de liekes van De Strangers' die succes boekten, vooral in het Antwerpse. Ferre Grignard en De Muze lokten het jonge volk. Het was ook het tijdperk van het fandom, met fanzines en experimentele publicaties. Kortom, een boeiende tijd.

Bundelen van talenten

Enkele studenten ontmoeten elkaar op de Antwerpse Academie voor Schone Kunsten en besluiten om hun talenten te bundelen. De tekenaars Jean-Claude Buytaert en Jean-Claude Block, de auteur Dominique Donnet en de fotograaf Piet Verbist richten het artistiek collectief ERCOLA op in 1968. ERCOLA stond voor Experimental Research Center of Liberal Arts. De groep die zich ook 'Productief en informatief centrum van de eigentijdse creatieve kunst door klank-, kleur-, licht-, tijd- en ruimtedistributie' noemde, hield zich met allerlei kunstuitingen bezig. Ze droomden zich rijk aan projecten. Ze werden vooral bekend met hun underground strips, gepubliceerd in hun tijdschrift *Spruit*, decorwerk voor theater- en tv-producties, bijzonder en bevreemdend grafisch werk en publiciteit. In augustus 1971 werd dan de v.z.w. Ercola opgericht. Het collectief was toen gehuisvest, en dit sinds 1969, in een historisch pand in de Grote Hondstraat, een somptueus herenhuis. Andere kunstenaars zouden zich in de volgende jaren aansluiten. Ercola werd een heterogeen gezelschap van uiteenlopende talenten. In 1971 werkten ze mee aan de modehappenings van Ann Salens (1940-1994), de eerste Belgische internationale modeontwerpster.

Cover van *Real Free Press Illustratie* nr. 4, 1971. Illustratie Ercola

Ercola en strips

We zoemen even in op hun belangrijkste activiteit in de periode 1969-'74, namelijk het creëren van strips. Soms werd dit een gezamenlijk werkstuk, soms publiceerden ze onder eigen naam. Ze leverden illustraties en strips voor de tijdschriften *Aloha* (1969-1974), *Ding* (1970-1971), *Gimmmick* (11.1970–01.1971) en *Real Free Press Illustratie* (1968-1974). Buytaert en Block namen deel aan de tentoonstelling *Het beeldverhaal in Vlaanderen en elders* (Antwerpen, 1969). Ze lieten zich inspireren door het grafische geweld van *Hara-Kiri* - het latere *Charlie Hebdo* – en de

Amerikaanse underground strips (Gilbert Shelton, Robert Crumb, e.a.). Ze vonden aansluiting bij Real Free Press, een alternatieve stripwinkel en uitgever te Amsterdam. Ercola maakte illustraties voor Olaf Stoop, de stuwende kracht achter RFP. Ercola zond een groepswerk in voor een wedstrijd uitgeschreven door Socerlid (Parijs)[1]. Het werkstuk *Beethoven en de visser* behaalde een derde plaats. In 1971 publiceerden ze het eerste nummer van *Spruit, maandelijks mannekensblad*. Reeds in 1972 hield het tijdschrift op te bestaan en dit na zes nummers, gepubliceerd tussen augustus 1971 en juli 1972. De oplage van het tijdschrift zou 15.000 exemplaren bedragen. Overtuigd van hun talent en gedreven door hun bijzondere techniek bij het uitwerken van stripverhalen waagden ze het avontuur[2]. Druktechnisch was het tijdschrift onaantrekkelijk en weinig wervend. Het ontbrak de kunstenaars aan structuur en commercieel inzicht. Ondanks de hoge oplage bereikte *Spruit* slechts een zeer beperkte groep van liefhebbers. Vlaanderen keek ongeïnteresseerd naar een efemeer verschijnsel. Het oordeel van De Laet over *Spruit* was dan ook terecht: "waarin de slechte smaak wedijvert met de technische tekortkomingen"[3]. Anderzijds zijn er wel pagina's die bekoren door het technisch kunnen en de ongebreidelde fantasie van sommige tekenaars.

Gestrand door gebrek aan organisatie

Het stripavontuur doofde uit na de stopzetting van het tijdschrift *Spruit*. Alleen Werner Goelen (Griffo) zou een succesvolle striploopbaan op zijn naam schrijven. Griffo publiceerde opmerkelijke strips in het tijdschrift. Er was potentieel aan talent bij de leden van Ercola, maar het avontuur zou stranden door overmoed en gebrek aan organisatietalent. Het artistiek collectief heeft recht, als enige vertegenwoordiger van de underground strip in Vlaanderen, op een plaatsje in ons stripverleden[4]. In 1969 was er samenwerking met Danny De Laet. De Laet richtte de Comic Art Gallery of Antwerp op (CAGA) en organiseerde in het huis van Ercola tentoonstellingen. Sporen van de tentoonstelling *Lombok en Gurdjeff* (door Berck en Daniël Janssens) – september 1969 – werden teruggevonden in krantenknipsels en ook op de foto van Berck en Janssens gepubliceerd in *De zevende kunst voorbij* (1979)[5]. Deze foto, waarop beiden de vernissage van de tentoonstelling met een Leuvens biertje bekronen, kwam dan ook in beeld in de pers, die geschokt was door het informele karakter van de vernissage. Journalisten hadden het toen meer voor elitair gedoe. Later, van december 1969 tot januari 1970, werd er een tentoonstelling gehouden over Hans Kresse[6]. In 1978 nam Kris de Saeger werk op van leden van Ercola, onder meer van Luc Carlens, Walter van Looy, Jacques Bakker en Georges Vandoren, in de tentoonstelling *De nieuwe heldenmakers* (Leuven).

Ercola kiest voor andere kunstuitingen

Op grafisch vlak waren ze enige tijd toonaangevend. Ze ontwierpen onder andere affiches voor het I.C.C. te Antwerpen. Er werden eveneens kunstige en bijzondere zeefdrukken verspreid. Het collectief bleef actief, maar het segment strips als collectieve creatie werd verlaten. Ercola huurde in 1972 een groot pand van in het geheel vijf gebouwen in de Wolstraat en bouwde

Alle nummers van *Spruit*, respectievelijk nr. 0, 1 en 2 van 1971 en nr. 1, 2, 3 van 1972. De nummers van 1971 vermelden geen jaar, bij die van 1972 staat Jaar 1. Op het verzamelaarsplatform van Catawiki staat nog een andere uitvoering van *Spruit* nr. 0 (met zwart-wit cover en liefst 48 bladzijden). Dit is echter nr. 1 van 1971 zonder de omslag. Het zou natuurlijk kunnen dat enkele exemplaren zonder die cover verspreid werden

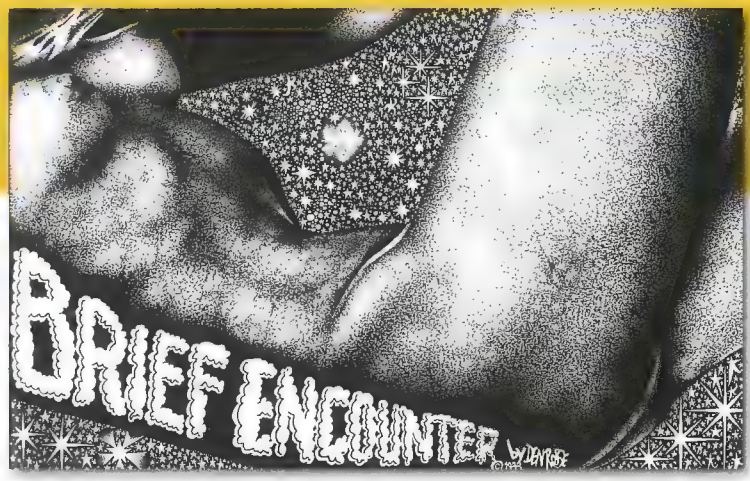

dit uit tot ateliers, tentoonstellingsruimten en huisvesting voor kunstenaars. Block, Buytaert, Carlens, Bailleux en Griffo woonden er. George Smits had er een atelier. Nicole Van Goethem (1941-2000) woonde ook in de Wolstraat. Zij tekende onder meer voor *Hara-Kiri* en realiseerde gelauwerde animatiefilms. In *Stripgids* nummer 17/18 (1978) nam Jan Smet een lijst op met de activiteiten van Ercola in de periode 1968-1978: een indrukwekkend overzicht. *Het Decor Atelier Ercola*, gerund door Block, Walter van Looy en Frank Daniels voerde opdrachten uit voor VTM en Studio 100. In 1995 vinden we Jean-Claude Block en de naam Ercola nog terug bij decorbouw voor Studio 100. En vandaag is de firma in de Wolstraat te Antwerpen nog steeds actief.

Medewerkers Ercola

Jean-Claude Block (°1942). Tekenaar. Studeerde architectuur aan Sint Lucas Schaarbeek en de Academie te Antwerpen. Bijnaam: den Block. Publiceerde strips in *Spruit* en *Gimmmick*. We vinden hem terug als decorbouwer in 1995 voor Studio 100.

Jean-Claude Buytaert (°1944). Bijgenaamd De Rosse. Tekenaar. Studeerde aan Sint Lucas Hasselt en de Academie te Antwerpen (architectuur). Strips van zijn hand werden gepubliceerd in *Diepdruk*, *Gimmmick*, *Spruit*. Publiceerde een klein stripboekje in eigen beheer: *King Pong* (1970)[7] en later *Brief Encounter* (1973)[8], *Evenlybody, 1973-1978*; *24 tekeningen van De Rosse* (1978).

Luk Carlens (1941-2007). Tekenaar. Studeerde aan Sint Lucas Schaarbeek en het RITCS te Brussel. Publiceerde strips in *Aloha* (nr. 18 van 26-12-1969: dubbele middenpagina *Och Djizzeke Djiz*, herdrukt in *Stripgids* 17/18, p. 28-29), *Gimmmick* (achterkaft nr. 1, december 1970 en cover van nr. 1, januari 1971) en *Spruit*. Werkte samen met Griffo (gags).

Dominique Donnet. Auteur. Bijnaam: den Totter.

Werner Goelen (°1949). Tekenaar. Studies Academie Antwerpen. Pseudoniem: Griffo. Maakte affiches, decors. Publiceerde strips in *Spruit*. Zou een succesvolle loopbaan als striptekenaar opbouwen.

George Smits (1944-1997). Studeerde aan Sint Lucas Brussel (schilderkunst). Signeerde zijn werk met: MAFprint. Veelzijdig kunstenaar en belangrijkste figuur van de groep. Muzikant in de band van Ferre Grignard, tussen 1965 en 1978. Sloot aan bij

Albums uitgegeven door Ercola: *King Pong* (Ercola Productions Nr 1), *De ont(h)aarde maagd* en *Brief Encounter*

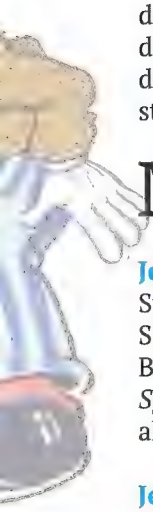

Midden: De Antwerpse zanger Ferre Grignard en zijn groep: van links naar rechts George Smits, Ferre Grignard, Bof(?) en Miel de Somere, op De Keyserlei, Antwerpen. Foto © Raoul van den Boom

Rechts: George Smits, *De avonturen van Jan*, Bonte, 2015. Cover

Cover van *Gimmmick* nr. 1, januari 1971, door Luk Carlens

GIMMICK

JANUARI 05:71
NO. 1
10 B.Fr.

Underground in Vlaanderen: Van *Gimmmick* verschenen slechts drie nummers tussen november 1970 en januari 1971. De redactie was gevestigd op het adres van Ercola : Grote Hondstraat 32, Antwerpen. Er stond onder andere publiciteit in voor *Ding. Onderwaterkrant* (Merchtem/Mechelen), waarvan minimaal veertien nummers verschenen vanaf september 1970. *Spruit*, van Ercola, houdt het in de periode 1971-1972 slechts zes nummers uit.

het collectief in augustus 1969. Muzikant, tekenaar, schilder, cineast, conceptuele kunstenaar met klank en beeld. Bijnaam: Den Toet. Publiceerde het stripverhaal *De avonturen van Jan* in *Gimmmick* en *Spruit*. Uitgever Bonte bracht in 2015 een zeer verzorgde uitgave van deze strip die absurde humor in een kunstzinnig jasje steekt. De publicatie werd gepresenteerd tijdens een tentoonstelling over het werk van de kunstenaar in het MHKA te Antwerpen. Publiceerde in *Spruit*, *Aloha* en *Gimmmick*. Kennismaking met het werk van Smits kan via Facebook (George Smits Toet MAFprint Zbolk).

Walter van Looy (1945). Tekenaar. Pseudoniem: Wally. Studeerde aan de Academie te Antwerpen. Sloot zich aan bij Ercola in 1970. Maakte decors en grafiek voor films, o.m. voor R. Verhavert, H. Kümel, P. Le Bon, R. de Hert.

Marcel van Maele (1932-2009). Dichter en performer op poëzieavonden. Was een cultfiguur die weinig erkenning kreeg. Verspreidde zijn gedichten gebotteld in flessen. Kwam in contact met Ercola in 1971. Schreef het scenario voor het stripverhaal *De ont(h)aarde maagd* (Ercola, Antwerpen, 1972).

Piet Verbist (1946). Fotograaf. Publiceerde strips in *Spruit* en een experimentele fotoroman.

Suzzy Bailleux. Studies Academie Antwerpen. Maakte deel uit van de tekenfilmploeg onder leiding van Eddy Ryssack.

Nog andere kunstenaars maakten deel uit van het collectief, onder meer Jacques Bakker (°1942, scenarist), Filip Francis (°1944, schilder), Piet Teigeler (°1936, auteur van misdaadromans en journalist), Luc Deleu (°1944, visionair architect), Georges Vandoren.

Voornaamste publicaties als collectief

Aloha. *Johnny Kwatta & Sinister Agens*, stripverhaal in nrs. 21, 25-37, 1970; illustraties in nrs. 18, 21, 34 en 48, jaargang 1970/1971.

Real Free Press Illustratie. Covers van nr. 1 (1968) en nr.4 (1971).

Gimmmick. Nr. 1 (jan. 1971): Strip (zes platen) *Marinette*, "Een stripverhaal gemaakt voor *Pilote* (dixit de auteurs, maar wellicht daarin nooit gepubliceerd), gesigneerd Ercola, Toontje & de Rosse.

Spruit. 6 nummers. 1971: Nr. 0, 1 en 2; 1972: Nr. 1, 2, 3. Nadien werden de zes nummers ook gebundeld uitgebracht in een verzamelalbum.

De ont(h)aarde maagd. In *Spruit*, nr. 1, 1971 – 3, 1972. In boekvorm: Ercola Reeks N° 1, Ercola, 1972. Tekst: Marcel van Maele. Tekeningen: Luk Carlens, J.-C. Block, Werner Goelen en de Rosse. Publiciteit voor deze pocket (met afbeelding van de cover) in *Spruit* Nr. 3, juli 1972.

Literatuur

Patrick Conrad, *Ercola. Avenue*, 04.1970, p. 5B.
Jan Baes, *Spruit is uit. De Jeugdlinie*, 15.9.1971.
Bart Maarten, *Spruit 1. De Spectator*, 25-

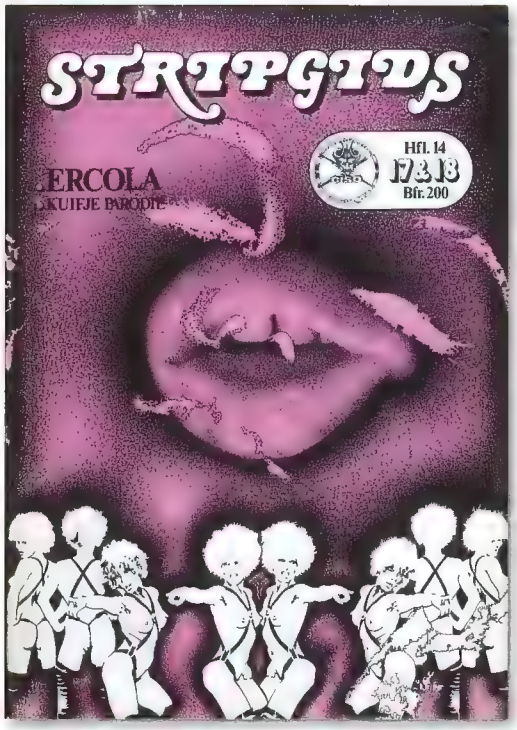

Stripgids nr.17/18, 1978

26.9.1971, p. 12.
Dirk De Vos & W. Van Den Bussche (ed.), *Triënnale 3. Informatieve tentoonstelling van hedendaagse kunst in België*, Stad Brugge, 1974.
Kris de Saeger, *De nieuwe heldenmakers*, K.U. Leuven, 1978, p. 65-68, 72-74.
Stripgids nr. 17/18, 1978. Een volledig nummer gewijd aan Ercola, samengesteld door Jan Smet. Met precieze bio- en bibliografieën van de voornaamste medewerkers en talrijke illustraties. Een monument voor het collectief. Een bewijs ook van de interesse van Jan Smet voor de alternatieve stripscène. Het interview klinkt wollig en chaotisch.
Wordt vervolgd, stripleksikon der Lage Landen, Het Spectrum, 1979, p. 83, 132-133, 170 (Jan Smet).
Danny De Laet, *De zevende kunst voorbij, geschiedenis van het beeldverhaal in België*, Ministerie van Buitenlandse zaken, 1979, p. 140.
Danny De Laet, *De Vlaamse stripauteurs*, De Dageraad, 1982, p. 287-288.
Guy Van Deuren, eindwerk theaterstudie UIA, 2001-2002, *De "Ercola"-groep*, p. 26-27.
Birgit Cleppe, *It can happen here! Over Ercola. De Witte Raaf*, nr. 138, 2009.
Ronald Grossey, *Een passie voor verandering. Griffo, de man die sneller tekent dan zijn schaduw. Stripgids*, nr. 15, 2009, p. 20-29.
Jan Smet en Toon Horsten, *Vlaamse reuzen, de complete Stripgids-interviews*, 1974-2001, Vrijdag, 2014, p. 100-124.
Yves Frémion, *Ercola, un courant oublié. Zoo*, nr. 55, oct.-nov. 2014, p. 54.

Terzijde

Paul Jambers draaide omstreeks 1975 een reportage over Ercola. Nadere gegevens ontbreken voorlopig.

Voetnoten

1 Socerlid (Société civile d'étude et de recherches des littératures dessinées) was een belangrijke vereniging (1964-1977) die het stripverhaal onder de aandacht wou brengen door middel van tentoonstellingen en publicaties over strips.

2 Griffo over de strips voor *Spruit*: "Eigenlijk was er geen scenario. Dat was vrij revolutionair [...]. In wezen wilden wij het Amerikaanse underground systeem imiteren: we maakten samen een scenario [...]. Iemand maakte dan de potloodtekeningen van de figuren, iemand anders de decors [...]. Puur experimenteel allemaal, maar heel plezant. Ik ben drie jaar bij Ercola geweest [...]. *Stripgids*, nr. 15.

3 In *De Vlaamse stripauteurs*, p. 140.

4 Geert De Weyer noemt Ercola niet in zijn pleurboek *België gestript*.

5 *Berck en Jasse exposeren in de Comic Art Gallery of Antwerp*, *Stripschrift*, nummer 11, 1969, p. 16. De foto met Berck en Jasse tijdens de vernissage werd opgenomen in *De zevende kunst voorbij*, 1979, p. 81.

6 Ercola verzorgde de omslagillustratie van *Toekomst 1*, nummer 4 (1970), gewijd aan John Flanders. *Toekomst 1* was een initiatief van Danny De Laet.

7 Vermelding 'Ercola Productions Nr 1' op voorkaft , formaat A5, omslag + 24 bladzijden/platen. Voorplaat bestaat uit de sterk verkleinde afbeelding van die 24 platen.

8 Boekje A5 oblong formaat, 64 blz inclusief cover. Inhoud: *Pic-Nic* (uit *Spruit* Nr 2, dec. 1971), *King Pong*, *Mac.Nac*, *Catfood* (uit *Spruit* Nr 1, jan. 1972), *Nobo D'Die*.

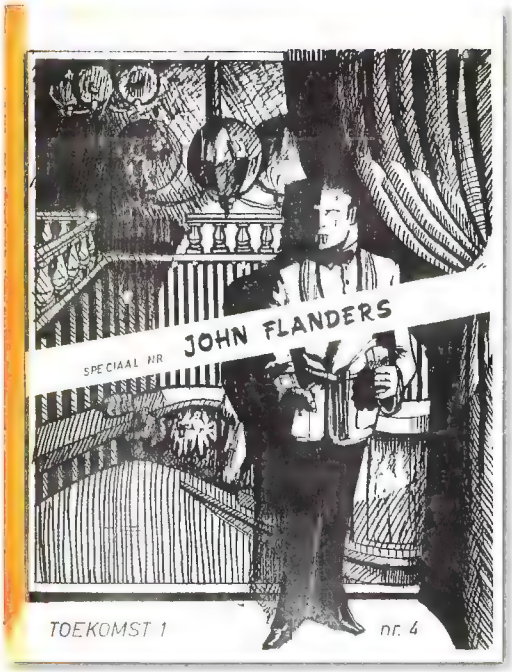

Bob De Moor en Artec Studio's in een West-Vlaams weekblad

Zoektocht naar de oorsprong van een mythisch album

Ik heb me steeds de vraag gesteld hoe het kwam dat het stripalbum *Bloske en Zwik detectives* van de Antwerpse Bob De Moor en Artec Studio's destijds uitgegeven werd door Sansen uit Poperinge, of *all places*. Dankzij Roger Decadt, die zich herinnerde dat hij in zijn jeugd stripjes van Artec Studio's uit het Westvlaamse *Het Wekelijks Nieuws* knipte, en de hulp van de vriendelijke mensen van het Stadsarchief van dit gezellig stadje[1] kon het mysterie grotendeels opgelost worden. En omdat we er toch waren, hebben we de studie maar ineens uitgebreid om de strips verschenen in dit weekblad in de periode 1946 – 1962 in beeld te brengen.

Door Marc de Lint en Roger Decadt

Het Wekelijks Nieuws

Uitgegeven in Poperinge door uitgeverij Sansen verscheen dit '*katholiek weekblad voor Poperinge en omstreken*' (dixit de kop van deze krant) wekelijks in vier edities (Poperinge, Ieper, Roeselare en Kuststreek) met hoofdzakelijk regionaal nieuws uit Zuid-West-Vlaanderen. De krant verscheen oorspronkelijk elke zaterdag, daarna elke vrijdag. Doorheen de onderzochte jaargangen varieerde de inhoud sterk - tussen acht en twintig bladzijden - maar naar het einde van de jaren 50 toe werd dit overwegend twintig, soms 24 bladzijden per week. In het stadsarchief van Poperinge werden volgende jaargangen nagezien: midden 1946 tot en met einde 1962. Volgens de archivaris verscheen de krant niet meer na WOII tot begin 1946. Door een brand beschikt het stadsarchief 'slechts' over de kranten vanaf midden 1946, niet dat dit belangrijk is: pas in november 1948 wordt het eerste stripverhaal gepubliceerd. Het onderzoek bracht ook aan het licht dat de publicatie van de stripverhalen soms met één of enkele weken onderbroken werd, dikwijls wanneer een uitgave van slechts acht bladzijden verscheen of wanneer de plaats van de strip ingenomen werd door een even grote publiciteit, en altijd wanneer over drie volledige pagina's de nieuwe uurroosters van de treinen gepubliceerd werd (wat tweemaal per jaar gebeurde).

De eerste stripverhalen: een schuchtere poging

1. Snotje en Snetje in 't Westland (afb 1)
Getekend door een zekere Leo Zeemeeuw, allicht een schuilnaam. De vrij slecht getekende strip verscheen per twee stroken. In totaal publiceerde de krant 43 afleverin-

Onder: Afb. 1

Geachte

Dames en Heren en beste Lezers van ons Blad

Ik heb de eer U mij voor te stellen als werkend lid van onze redactie. Mijn naam is Snot. Op school zeggen de jongens «Snotje», dat heb en hoor ik liever, want het klinkt niet zo «sn...achtig. Nevens mij staat hier mijn broer. Dat is onze Snet. Hij heeft in de hoogte wat ik in de breedte heb; we kunnen dus alle twee niet klagen en dat doen we ook zeker niet.

Na twee weken doorheen gans het Westland met onze spandoek te zijn opgetrokken, weet gij dus allen dat we vandaag komen moesten; hewel, we zijn hier.

Menheer de drukker zei dat we maar langs achter in zijn gazet op het 8e blad onze plaats zouden krijgen: 't doet er niet toe, we zijn al blij dat we erin geraken, en gij allen zult er waarschijnlijk ook blij om zijn, want heden beginnen wij ons werk: onze AVONTUREN IN HET WESTLAND.

Wat we allemaal uitsteken en beleven zullen, weten we zelf nog niet... we handelen als gehoorzame kinderen naar de wil van onzen «geestelijken» vader, de meester met de tekenpen: Leo Zeemeeuw.

We zullen er niet langer over staan praten. We reizen het af naar ons plaatske op het 8e blad waar we U terug zullen vinden, en gij ons ook, en waar U ons in dit nummer aan het werk zult zien.

We groeten U allen zeer.

SNOTJE

Links boven: Afb. 2
Links onder: Afb. 4
Rechts boven: Afb. 5
Rechts onder: Afb.3

Bij het heengaan van " Snotje en Snetje „
Robinson Crusoë beleeft zijn avonturen
in " HET WEKELIJKS NIEUWS „
Er is wellicht geen boek, of beter gezegd geen sprookje, dat meer bekend is in de wereld als « Robinson Crusoë » van Daniël Defoë. Wie heeft de geschiedenis van deze schipbreukeling met z'n hond « Vrijdag » niet met spanning gelezen?
De schrijver ervan, Daniël Defoë, werd te Londen geboren in 1661. In zijn avonturenverhaal beschreef hij de beleefde lotgevallen van de matroos Alexander Selkirk, maar het werd evenwel nooit bewezen dat deze die had beleefd.
Het scheelde evenwel weinig of dit boek zou nimmer zijn verschenen. Defoë was immers reeds een grijsaard toen hij zijn boek schreef en geen enkele drukker geloofde dat die ouderling nog iets goeds had kunnen schrijven. Toch vond hij ten slotte een goedhartige ziel die hem 2.000 frank gaf voor zijn manuscript. Het boek verscheen en maakte onmiddellijk sensatie. Oplage na oplage moest weldra uitgegeven worden en vertalingen ervan werden gedaan in alle levende talen.
En nog blijft « Robinson Crusoë » actueel.
Wij hebben dan ook besloten vanaf ons eerstvolgende nummer dit avonturenverhaal over te drukken, maar onder een eerdere humoristische vorm, volgens de methode van Walt Disney, wijze die sedert lang het bewijs leverde zo groot als klein te kunnen boeien.
Ook een uitstekende tekenaar wist ons dit boek in beeld om te zetten en we zijn er zeker van dat iedereen in dit tekenverhaal 'n poosje gezonde ontspanning vinden zal.
Robinson

HET HALSSNOER MET DE
GROENE SMARAGD
is de titel van het boeiend tekenverhaal dat we, na « De Avonturen van Robinson Crusoë », gelukkig zijn aan het jonge volkje van « Het Wekelijks Nieuws » op te dienen.
Ze zullen erin kunnen nagaan de flinke speurzin, de hopeloze situatie, het gevecht van Joske tegen de bandieten... en hoe hij uiteindelijk aan Juffrouw Gerda het kostbaar kleinood, « Het Halssnoer met de Groene Smaragd », kan terugbeschikken.
Veel meer vertellen mogen we niet, dat zal ons kleine volkje kunnen meeleven, samen met Joske, in de wekelijkse afleveringen die we heden in ons blad beginnen.

De Dodende Wolk
« De Dodende Wolk » is de titel van het nieuwe tekenverhaal dat we binnen twee weken in ons blad beginnen. Het is een zeer boeiende historie, die ons verhalen zal hoe een gangsterbende een nieuwe ontdekking weet te gebruiken om de wereld kwaad te berokkenen. De bende wordt opgespoord door detectieven die... — .. Nu, alles verklappen mogen we niet. Wat we wel mogen is te beweren dat dit uitzonderlijk tekenverhaal prachtig ineengezeten is en oud en jong zal weten te boeien.
« De Dodende Wolk » is een sensationeel verhaal dat iedereen met spanning zal kunnen volgen in « HET WEKELIJKS NIEUWS »

gen, dus 86 stroken. Naast de titel stond de vermelding 'Eigendom *Het Wekelijks Nieuws*', de strip werd dus wellicht speciaal voor deze krant gemaakt. Aankondiging (op de voorpagina van de krant) en eerste aflevering: HWN nr. 47 (20-11-1948)
Laatste (43e) aflevering (stroken 85-86): HWN nr. 39 (24-9-1949).

2. De avonturen van Robinson (afb 2)
Getekend door 'Dirk Keikop'. De tekenaar is dus een illustere onbekende, maar in minstens één strook vergat men de gedrukte vermelding 'Copenhagen' weg te retoucheren: de strip is wellicht afkomstig uit Denemarken, en is vrij goed getekend.
Aankondiging (op de voorpagina van de krant): HWN nr. 39 (24-9-1949); Eerste aflevering (stroken 1-2): HWN nr. 40 (1-10-1949); Laatste (50e) aflevering (stroken 99-100): HWN nr. 36 (9-9-1950).

Artec Studio's en Bob De Moor anoniem in HWN

3. Het halssnoer met de groene smaragd (afb 3)
Noch in de aankondiging, noch in de gepubliceerde strip wordt een tekenaar vermeld: de strip verschijnt dus anoniem, geen melding dus van Bob De Moor of Artec Studio's. In 44 afleveringen van telkens een halve pagina verschijnt dit verhaal van 22 platen dat oorspronkelijk in weekblad *'t Kapoentje* verscheen in 1949 – begin 1950[2].
Aankondiging (op de voorpagina van de krant) en eerste aflevering: HWN nr. 40 (7-10-1950); Laatste (44e) aflevering (tweede helft plaat 22): HWN nr. 31 (4-8-1951).

4. De dodende wolk (afb 4)
Ook hier weer nergens een vermelding van Artec Studio's of tekenaar Bob De Moor. Oorspronkelijk verschenen in *Overal* in 1948, hernomen in *De Nieuwe Gazet* 1948-1949 en in *'t Kapoentje* in 1950-1951, verscheen dit verhaal pro rata van één volledige plaat per nummer. Het verhaal werd zonder enige verantwoording afgebroken: er verschenen slechts 34 platen van de 35!
Aankondiging: HWN nr. 30 (28-7-1951), met herneming in HWN nr. 31 (4-8-1951); Eerste aflevering (plaat 1): HWN nr. 32 (11-8-1951); Laatst gepubliceerde aflevering (plaat 34): HWN nr. 14 (5-4-1952). In HWN nr. 15 en nr. 16 van 1952 verschenen geen strips.

5. Bloske en Zwik, detectives (afb 5)
Dit verhaal werd prominent aangekondigd

Petrus en zijn Rakkers
TEKENVERHAAL «HET WEKELIJKS NIEUWS»
DE RAKKERS MAKEN EEN EIERKOEK
HEI GASTJES, KOMT EENS EVEN!
EWEL DORUS?
DRAAGT DEZE MAND MET EIEREN EENS NAAR MIJNHEER PIET VIS. D'R IS WAT AAN VERDIEND

Links: Afb. 6

op de voorpagina van de krant, op vrij groot formaat, rechts boven onmiddellijk onder de titel van de krant, en niet alleen met een tekst maar ook met een tekening, die duidelijk niet van de hand van Bob De Moor is (die overigens niets met deze hernemingen te maken had) maar toe te schrijven is aan de huistekenaar(s?) van HWN, die zijn (hun?) werk signeerde(n) met 'Publisan'. Ook hier weer noch in de aankondiging, noch in de hoofding van de afleveringen, een verwijzing naar of vermelding van Artec Studio's of Bob De Moor. Op een deel van de platen werd de vermelding 'Artec Studio's' trouwens weggelaten. Deze strip van twintig platen werd hernomen uit *'t Kapoentje* van 1948-1949. Aankondiging: HWN nr. 17 (26-4-1952); Eerste aflevering (plaat 1): HWN nr. 18 (3-5-1952); Laatste (20e) aflevering (plaat 20): HWN nr. 40 (4-10-1952).

Artec Studio's uit de anonimiteit

Het valt op dat de strips die na *Bloske en Zwik* in HWN verschijnen nog steeds geen melding maakten van de auteur of Artec Studio's, maar dat die vermelding in de platen zelf niet meer werden weggelaten.

6. Petrus en zijn rakkers (afb 6)

In de periode 1947-1949 verschenen in *'t Kapoentje* 119 platen van *De Lustige Kapoentjes* getekend door Bob De Moor. De namen van de personages (o.a. Petrus, Bertus, Dorus en Janus) werd behouden voor de herneming in HWN, maar de reeks werd herdoopt in *Petrus en zijn rakkers*, vermits de oorspronkelijke benaming nog steeds gebruikt werd door Marc Sleen in *'t Kapoentje*. De reeks werd zonder aankondiging gestart in HWN nr. 41 (11-10-1952). Zelfs de oorspronkelijke nummering van de gags werd niet (altijd) weggewerkt, en ze verschenen in willekeurige volgorde: de eerste aflevering die gebracht werd is nr. 65. In het begin verscheen er elke week een aflevering, maar vanaf 1953 verscheen de reeks steeds onregelmatiger. De laatste aflevering staat in HWN nr. 29 (21-7-1956). HWN bracht wel alle 119 afleveringen.

- **1952:** elke week van nr. 41 tem 52 = twaalf afleveringen.
- **1953:** 52 nummers in totaal, maar geen gag in nr. 3, 12, 14, 20, 28, 33, 35, 37, 41, 42, 43, 44, 46 en 51 = 38 afleveringen
- **1954:** 52 nummers in totaal, maar geen gag in nr. 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 13, 14, 16, 20, 23, 24, 28, 32, 34, 36, 39, 42, 43, 44, 46 en 51 = 28 afleveringen
- **1955:** 53 nummers in totaal, geen gag in nr. 6, 8, 11, 12, 14, 22, 23, 25, 31, 32, 33, 35, 36, 38, 43, 47, 51, 52 en 53 = 34 afleveringen
- **1956:** alleen gags in nr. 5, 10, 13, 14, 18, 21, 29 = zeven afleveringen.

7. De vergeten stad (afb 7)

Dit verhaal uit *'t Kapoentje* van 1949 werd in HWN per volledige plaat gebracht, met een summiere aankondiging. Aankondiging en eerste plaat: HWN nr. 32 (11-8-

DE VERGETEN STAD

Deze week begint ons nieuw tekenverhaal: « DE VERGETEN STAD », waarin jong en oud de avonturen kunnen meeleven van Billy Boots, de ontslagen kantoorbediende, en ontdekkingsreiziger Hammont, die achtervolgd wordt door 'n monster van een man. Samen zullen zij op zoek gaan naar « DE VERGETEN STAD ». Maar wat wacht hen in dit oord van verschrikking, gelegen midden een woeste Indianenstreek?

Links: Afb. 7

Bloske en Zwik, detectives: een mythisch album

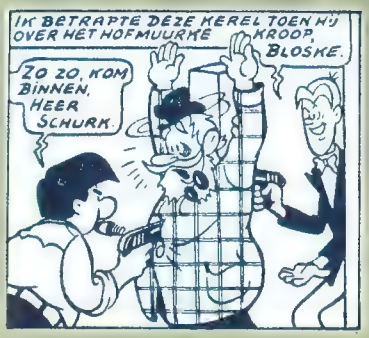

Het vignet uit het album waarop de coverscène gebaseerd werd

Dit album hoort zonder twijfel thuis in de top-10 van de meest zeldzame Vlaamse stripalbums. De oplage en de verspreiding moeten eerder beperkt geweest zijn: men komt het hoogst uitzonderlijk tegen. Het boekje telt slechts 20 pagina's, zijnde de 20 platen, zonder titelblad. Op de voorkaft staat rechts onder 'Publisan', een naam die we reeds eerder in HWN tegen kwamen: het is de huistekenaar die de kaft tekende en wellicht ook ontwierp. De centrale scène is een goed gekopieerd vignet uit het album (strook 2 van de eerste plaat) maar met subtiele verschillen.

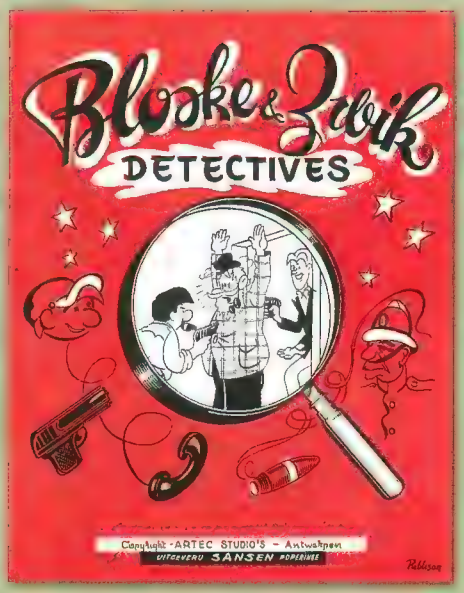

Sinter Klaas is in den Hoogsten Hemel
Bloske & Zwik DETECTIVES
20 fr.
Publisan
MAAKT ALLE KINDEREN DOLGELUKKIG MET HET DETEKTIEVEN-TEKENVERHAAL « BLOSKE & ZWIK »
Dat is nu eens ECHT iets voor de kleuters!
Een detectievenverhaal in tekenvorm — — keurig uitgegeven in 2 kleuren, in boekvorm
DAAR ZULLEN ZE GENOEGLIJKE UREN AAN BELEVEN
..... EN DAT ALLES AAN DE SPOTGOEDKOPE PRIJS VAN 20 FR. !
Nee, ieder kleuter die het Sint Niklaas vraagt, is zeker van BLOSKE EN ZWIK van de goeie Sint te krijgen. Voor 20 fr. zal die goeie man stelling dit zijn volkje niet willen weigeren.
BLOSKE en ZWIK is in alle boekhandels te verkrijgen en... speel zeker, steek een briefje van 20 fr. in een gesloten omslag en stuur die naar de
Uitgeverij Sansen, Gasthuisstraat 19, Poperinge.
'n Paar dagen derrop is alles in orde, als U uw adres natuurlijk juist aangegeven hebt.
BLOSKE en ZWIK
DE SINTERKLAASREVELATIE 1952

Zaterdag 5 Dec. 1953. — Blz. 6.
Sinter Klaas is in den Hoogsten Hemel
Bloske & Zwik DETECTIVES
20 fr.
MAAKT ALLE KINDEREN DOLGELUKKIG MET HET DETEKTIEVEN-TEKENVERHAAL « BLOSKE & ZWIK »
Dat is nu eens ECHT iets voor de kleuters!
Een detektievenverhaal in tekenvorm, keurig uitgegeven in twee kleuren, in boekvorm.
DAAR ZULLEN UW KINDEREN GENOEGLIJKE UREN AAN BELEVEN!
...EN DAT ALLES AAN DE SPOTGOEDKOPE PRIJS VAN 20 FR.
« BLOSKE & ZWIK » kunt U bekomen in de
UITGEVERIJ-DRUKKERIJ SANSEN
Gasthuisstraat 19, Poperinge.
Steek een briefje van 20 fr. met een zegel van 1 fr. voor verzendingskosten, in een gesloten omslag en stuur die naar ons op.
WIJ STUREN U ONMIDDELLIJK DE BESTELLING.

Links: Een van de drie identieke aankondigingen verschenen in 1952
Rechts: De aankondiging verschenen in 1953

Alleen op de voorkaft vindt men de hoogstnoodzakelijke informatie: de uitgever en de rechthebbende (Artec Studio's), zonder jaartal. Hierdoor werd in de vakliteratuur tot hier toe een volledig arbitrair en op niets stoelend jaartal vermeld. De publicatie van het verhaal eindigde in HWN nr. 40 van 4 oktober 1952. Op 15 november 1952 verschijnt in HWN nr. 46 de eerste aankondiging voor *De Sinterklaasrevelatie 1952*, lang genoeg vóór 6 december om ouders toe te laten het album via de boekhandel te kopen of – bij bestelling bij de uitgever - per post thuisgestuurd te krijgen. De aankondiging wordt hernomen in nr. 47 (22-11-1952) en nr. 48 (29-11-1952). Een jaar later verschijnt in HWN nr. 49 (5-12-1953) een laatste, aangepaste advertentie: het album kan dan nog bij de uitgever besteld worden, van de boekhandel is geen sprake meer. Dat het album dus in 1952 verscheen is hiermee bewezen. Toch blijft er één mysterie onopgehelderd. In elke plaat in het album wordt 'Artec Studio's' vermeld. Bij een aantal platen gepubliceerd in de krant werd dit echter om de één of andere reden verwijderd.

De laatste strook uit het album

ZODRA DE BENDE VEILIG ACHTER SLOT EN GRENDEL ZIT WORDEN BLOSKE EN ZWIK, DOOR HET STADSBESTUUR, OP EEN FEEST-MAAL UITGENODIGD. ONZE HELDEN WORDEN MET ROEM OVERLADEN.
HEREN, WIJ VERDIENEN DEZE EER NIET. WIJ DEDEN SIMPEL ONZE PLICHT EN ZIJN ENKEL FIER DE STAD VAN DIE GEVAARLIJKE SCHUR EN BEVRIJD TE HEBBEN.
EN OP ONS KUNT GE ALTIJD REKENEN, COMMISSARIS.
BLOSKE & ZWIK DETECTIVES EINDE VAN HET eerste avontuur
STILTE A.U.B.
-20-
ARTEC-STUDIO'S

De laatste strook uit de krant

ZODRA DE BENDE VEILIG ACHTER SLOT EN GRENDEL ZIT WORDEN BLOSKE EN ZWIK, DOOR HET STADSBESTUUR, OP EEN FEEST-MAAL UITGENODIGD. ONZE HELDEN WORDEN MET ROEM OVERLADEN.
HEREN, WIJ VERDIENEN DEZE EER NIET. WIJ DEDEN SIMPEL ONZE PLICHT EN ZIJN ENKEL FIER DE STAD VAN DIE GEVAARLIJKE SCHUR EN BEVRIJD TE HEBBEN.
EN OP ONS KUNT GE ALTIJD REKENEN, COMMISSARIS.
BLOSKE & ZWIK DETECTIVES EINDE VAN HET eerste avontuur
STILTE A.U.B.

DE SLAVEN VAN DE KEIZER

Deze week beginnen wij met de publikatie van ons nieuw tekenverhaal: « De Slaven van de Keizer ». Drie Vlaamse jongens, Klaas, Peerke en de Dikke moeten onder keizer Napoleon dienst nemen in het zo gehate Frans leger.

Wij reizen met deze drie koene kerels mee, beleven hun avonturen zowel in de gevangenissen als in het eigenlijke leger Ten slotte geraken zij op een Franse boot en weten uiteindelijk te ontsnappen. Hoe en waar zulks gebeurt zullen wij U niet verklappen, maar zekerlijk volgen al onze lezers, zowel klein als groot, van heden af de spannende avonturen van Klaas, Peerke en de Dikke, de soldaten van Napoleon, tegen wil en dank. — (Zie blz. 16).

Boven: Afb. 8

1956); Laatste (20e) aflevering (plaat 20): HWN nr. 1 (5-1-1957).

8. De slaven van de keizer (afb 8)
Na een onderbreking van liefst drie maanden werd dit volgende verhaal uit *'t Kapoentje* van 1949-1950 gebracht. Het publicatieritme van één plaat per aflevering werd ook hier volgehouden. Alleen maakte de krant een klein foutje: de laatste drie platen hebben allen de vermelding 'aflevering 28' gekregen, maar het volledige verhaal van dertig platen werd wel degelijk gebracht. Aankondiging en eerste plaat: HWN nr. 14 (6-4-1957); Laatste (foutief genummerde) aflevering (plaat 30): HWN nr. 47 (23-11-1957).

Jeugdblad (afb 9 en 10)
HWN lanceerde in nr. 48 van 30-11-1957 een *Jeugdblad*, met een aankondiging op de voorpagina, met een illustratie van huistekenaar(s) Publisan. In feite is het niet meer dan één pagina in de krant met, naast de stop-comic *Adamson*, een nieuw stripverhaal van Artec Studio's. Ook dit *Jeugdblad* verscheen zeer onregelmatig: wanneer het voor de tweede keer verscheen meldde de redactie reeds dat "het *Jeugdblad* slechts kan verschijnen wanneer HWN op 20 of 24 bladzijden wordt gedrukt". In totaal verschenen slechts een dertigtal afleveringen over een periode van iets meer dan twee jaar, en zou het een laatste maal verschijnen in HWN nr. 49 van 4-12-1959. De stripverhalen van Artec Studio's werden onderaan de pagina gebracht, telkens twee halve platen naast elkaar, gescheiden door de titel en de korte inhoud van wat vooraf ging.

Ons Jeugdblad gestart

Deze week steken wij van wal met een jeugdblad. Op blz. 17 vinden onze jonge lezers en lezeresjes een gehele bladzijde speciaal voor hen bestemd. Natuurlijk mogen de ouderen en vooral de vaders en moeders er ook wel een kijkje in nemen. Het is vanzelfsprekend dat wij in het eerste nummer van ons JEUGDBLAD de ereplaats geven aan St.-Niklaas, de grote Vriend van alle brave kinderen. Deze tekening herinnert aan het grote wonder toen de heilige Bisschop het leven terugschonk aan drie kindjes die door een boos man aan stukken gesneden werden en in vleeskuipen waren weggestopt.

Onder: Afb. 9
Rechts: Afb. 10

17

JEUGDBLAD

9. De slaapmachine van Professor Jonas (afb 11)
Dit verhaal uit *'t Kapoentje* van 1949 telt zeventien platen (68 stroken), en werd hier hernomen zonder aankondiging. Omdat het *Jeugdblad* slechts sporadisch verscheen moesten de lezers meer dan een half jaar geduld hebben om dit verhaal volledig te kunnen lezen! Eerste aflevering (stroken 1-4): HWN nr. 48 (30-11-1957); Laatste aflevering (stroken 65-68): HWN nr. 23 (6-6-1958).

10. Tim en Tom erven een kasteel
Dit verhaal is dan wel van Artec Studio's, maar duidelijk niet getekend door Bob De Moor. Het verscheen als onderdeel van het *Jeugdblad* (tot en met aflevering 13 in HWN nr. 49 van 4-12-1959), dan als een deel van de (nieuwe) rubriek 'Ontspanning' (van HWN nr. 50 van 11-12-1959), met als bijzonderheid dat voor het lezen van deze rubriek, en dus de strip, de krant een kwart pagina gedraaid moest worden. Aankondiging: HWN nr. 23 (6-6-1958); Eerste aflevering (stroken 1-4): HWN nr. 25 (20-6-1958); Laatste (25e) aflevering: HWN nr. 9 (26-2-1960).

11. Tim en Tom contra Mr. X.
Geen vermelding meer van Artec Studio's en duidelijk niet getekend door Bob De Moor. De 88 stroken verschenen per 4 in 22 afleveringen in dezelfde vormgeving als de vorige twee strips. Opvallend detail: de eerste aflevering wordt voorafgegaan door de korte inhoud van 'wat voorafging', want alhoewel de stroken doorlopend genummerd werden vanaf nr. 1, begint de strip ergens plompverloren tijdens het verhaal. Aankondiging en eerste aflevering (stroken 1-4): HWN nr. 10 (4-3-1960); Laatste (22e) aflevering (stroken 85-88): HWN nr. 31 (29-7-1960).

Marleentje: een nieuw supplement voor de jeugd (afb 12)
Boven de titel van HWN nr. 38 (vrijdag 16-9-1960) prijkt de tekst "Met hernieuwd *Blad voor de vrouw* en *Jeugdblad*". Ook nu weer was het een halfslachtige poging om iets voor de jeugd te brengen naar analogie met de concurrentie. De onderste helft van een pagina kon uitgeknipt en dubbel gevouwen worden tot vier pagina's op A4-formaat. Pagina 1 toonde de titel van het blad (*Marleentje*) met een door Greg getekende gag van dit personage. Op pagina 4 werd een vervolgstrip gebracht: *Tiger Joe*,

DE SLAAPMACHINE VAN PROFESSOR JONAS

En dit is ons nieuw tekenverhaal: de fantastische geschiedenis van een slaapmachine! Professor Jonas, de uitvinder, is wel een knappe bol maar nergens komt hij terecht. Overal wordt hij buitengekegeld of wordt zijn uitvinding misbruikt. Doorlopend moet hij op de vlucht slaan of geraakt hij in de penarie, maar uiteindelijk zal hij een stelletje misdadigers weten te ontmaskeren, en dit op een uiterst originele wijze! Een verhaal voor jong en oud.

Wij raden onze jeugdige lezertjes en lezeresjes ten sterkste aan, deze tekeningen zorgvuldig uit te knippen en in een schrijfboek te plakken. Later zullen zij aldus geheel het verhaal aan een stuk door kunnen herlezen. En welk mooi album wordt dat niet, wanneer alles keurig ingeplakt wordt.

Boven: Afb. 11
Onder: Afb. 12

met achtereenvolgens de volgende verhalen: *Noodlanding in het oerwoud* (door Victor Hubinon), *De Maradhja van Thoragor*, *Het mysterie van de Bengaalse tijger* en *Piraten aan de Bengaalse kust* (alle drie door Forton). Pagina's 2 en 3 bevatten alleen teksten. In tegenstelling tot de gratis bijlagen voor de jeugd in andere kranten (bijvoorbeeld *'t Kapoentje*, *Pats*, *Sneppeke* ...) werden de Marleentjes niet genummerd noch gedateerd. Einde 1962 liep dit laatste verhaal van *Tiger Joe* nog verder, maar een verder onderzoek leek ons in het kader van dit artikel niet opportuun.

Voetnoten:
1 Zijn Talbot huis! Zijn hoppebier! Zijn hoppemuseum! Zijn befaamde en lekkere hoppescheuten!!
2 De informatie over de publicaties in *'t Kapoentje*, *Overal* en *De Nieuwe Gazet* werd overgenomen uit de bibliografie verschenen in *Bob De Moor Warande Turnhout*, 1989.

Pro Juventute, maandblad vol verrassingen! (1939-1943)

Onbekend en vroeg werk van Jacobs, Laudy en Sleen

De laatste jaren werd zoveel geschreven en gepubliceerd over de vroegste publicaties van de meeste grootmeesters van het Belgisch stripverhaal, zeker wat toppers als E.P. Jacobs, Jacques Laudy of nog Marc Sleen betreft, dat wij nu wel stilaan meenden te weten waar en hoe zij de eerste bijdragen van hun oeuvres lieten verschijnen. We hadden het mis ... We kregen vorig jaar een verzoek van Jean Fontaine, Belgische correspondent van het ledenblad van de Franse vereniging Les Amis d'E.P. Jacobs. Hij had een tip ontvangen over een mogelijke bijdrage van Jacobs aan het Belgisch tijdschrift *Pro Juventute*. Meer info had hij niet. Na een rondvraag bleek dat niemand daar ooit van gehoord had, laat staan wist waarover het ging en waar je dat blad kon vinden. Maar na grondig speurwerk in Belgische archieven kon de hand gelegd worden op zowel de Franse als de Nederlandstalige versies van dit tijdschrift.

Door Philippe Mouvet

Pro Juventute

Als je op Wikipedia informatie opvraagt over Pro Juventute stel je vast dat de naam meermaals gebruikt werd voor verschillende initiatieven met betrekking tot de jeugd. Zo was Pro Juventute de naam van een aantal Nederlandse verenigingen van particulieren, opgericht aan het einde van de 19e eeuw, die zich inzetten voor de bestrijding van jeugdcriminaliteit. Deze verenigingen waren de voorlopers van de huidige Jeugdzorg aldaar. De Stichting Pro Juventute was ook de naam van een maatschappij van openbaar nut, opgericht in Zwitserland in 1912, die de strijd tegen tuberculose bij kinderen en de jeugd in het algemeen tot doel had en zich later toelegde op bredere domeinen van de jeugdzorg. Een paar muisklikken verder vinden wij uiteindelijk wat we zoeken ... De Belgische stichting van openbaar nut Pro Juventute blijkt een initiatief te zijn geweest van de steenrijke baron en filantroop Louis-Jean Empain (Brussel, 3 januari 1908 - Ukkel, 30 mei 1976), die haar vanaf 1938 oprichtte en uitbouwde ten behoeve van de jeugd. Empains ***Pro Juventus*** gaf zich tot doel via sponsoring of mecenaat initiatieven te nemen of te steunen die de jeugd ten goede zouden komen, zowel op gebied van gezondheid, sport, vrijetijdsbesteding als onderwijs en zelfs wetenschappelijk onderzoek. Er waren verschillende manieren om een bijdrage aan de vereniging te leveren. Door een jaarlijkse lidgeld te storten werd men ook lid van de vzw *Vrienden van Pro Juventute*.

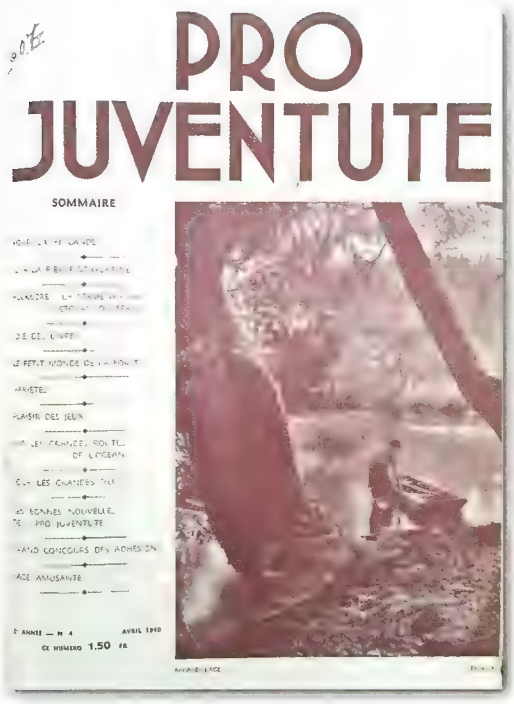

Cover van *Pro Juventute* nr. 4, april 1940

Pro Juventute, Franstalige editie, nr. 6, december 1939: de eerste plaat van Marie door Jean Dratz

Pro Juventute – geïllustreerde tijdschrift voor de jeugd

De stichting start ook een publicatie voor de jeugd op. Het eerste nummer van het blad, getiteld *Pro Juventute – geïllustreerde tijdschrift voor de jeugd*, dateert van 15 februari 1939. Oorspronkelijk bedoeld als driemaandelijks jeugdblad waarop je je kon abonneren, verschijnt het vrij snel tweemaandelijks om vanaf januari 1940 een maandblad te worden. Vanaf nr.4 van 15 oktober 1939 zal het blad enkel nog onder de leden van de vzw *Vrienden van Pro Juventute* verspreid worden en is het niet meer mogelijk om los daarvan je abonnement te hernieuwen. Het formaat van het blad is 23 x 31,3 cm en het telt 24 pagina's, met telkens de inhoudstafel en een mooie foto op de meestal zwart-witte voorkaft. Vanaf januari 1940 worden deze voorkaften in sepia, blauw of groen gedrukt; het binnenwerk blijft in zwart/wit. De redactie en de administratie zijn gevestigd op nr.1 van de De Ligne-straat te Brussel.

Variatie en kwaliteit

Naast wervende editorialen van Louis Empain zelf (in de eerste nummers) en Pierre Wigny vindt men er informatie over de verschillende initiatieven die de vereniging neemt of sponsort. De jonge lezers kunnen er ook rubrieken in ontdekken over allerlei onderwerpen, gaande van scouting en camping tot natuur, sport, spel en jeugdliteratuur (een rubriek van Jeanne Cappe). Ook worden er regelmatig sagen, sprookjes en legendes (onder anderen van egyptoloog Jean Capart) gepubliceerd. Van *Pro Juventute* verschijnen zes nummertjes in 1939 en het is de bedoeling om in 1940 twaalf nummers te brengen. De redactie van het blad, voortdurend op zoek naar nieuwe medewerkers, doet haar best om variatie en kwaliteit te brengen. In eerste instantie is de inhoud van de Franstalige en de Vlaamse versie van het blad zowat identiek, maar de bedoeling is zo snel mogelijk aparte redacteurs en medewerkers aan te trekken om ze elk een eigen karakter en inhoud te kunnen geven. Dit prima plan strandt onfortuinlijk genoeg bij nr. 4 van april 1940 wanneer de Tweede Wereldoorlog uitbreekt. Tijdelijke exit dus voor het blad *Pro Juventute*.

Strips en illustraties

Pro Juventute is op technisch vlak een kwaliteitsvol blad. Mooi gedrukt op prima papier in een voorname vormgeving met goed gereproduceerde foto's. Maar als jeugdblad valt het een beetje tegen: het bevat weinig tekeningen en illustraties. Een echte vrolijke noot ontbreekt. Om dit te verhelpen publiceert het blad vanaf nr. 6 van december 1939 in elk nummer een 'plezante bladzijde' met de tekstloze avonturen in een negental vakjes van huismeid Marie, getekend door Jean Dratz. In elk nummertje beleeft Marie een nieuw avontuurtje.

- In nr. 6/1939 viert Marie de feestdag van haar Meester;
- In nr. 1/1940 heeft Marie geen geluk;
- In nr. 2/1940 jaagt zij op een muis;
- Een maand later zit zij een spin achterna;
- En in nr. 4 van april 1940 adopteert zij een hond, waarna Marie samen met het blad verdwijnt.

Intrede Laudy

Samen met Jean Dratz begint ook Jacques Laudy vanaf nr. 6 van december 1939 voor *Pro Juventute* te werken. Laudy kent Dratz van bij de Brusselse uitgeverij La Boétie waarvoor hij illustraties maakte. Voor *Pro Juventute* illustreert Laudy verschillende sagen en legendes.

- In de Franstalige editie van het decembernummertje tekent hij vier illustraties voor *Le secret de Maurice*, een kerstsprookje van François Muno dat niet in de Nederlandstalige versie verschijnt.
- In de twee edities van nr. 1 van januari 1940 vinden wij opnieuw vier illustraties van zijn hand voor *De legende van den Prins met de Roode Anjer* door Madeleine Becker.
- De Finse legende *Gij dooft het licht uit, ik steek het weer aan!*, naar Juhani Aho, prachtig verlucht met vier illustraties van Laudy, verschijnt in nr. 2/1940 van de Franstalige editie en pas in nr. 3 van de Nederlandstalige. In de Nederlandstalige nr. 2 werd de Finse legende vervangen door *Kareltje Stuyvers, het zonnekind*, een verhaal van Leo Willems, geïllustreerd door Dis Naeyaert, waardoor de twee edities stilaan een eigen invulling krijgen.
- In nr. 3/1940 van de Franstalige editie tekent Laudy dan weer negen illustraties voor *Mars Folklorique*, dat niet in het Nederlands verschijnt.

Illustratie van Jacques Laudy voor *Mars Folklorique*

Enkele illustraties van Jacques Laudy van verdeel naar moeten y ar *Le secret de Maurice*, *De legende van den Prins met de Roode Anjer* en *Gij dooft het licht uit, ik steek het weer aan!*

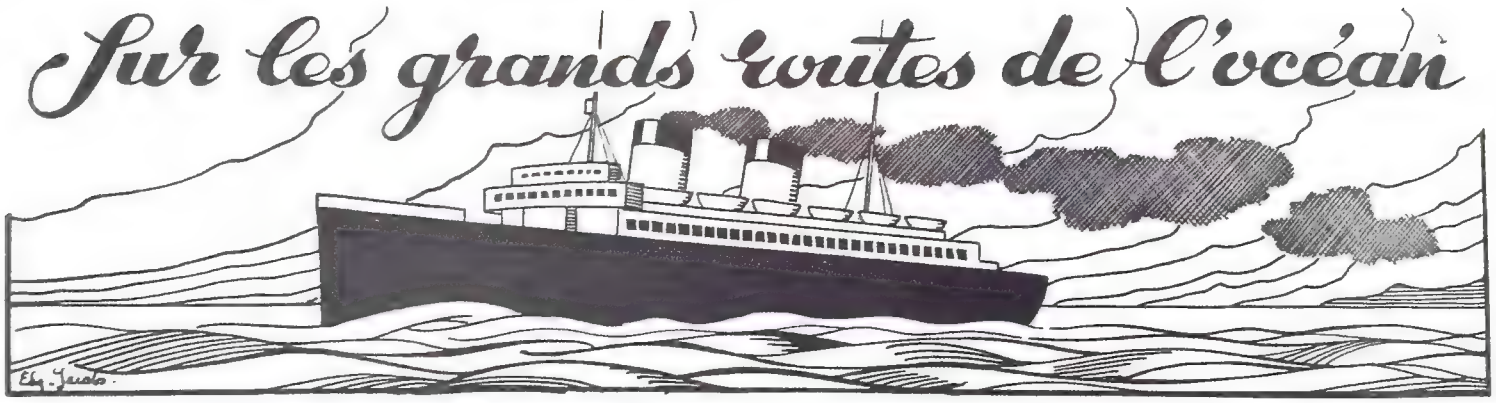

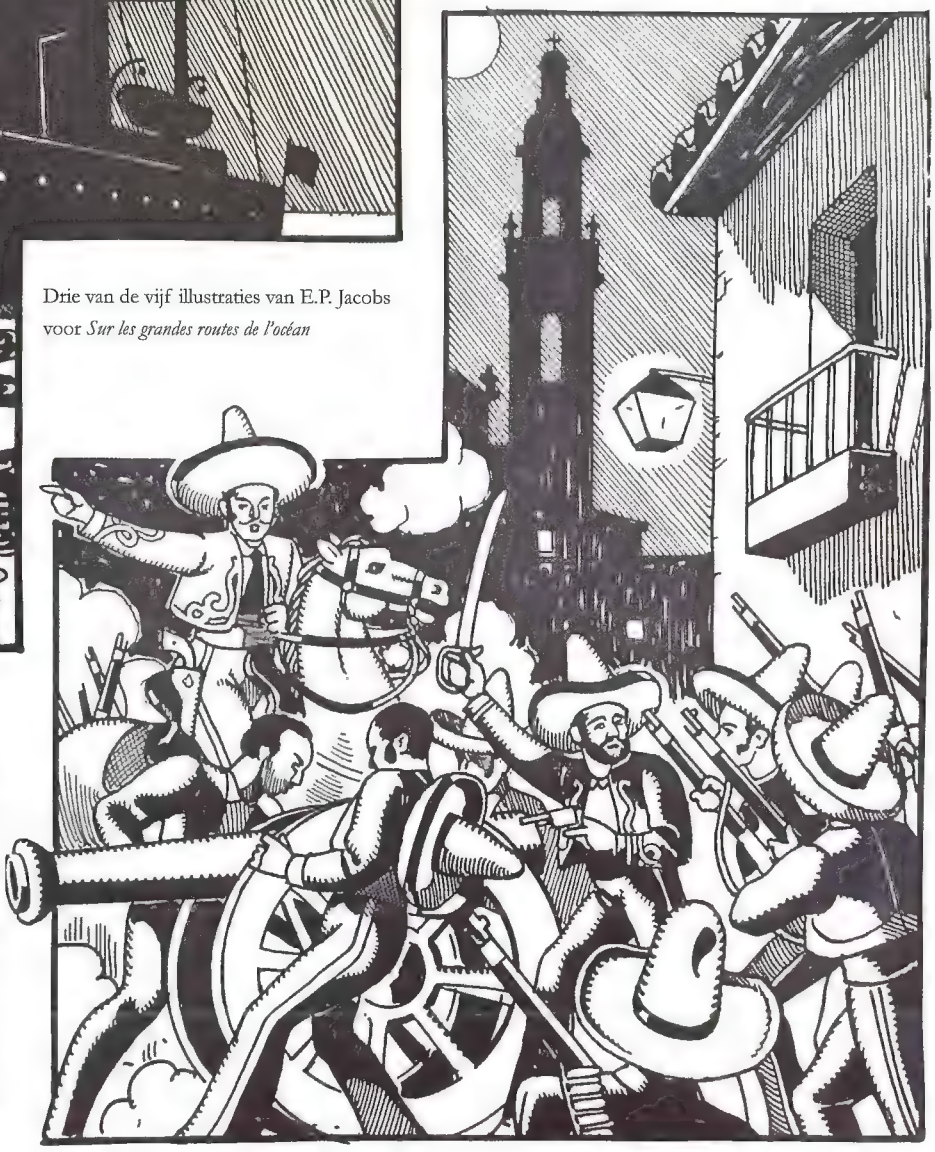

Drie van de vijf illustraties van E.P. Jacobs voor *Sur les grandes routes de l'océan*

E.P. Jacobs ten tonele

Van nr. 4 van april 1940 is blijkbaar enkel een Franstalige versie verschenen, maar wat voor één! In dit laatste vooroorlogse nummertje verschijnt er geen bijdrage meer van Jacques Laudy maar wel van zijn goede vriend E.P. Jacobs! Voor *Sur les grandes routes de l'océan*, een kortverhaal van Henri Wigny over een zoveelste revolutie in de kleine Zuid-Amerikaanse republiek Aquita, tekent Jacobs vijf illustraties. Op één daarvan pronkt statig een personage die al veel weg heeft van Jacobs toekomstige mega-schurk Olric. Die zit de tekenaar blijkbaar toen al in de vingers ... Het is ook meteen de oudste bijdrage van Jacobs aan een tijdschrift dat we tot nu toe gevonden hebben. Deze illustraties werden in *Les Amis de Jacobs* nr. 20 van december 2016 zonder bijkomende informatie herdrukt.

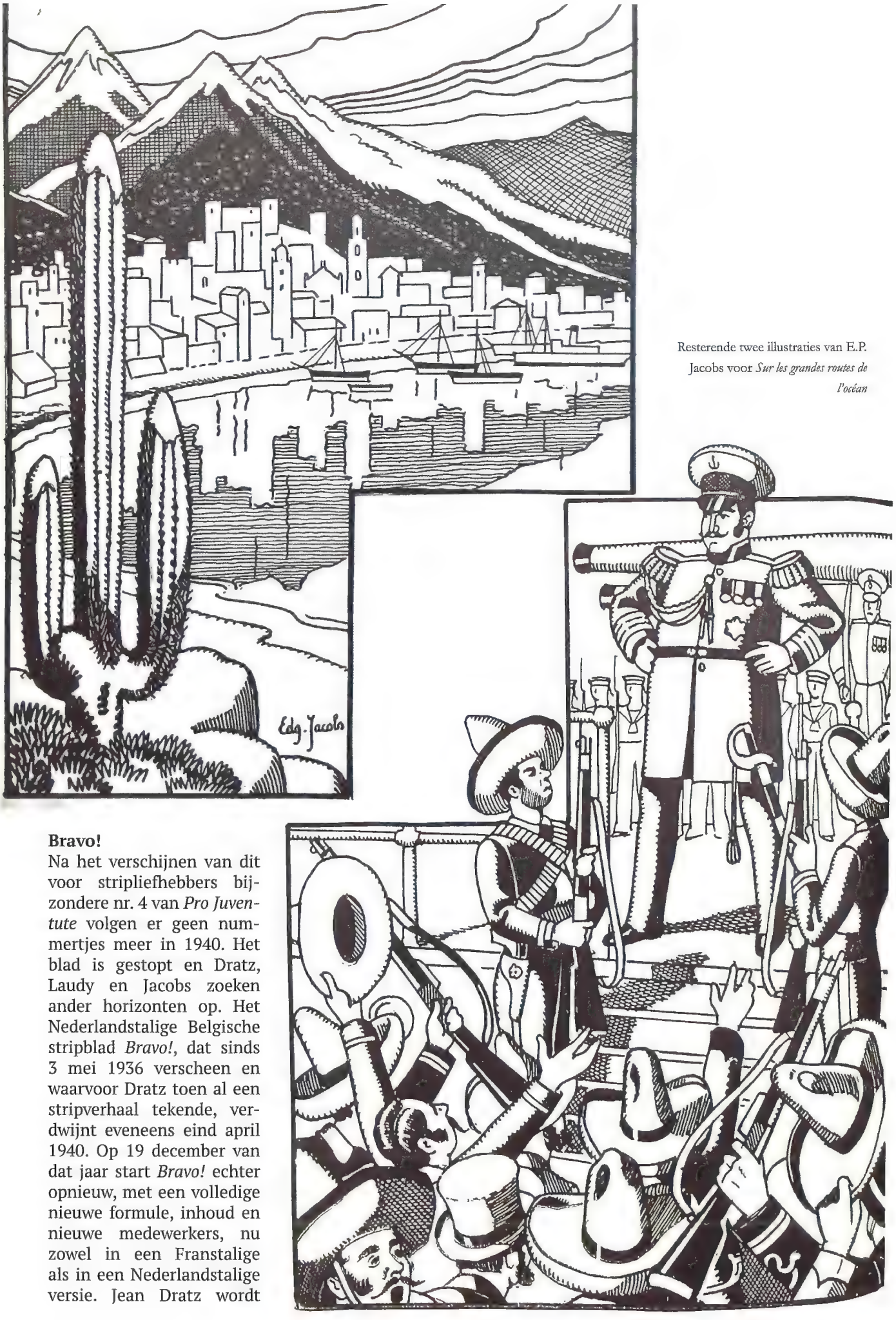

Resterende twee illustraties van E.P. Jacobs voor *Sur les grandes routes de l'océan*

Bravo!

Na het verschijnen van dit voor stripliefhebbers bijzondere nr. 4 van *Pro Juventute* volgen er geen nummertjes meer in 1940. Het blad is gestopt en Dratz, Laudy en Jacobs zoeken ander horizonten op. Het Nederlandstalige Belgische stripblad *Bravo!*, dat sinds 3 mei 1936 verscheen en waarvoor Dratz toen al een stripverhaal tekende, verdwijnt eveneens eind april 1940. Op 19 december van dat jaar start *Bravo!* echter opnieuw, met een volledige nieuwe formule, inhoud en nieuwe medewerkers, nu zowel in een Franstalige als in een Nederlandstalige versie. Jean Dratz wordt

verantwoordelijk voor het artistieke gedeelte van het blad. Jacques Laudy tekent de kaftillustratie van het eerste nummertje en levert vele illustraties bij verhalen in de daaropvolgende nummers. Een jaar later, in nr. 3 van 1942, verschijnt de eerste illustratie van E.P. Jacobs voor de Egyptische sage *De arme Fellah*. De drie ex-medewerkers van *Pro Juventute* gaan zich met *Bravo!* eindelijk kunnen uitleven in een prachtig stripblad vol sfeer en schitterende kleuren en zo aan hun striploopbaan beginnen. (Meer hierover in ons speciale *BRAVO!* dossier in *BSM* nr. 150).

Januari 1941, nr. 1 van respectievelijk het Franstalige *Notre Jeunesse* en het Nederlandstalige *Wekroep*

Notre Jeunesse en _Wekroep_, de nieuwe titels van _Pro Juventute_ onder de Bezetting

Het maandblad *Pro Juventute* verdwijnt dus bij het uitbreken van WOII. In januari 1941 start de stichting echter opnieuw met een ledenblad, ditmaal in twee duidelijk verschillende edities: de Franstalige is getiteld *Notre Jeunesse*, de Nederlandstalige *Wekroep*, met eigen redacties en uiteenlopende inhoud. Er verschijnen geen illustraties van Laudy en Jacobs meer, noch strips van Jean Dratz. Illustraties worden verzorgd door Victor Quienen, Jan Waterschoot en anderen. De bladen zijn nog steeds mooi uitgegeven, met kaften in sepiakleur en rode lettering, maar vanaf nr. 5 van mei 1942 krimpt het formaat en verliezen de bladen hun steunkleuren. *Wekroep* wordt dan *Wekroep – Officieel orgaan van de Vrienden van Pro Juventute*. In 1942 verschijnen in totaal twaalf nummertjes van het blad. Nr. 1 van 20 januari 1943 is waarschijnlijk het laatst verschenen nummertje van *Wekroep*, telt twintig pagina's en verschijnt op formaat 20,5 x 27,3 cm. Van *Notre Jeunesse* vonden we geen overeenkomstige nr. 1 uit 1943, maar wel een dubbele nr. 2/3 van februari/maart 1943. Einde van het verhaal dus, want de bladen krijgen geen toelating meer om te verschijnen. Vanaf juni wordt *Notre Jeunesse* vervangen door gepolycopiëerde tekstbundeltjes getiteld *Les courriers des Amis de Pro Juventute Brabant* die in juni, juli en augustus 1943 worden rondgedeeld, waarna de publicaties definitief ophouden te bestaan.

Marc Sleen

Maar daarbij is niet alles verteld over *Wekroep* want juist in dat allerlaatste nr. 1 uit 1943 deden we een onverwachte straffe vondst! In dat nummertje verschijnt namelijk het onuitgegeven sprookje *Hoe de herfst in ons land kwam* door C. Sanctorum, geïllustreerd door een zekere Marc Neels ... Hoogstwaarschijnlijk dus het ultieme begin van Marc Sleen als illustrator! (zie bladzijden 56-57)

Besluit

Onze zoektocht heeft dus uiteindelijk veel meer opgebracht dan verhoopt: het aller vroegste illustratiewerk verschenen in tijdschriften van de toekomstige striptenoren E.P. Jacobs, Jacques Laudy en Marc Sleen, ontsproten in de vruchtbare grond van het onbekend ledenblad van de *Vrienden van Pro Juventute*! Zo iets onwaarschijnlijks hadden we nooit durven dromen ...

Baron Empain? Een echt filantroop!

Hoe de herfst in ons land kwam

door C. Sanctorum, geïllustreerd door Marc Sleen

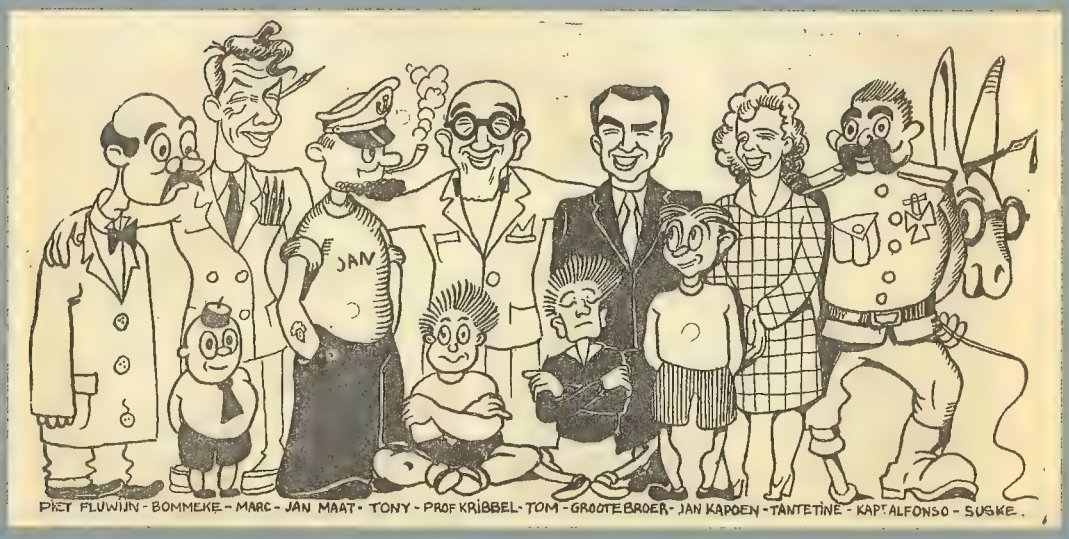

Uit *Ons Volkske*

De auteurs van dit opmerkelijk sprookje zijn, zoals vermeld, C. Sanctorum (Celestina Sanctorum, 1918-1954) en M. Neels (Marcel Neels, 1922-2016). Beiden zullen later bekend worden onder een pseudoniem: Celestina als Tante Tine en Marcel Neels als Marc Sleen.

Ontsproten uit de verbeelding

Marc Neels begon zijn carrière in oktober 1944 bij de naoorlogse *De Standaard* (later *De Nieuwe Standaard*) om 'actueele caricatureele teekeningen voor verluchting van het blad' te maken. Hij werd ook ingeschakeld om illustraties te verzorgen voor de andere dag- en weekbladen van *De Gids*. Zo vulde hij in zijn eentje de naoorlogse versie van het jeugdblad *Ons Volkske* met tekeningen. De teksten werden geschreven door Professor Kribbel, Kapitein Alfonso, Jan Kapoen, Jan Maat, Suske de Ezel, Groote Broer en Tante Tine. Achter die pseudoniemen zat het echtpaar Joris Van den Eede en Celestina Sanctorum. De oorsprong van het pseudoniem Tante Tine is niet ver te zoeken: de roepnaam van Celestina was immers Tine. De andere pseudoniemen zijn ontsproten uit de verbeelding van Joris. Tine is reeds in 1954 overleden, Joris in een auto-ongeval rond 2006.

Goede verstandhouding

Joris was een echte self-made man die opgeklommen is van kabelsleper bij de toenmalige NIR via tolk bij de EGKS (Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal) tot directeur bij de Europese Gemeenschap. Tine Sanctorum was kinderpsychologe van opleiding en sterk geïnteresseerd in grafologie. De goede verstandhouding tussen Marc en Tine blijkt onder andere uit een prachtig schilderij *Hoe zotter hoe beter* dat Marc in 1949 maakte voor Tine. De nar op het schilderij houdt een roos en een kelk vast; op de kelk staat 'Sanctus Sanctorum', letterlijk het heilige der heiligen, de heilige plaats waar relieken werden bewaard maar ook gebruikt om de heilige relieken zelf aan te duiden. In modern taalgebruik kan het verwijzen naar iets dat men zeer in het hart draagt.

Vijf exclusieve illustraties

Het sprookje *Hoe de herfst in ons land kwam* in *Wekroep* toont aan dat de samenwerking tussen Celestina en Marc dateert van vóór hun publicaties in *Ons Volkske*. Het sprookje werd gepubliceerd in *Wekroep* van 20 januari 1943. Marc en Celestina kenden elkaar dus al in 1942. Toen was Marc twintig jaar oud en Celestina 24. Marc maakte vijf exclusieve illustraties (inclusief de geïllustreerde beginletter) voor het sprookje en zij vormden de oudste gekende publicaties door Neels, samen met de coverillustratie voor *Gent – Stad en Volk – Hart en Vuist van Vlaanderen* dat eveneens uit 1943 dateert. **(YK)**

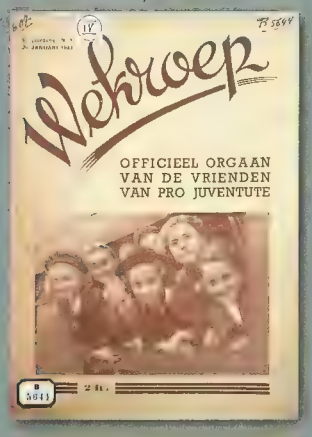

Omslag van *Wekroep* van 20 januari 1943

Hoe de Herfst in ons Land kwam

EEN ONUITGEGEVEN SPROOKJE DOOR **C. SANCTORUM**, MET TEEKENINGEN VAN **M. NEELS**

In het rozige wolkenland, waar alle kleine meisjes en jongens wel eens van droomen, staat een wondermooi kasteel. Ach zóó mooi... met in marmer en steen, met breede gouden zuilen, zooals die van rijke keizers en koningen. Neen aan dat kasteel hadden groote kunstenaars gewerkt — jaren lang; het werd in het fijnste blauwe kristal gemaakt. Vele zalen werden met roze satijn bekleed en op den vloer lagen dikke zachte schapenvachten. Zes slanke torentjes schitterden als de meest kostbare edelsteenen. De kleine zilveren klokjes klingelden elken dag van vrede en vreugd. In dit prachtige kasteel woonde de Zonnekoning met zijn dochtertje Lentekind. Sinds jaren heerschte de Zonnekoning over een machtig, groot rijk, de aarde. Elken dag zond hij licht en warmte en gaf wellust aan zijn onderdanen. En diep op aarde leefden de menschen gelukkig; werkten op het veld, verzorgden hun bloemen en planten, en waren tevreden met hun stil een voudig bestaan. Lentekind hielp haar vader. Zij zorgde er voor dat het malsche gers frisch groen en sappig bleef. Elken nacht poetste zij de ronde appels zóó, dat ze den volgenden morgen roodglommen en de Zonnekoning er speelsche plasjes licht in tooverde.

Ja, lieve vrienden, dat was recht een gelukkige tijd voor menschen en dieren.

In dien zelfden tijd woonde er in de hellewereld een booze fee, die vol nijd en afgunst naar den Zonnekoning opzag.

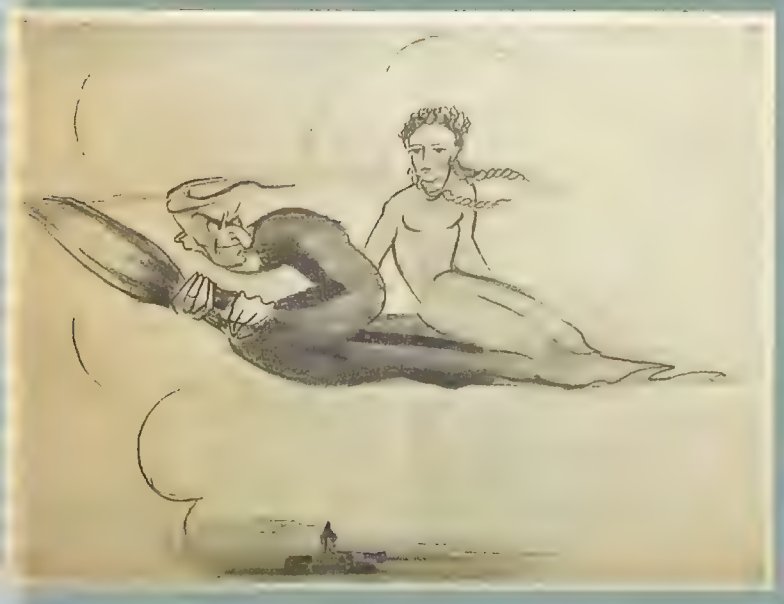

Alle illustraties voor het sprookje van C. Sactorum

SPINSELS

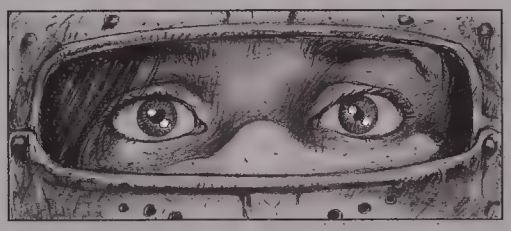

JAN BOSSCHAERT
SHINING ARMOR

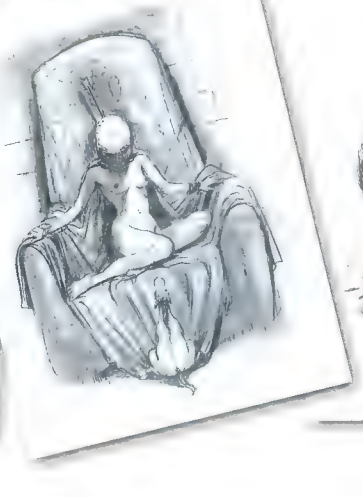

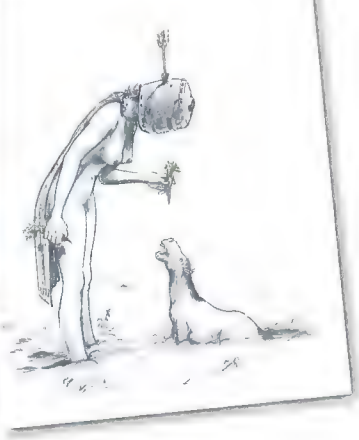

Cover en enkele
afbeeldingen uit
Shining Armor

“Schilderen is als drugs voor mij”

De nieuwste projecten van Jan Bosschaert

Kunstschilder, illustrator, beeldhouwer, striptekenaar, ontwerper van theaterdecors en affiches voor culturele manifestaties zoals onder andere voor Saint-Amour, fotograaf, schedelverzamelaar ... ja, zelfs een beetje een Bekende Vlaming: de creatieve duizendpoot Jan Bosschaert is het allemaal. Op 15 december wordt hij zestig. Wij van Brabant Strip willen deze verjaardag nu al vieren. Geen terugblik deze keer, maar een vooruitblik op wat we dit en volgend jaar van hem mogen verwachten.

Door Tom Vermeeren en Gert Bussens

Spinsels - Shining Armor, naakte ‘ridderinnekes’ bij uitgeverij Saga

Hoe kom je er eigenlijk op om naakte, vrouwelijke ridders te tekenen?
Naast schilderen en tekenen, maak ik graag foto’s. Ik heb tijdens mijn twee jaar in het theater veel over belichting geleerd. Lies, één van mijn vaste modellen, was zwanger en vroeg me een mooie fotoreeks van haar te maken. Ik vroeg haar om een oude ridderhelm, die hier in mijn atelier staat, op haar hoofd te zetten. Die fotosessies waren voor mij de aanleiding tot het ontwikkelen van een reeks naakte ‘ridderinnekes’. Toch zijn zeker niet alle 22 ridderinnekes in het boek naar levend model getekend. De middeleeuwse setting is sowieso iets wat mij interesseert. Ik ben altijd een grote fan geweest van de oude verhalen van *De Rode Ridder*. Vooral die griezelige sfeer in donkere bossen en ruïnes. Ik ben dan ook een echte natuurmens. Een knetterend kampvuur te midden van de Ardennen, meer heb ik niet nodig om intens gelukkig te zijn. Ik heb zelfs ooit één week helemaal op mijn eentje in de Ardennen aan een boek gewerkt. Zalig was dat. Overdag tekenen en ’s avonds liet ik mij onderdompelen in een stapel oude albums van *Suske en Wiske* die in het huisje lagen. Toen pas ben ik gaan beseffen wat een grandioos verteller die Vandersteen wel was. Als kind kijk je vooral naar strips. Je staat pas op latere leeftijd open voor de eigenlijke verhalen.

Vanwaar komen hun namen?
Het zijn tweeëntwintig Keltische namen die ik al googelend heb gevonden. Ik speelde eerst met het idee om bij elke vrouw een middeleeuws gedicht te plaatsen, maar dat werd wat te complex.

Het boek verkoopt prima. Een stimulans voor een vervolg?
Daar denk ik inderdaad al aan. Saga heeft me zelfs al gepolst naar een mogelijk vervolg in hun reeks *Spinsels*. Ik ben van plan om een grote reeks ridderinnekes bij elkaar te tekenen en nadien te exposeren.

Horizontaal, one-shot met Zidrou: een moeilijke ‘bevalling’

In 1995 werkte je al met Zidrou samen voor het kortverhaal *De Nachtclubinspecteurs*. Wat herinner je je nog van deze samenwerking?
Ik kan me niet meer herinneren hoe onze eerste ontmoeting verlopen is. De redactie van het weekblad *Spirou* heeft ons samengebracht (het kortverhaal verscheen in het feestelijke 3.000e nummer van 11 oktober 1995 en werd als zwart-witalbum door de Mercator Stripbeurs in 2010 heruitgegeven) De naam Zidrou klonk mij niet bekend in de oren. Jaren later, toen ik in Frankrijk op een festival signeerde voor *Jaguar,* heb ik hem ontmoet. Hij zei dat hij ooit eens met me wilde samenwerken voor een groter project. En blijkbaar heeft hij een goed geheugen want hij heeft woord gehouden ... een kleine twintig jaar later (*lacht*).

Wat kan je al vertellen over het verhaal?
Sybil is het hoofdpersonage. Zij is hoog-

zwanger, maar het is een zwangerschap met complicaties. Ze moet op doktersadvies zeven maanden plat liggen om de kans op een succesvolle bevalling te vergroten. Ze heeft samen met haar man al een dochter van zes.

Heb je onmiddellijk toegezegd om dit verhaal uit te werken?
Weet je, Zidrou wilde echt dat ik dit oneshot zou tekenen. Hij zei dat ik heel goed vrouwelijke emoties kan tekenen. Een heel mooi compliment. Ik had een krop in de keel toen ik het scenario van Zidrou las. Mijn schoondochter heeft hetzelfde als Sybil meegemaakt. Zij had ook complicaties en moest platliggen. Alles is gelukkig goed afgelopen maar dit maakte het scenario voor mij levensecht. Ik had het zelf van heel nabij meegemaakt. Het heeft er voor gezorgd dat ik uiteindelijk aan het tekenen ging. Ik had het uitwerken van *Horizontaal* lang voor mij uitgeschoven.

Hoe zag het scenario van Zidrou eruit?
Hij beschreef puur met woorden de verschillende scènes, met veel ruimte voor mij als tekenaar. Als ik met bepaalde vragen zat, mailde ik hem, maar de man is zo drukbezet dat het vaak dagen duurde vooraleer ik een antwoord kreeg. Ik heb het verhaal in één keer ontvangen. Eerst in het Frans, nadien in vertaling. Dat was ik niet gewend. Voor *Sam* kreeg ik met mondjesmaat het verhaal van Marc Legendre. Daar houd ik wel van. Zo word ik als tekenaar verrast en blijft de spanning erin. Dat werkt stimulerend. Als je het hele verhaal in één keer ontvangt, krijg je het gevoel: "Het werk van de scenarist is al helemaal klaar en ik moet nog aan die marathon beginnen". Voor het verhaal *OMNI* en de strips van *De gevernisteVernepelingskes* kreeg ik scenario's in getekende vorm. Ook dat vind ik prima. Ik heb niet echt een voorkeur.

Wat was voor jou de grootste uitdaging bij het tekenen van dit verhaal?
Sowieso is strips maken voor mij hard labeur. Toen ik het scenario van Zidrou kreeg, wist ik onmiddellijk dat het een zware bevalling zou worden. Het verhaal telt zeventig bladzijden en speelt zich quasi volledig in éénzelfde ruimte af: de woonkamer waar Sybil moet rusten op de sofa. Ik teken heel graag actie en levendige decors. Dat viel hier allemaal weg. Ik ging in IKEA catalogi op zoek naar meubels, leeslampen ... die een jong gezin graag ziet. Ik moest ook voortdurend van camerastandpunt veranderen om toch voor de nodige afwisseling in mijn stripplaten te zorgen. Ik heb het interieur vanuit alle hoeken en kanten in beeld gebracht. Iets zo eenvoudig als een leeslamp kan toch belangrijk zijn. Ik was al beginnen tekenen tot ik plots in het sce-

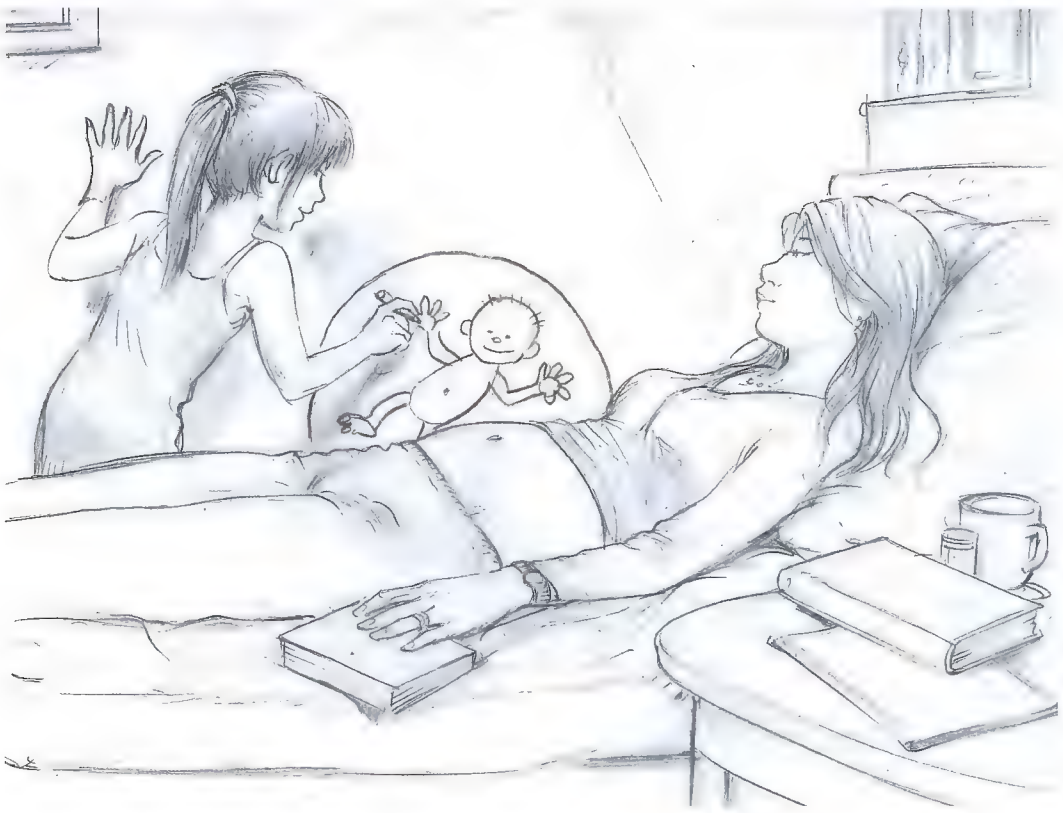

Geschetste tekening uit *Horizontaal*

nario las dat de lamp bij een droomscène in een bol moest veranderen. Daar stond ik dan met mijn verkeerde lampmodel. Ik kon beginnen retoucheren. Waarop ik ook voortdurend moest letten was het moment van de zwangerschap in het verhaal want het speelt zich niet chronologisch af. De buik van Sybil moest dunner of dikker worden getekend al naargelang het moment waarop ik ze op de sofa moest tekenen.

Heb je er aan gedacht om het verhaal in oblong-formaat uit te werken?
Ik heb dat zelf voorgesteld aan uitgeverij Lombard maar zij zagen dat niet zitten. Oblong-albums kosten meer geld om te laten drukken, aangezien je met heel veel papierafval zit. En achteraf bekeken was het tekenen in oblong-formaat ook iets té voor de hand liggend. Liggend! Snap je?

Wanneer mogen we het album in de winkel verwachten?
Goeie vraag. Het was voorzien voor oktober dit jaar. Ik zag er naar uit om op de Antwerpse Boekenbeurs eindelijk een nieuw album te kunnen signeren. Maar dat zit er niet in. Er is zelfs nog geen cover. Mijn tekenwerk zit er al een tijdje op, maar we zijn nog altijd op zoek naar de perfecte inkleurder of inkleurster. We zitten met vier partijen, hé. Er is Lombard, Ballon (die het album in het Nederlands onder hun label Blloan zal uitbrengen), Zidrou en ikzelf. Geen evidentie om iemand te vinden die voor alle partijen ideaal is. Ik vond de proefplaten van Marloes Dekkers wel goed maar uiteindelijk is zij toch afgevallen. We blijven dus op zoek ...

Ben je intussen fan van Zidrou?
Ik mag niet zeggen dat ik al zijn albums heb gelezen. Ik heb wel enorm genoten van het middeleeuwse verhaal van *De Nar*. Ik heb hem ook laten weten dat ik dat verhaal heel graag getekend zou hebben. Ik droom er al een tijd van om eens een verhaal uit de donkere middeleeuwen te tekenen. *Lydie* vond ik ook een heel knap verhaal ... weer over een zwangerschap (*lacht*). *La Mondaine* viel nogal tegen. Het tekenwerk van Jordi Lafebre is top maar ik geraakte moeilijk door het verhaal.

Smaakt de samenwerking naar meer?
Wie weet? Zidrou heeft me zelfs al een nieuw verhaal voorgesteld. Ik heb wel nog niet toegezegd. Mijn 'goesting' om op mijn 60e opnieuw aan een strip te beginnen, is wat vervlogen. (*Denkt even na*) Van strips leven is steeds moeilijker geworden. De oplages dalen de laatste jaren voortdurend. Ik heb strips altijd als een soort visitekaartje gezien voor mijn andere projecten. Als de mensen *Horizontaal* gelezen zullen hebben, zal ik misschien veel aanvragen krijgen om geboortekaartjes te ontwerpen ... Dat is om te lachen, hé. Zet dat er zeker bij (*luide lach*)! Ik heb nog zoveel andere ideeën die ik wil uitwerken: puzzels ontwerpen, een ganzenbord of een eigen strip maken. Maar ik schuif deze projecten altijd maar voor me uit. Ik moet dan ook mijn boterham verdienen en kies daarom eieren voor mijn geld ... vaak ten koste van mijn eigen droom. Ik zou graag eens een sabbatjaar nemen om enkel maar te doen waar ik zin in heb.

En dat is?
Schilderen. Elke dag van 's morgens tot 's avonds schilderen. Schilderen is als drugs voor mij. Ik kan niet zonder. Een goeie vriend van mij, Eddy Stevens, is fulltime schilder. Als ik zijn schilderijen online zie passeren, ben ik vaak jaloers. Dat zou ik

Horizontaal. Voorbereidende schetsen en studies

graag willen doen. Als ik schilder kan je doen waar je zin in hebt. Je kan geen fouten maken. Een verkeerde penseelveeg zet onmiddellijk iets nieuws, iets creatiefs in gang. Daar houd ik enorm van. Daar voel ik niet de constante druk om opzoekwerk te doen in verband met bepaalde gebouwen of voertuigen. Je bent als schilder niet zo gebonden aan de exacte weergave van decors of de precieze tijdsgeest. Toch besef ik dat ik door mijn strips en illustraties bekend geworden ben. Een striptekenaar die schildert, wordt ook nooit ernstig genomen door de klassieke kunstgalerijen. Gelukkig zijn er uitzonderingen zoals de Brusselse galerij Huberty-Breyne op de Zavel. Ik ben ook de Antwerpse galerij Van Campen & Rochtus dankbaar. Zij steunen mij wel.

Hebben je ouders je altijd gesteund in je artistieke opleiding?
Toch wel ja. Al heb ik na mijn studies aan Sint-Lukas in Brussel, onder zachte dwang, nog wel een D-cursus gevolgd. Voor de klas staan was echter totaal mijn ding niet. Ik heb het maar enkele weken volgehouden. Misschien had ik beter doorgezet, dan had ik nu tenminste een deftig pensioen. Vanaf het eerste leerjaar zag mijn vader wel dat ik meer talent had voor tekenen dan mijn leeftijdsgenoten. Hij heeft dan ook al mijn kindertekeningen netjes bijgehouden. Die moeten nog ergens op zolder liggen (*denkt even na en gaat met pretoogjes verder*). Ik herinner me nog dat mijn vader op een dag met een advertentie bij mij kwam. Daarin stond te lezen dat Studio Vandersteen op zoek was naar nieuwe tekenaars voor de stripreeks *Bessy*. Op dat moment had Bessy de Duitse markt veroverd en moesten er bij wijze van spreken aan een razend tempo nieuwe Bessy verhalen 'gekakt'worden. Ik maakte enkele proefplaten en trok ermee naar Ronald van Riet. Hij vond ze maar niets. Ik voelde me toch wel een beetje op mijn tenen getrapt. Kort daarop brak ik – dankzij de voorpublicatie in *Humo* - door met de parodie *Pest in 't Paleis* (verscheen in 1983 bij *Kritak*). Dat is wat men noemt zoete wraak.

Het Beste van Jan Bosschaert, een prestigieus kunstboek

Op internet lazen we dat dit album in november 2017 zal verschijnen. Wat kan je er nog meer over vertellen?
Het boek zal in een gewone en een luxeeditie verschijnen. Het zal bijna 300 bladzijden tellen en een mix worden van schilderijen, illustraties en losse tekeningen. Er komen ook getuigenissen in van schrijvers, acteurs, journalisten, muzikanten en collega's waarmee ik samengewerkt heb. Ik wilde in het boek ook mijn atelier tonen. Er zullen dus veel foto's in staan van mijn tekentafel, mijn boekenkast, mijn verzameling schedels, fossielen en bizarre prullaria die mijn teken- en leefwereld uitmaken. Ik ben heel blij met uitgever Stockmans. Zij hebben al veel ervaring met het publiceren van kunstboeken. We hebben veel geluk gehad met de 'papierboer'. We vonden een uitstekend importeur van kwalitatief hoogstand papier. De dag van vandaag is het geen evidentie meer om aan goed papier of hoogstaand tekengerief als penselen en pennetjes te geraken. Zo schilderde ik vroeger al mijn pin-ups voor *P-Magazine* of voor *Ché* op Steinbachpapier. Maar tegenwoordig is Steinbach niet meer wat het geweest is. De verft 'zakt' veel meer weg in dat papier dan vroeger: een jammerlijke evolutie. Voor mijn potloodtekeningen werk ik het liefst op Canson-Bristol papier. Dat heb ik voor mijn ridderinnekes en voor *Jaguar* gebruikt. De layout en vormgeving is in handen van Nej De Donckere. Ik heb veel aan hem te danken. Ik heb tussen 1988 en eind jaren negentig nauw met hem samengewerkt in de ontwerpersgroep *The Dark Forest Company* voor het ontwerpen van affiches en platenhoezen. Nadien verloren we elkaar wat uit het oog, maar door het maken van dit boek zijn we weer heel dicht naar elkaar toegegroeid. Nej is dan ook een schitterend grafisch ontwerper. Hij oogstte al veel

Voorlopig coverontwerp van *Het Beste van Jan Bosschaert*, uitgegeven bij Stockmans, bookdesign door Nej De Doncker

SAINT-AMOUR

EEN LITERAIR PROGRAMMA ROND LIEFDE EN BEGEERTE

lof voor de vormgeving van de boeken van Sergio Herman. Ik heb er dus alle vertrouwen in dat hij ook nu weer een heel mooi eindproduct zal afleveren.

Het lijkt ons moeilijk om keuzes te maken na al die jaren als kunstenaar. Wat moet er zeker in?
Mijn affiche voor Saint-Amour. Dat lezende engeltje is écht mijn dada. Ook mijn allereerste olieverfschilderij uit 1982 moet er sowieso in. Ik vind zelfs dat ik nadien nooit meer datzelfde niveau heb bereikt als toen. Gek hé, want toen moest mijn carrière nog beginnen. Het is grappig om terug in mijn eigen archieven te duiken. Ik stoot voortdurend op ouder werk waarvan ik het bestaan al niet meer wist.

Heb je digitaal werken ooit overwogen?
Toen ik pas afgestudeerd was aan Sint-Lukas had ik een goeie vriend in Zellik die als één van de eersten een computer met tekenprogramma had gekocht. In die tijd waren dat nog gigantische gedrochten. Als hij zijn computer opstartte, viel bij wijze van spreken het hele elektriciteitsnet van Zellik plat. Ik herinner me nog dat hij me voorstelde om eens te proberen met zijn computer. Ik vond het een heel gedoe met die muis. Mijn oog-handcoördinatie was een complete ramp. Indien ik toch had doorgezet, was ik wellicht bekend geworden als de allereerste digitale tekenaar van België en omstreken. Nadien heb ik me jarenlang verzet tegen alles wat computer was. Ik beweerde dat ik dat allemaal niet nodig had. Maar uiteindelijk betrap ik me er vandaag op hoeveel ik bezig ben met Facebook, mails verzenden en beantwoorden ... Je kan niet anders. Ik voelde me op een bepaald moment als iemand die in een roeibootje zat terwijl alle anderen rondom mij met speedboten voorden.

Cover voor *Damiaan*

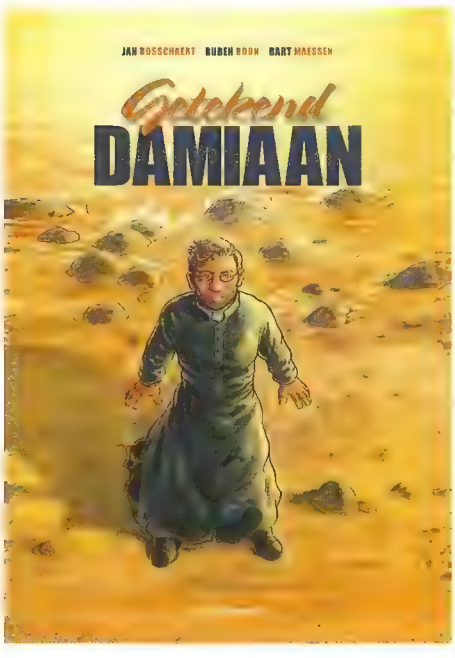

Getekend, Damiaan, biografie over de Grootste Belg

Hoe raakte je bij dit project betrokken?
Via Bart Maessen. Mijn 'opperfan' die ook mijn fanpagina op Facebook verzorgt. Hij is godsdienstleerkracht aan het Damiaaninstituut in Aarschot en vond dat het tijd was om een nieuwe strip rond 'de Grootste Belg' te maken. Ik ging onmiddellijk akkoord. Ik had in het verleden al eens een grote Damiaan banner ontworpen. Ze zijn er zelfs mee gaan zwaaien op het Sint-Pietersplein. Zalig, toch? Ik werk momenteel ook mee als illustrator aan een boek over het Offerfeest. Een thema dat zowat in alle godsdiensten voorkomt. Jajaja ... ik ben mijn leven aan het beteren. Gedaan met blote vrouwen (*knipoog en lach*)!

Was je eigenlijk vertrouwd met het leven en werk van Pater Damiaan?
Ik wist enkel wat de meeste Belgen weten: dat hij naar Molokai trok om de melaatsen te helpen en daar overleed. Ook zijn zalig- en heiligverklaring waren mij bekend. Ondertussen heb ik enorm veel bijgeleerd. Door het lezen van talrijke brieven ben ik echt in de ban geraakt van Damiaan. Wat een avontuur heeft hij meegemaakt! De manier waarop hij met primitieve middelen getracht heeft om het gruwelijke leven van de melaatsen op Molokai te veranderen, verdient alleen maar alle respect. Hij moest opboksen tegen allerlei vreselijke wantoestanden... Verre van evident. Zo in je eentje, zo ver weg ... dat is niet iedereen gegeven. Een boottocht van zes maanden: dat kunnen wij ons toch niet meer voorstellen. Of een brief schrijven en maandenlang moeten wachten op een antwoord.

Hoe ziet het scenario eruit?
Het is eigenlijk een dagboekvertelling. Het begint met een brief "Ik ben geboren in ..." en zo gaat het dan verder. Het is dus geen klassieke strip. Je zal er je hoofd moeten bijhouden als lezer. Er zitten best wel wat sprongen in het verhaal. Toch was het voor mij zoeken naar een gepaste tekenstijl. Damiaan komt pas rond bladzijde 30 aan op Molokai. De eerste tientallen pagina's eisten veel opzoekwerk. Alle decors in Leuven en Parijs moesten kloppen. De paters en kloosters die in beeld komen, alles moest realistisch zijn. Anders mag je er zeker van zijn dat er reacties zullen volgen van aandachtige lezers die thuis zijn in de materie. Er komt heel veel tekst in voor. We hebben echt naar een evenwicht moeten zoeken. Anders had ik bijna geen ruimte meer over voor mijn tekeningen. Ik probeer er voor te zorgen dat er op elke bladzijde een soort leidraad in zit, die de lezer toelaat om het

Beste Lezer,
Ik heb heel wat brieven geschreven in mijn leven : naar mijn ouders, broers en zussen, naar mijn overste... Het was een communicatie-middel met de wereld. Elke brief was belangrijk voor mezelf, voor anderen. Mijn brieven hebben ongelooflijke afstanden afgelegd. Ik schrijf nog een laatste maal... mijn levensverhaal. Ik hoop dat u er iets aan heeft. Dat God u in uw verdere leven mag beschermen.
Jef Damiaan
1

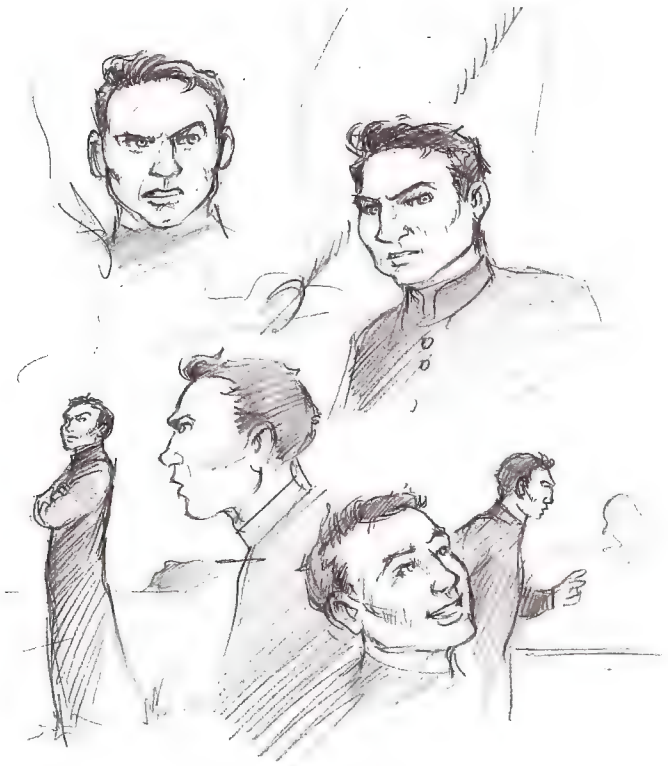

Damiaan. Voorbereidende studies

verhaal te volgen zonder dat hij alle tekst moet lezen.

Wie zorgt voor de inkleuring?
We zijn in zee gegaan met Mandy Van Passel. Ze heeft al veel ervaring met illustraties maar dit album wordt haar eerste strip. Ze werkt digitaal en zowel Bart als ik zijn zeer tevreden over de pagina's die we tot nu toe van haar hebben gezien. Ze steekt er heel veel tijd in. Als ik haar inkleuring binnen krijg, geef ik wat feedback en kan er hier en daar nog wat aangepast worden. De cover heb ik wel helemaal zelf geschilderd.

Tentoonstelling bij galerie Van Campen & Rochtus in december

Is er al meer info bekend over de expo eind dit jaar?
De expositie begint op 15 december, de dag dat ik zestig jaar word. Voor de rest kan ik eerlijk gezegd nog niet veel vertellen. Ik heb nog geen titel of rode draad, enkel een vat vol ideeën. Net als schrijvers, zitten mijn laden vol met losse krabbels en stapels schetsen. Ik begin mijn dag vaak met enkele vingeroefeningen en houd al die blaadjes bij. Ik gooi niets weg. Mijn schilderperiode begint ergens rond augustus. Wie weet gebeurt er iets dat ik als thema kan gebruiken. Maar op dit moment kan ik daar niets over zeggen.

Een thema als terreur, zegt je dat iets?
Niet voor mijn schilderijen, dat is een beetje mijn droomwereld ... maar ik ben wel heel maatschappijkritisch. Kritische thema's zou ik liever in strips of columns verwerken. Dat lijkt me een grotere impact te hebben. Af en toe teken ik de woede wel van me af in kleine schetsen. Maar in mijn schilderijen wil ik het mooie benadrukken, niet het lelijke. Ik kreeg daardoor ooit wel eens het verwijt dat ik de mensen wil 'pleasen'. Geloof mij, als dat het geval was, schilderde ik hondjes met puppy-oogjes. En misschien lijkt het dat de halfnaakte dames, die ik bijvoorbeeld voor *Ché* maak, goed verkopen, maar het gebeurt soms dat een koper dan de volgende dag belt of hij zijn aankoop niet mag wisselen omdat de halfnaakte vrouw niet binnen mag van moeder-de-vrouw. Dat is een rivale in huis halen, hé.

Is het moeilijk voor jou om afscheid te nemen van een schilderij?
In mijn beginperiode weigerde ik om ook maar iets te verkopen. Die periode duurde tot ik op een bepaald moment in een galerie exposeerde, waar ik niet wilde verkopen. De galeriehouder sprak toen de wijze woorden: "Ik durf te wedden dat je kelder volstaat met werken die je destijds niet wou verkopen en die je nu niet meer durft te tonen omdat je er zelf niet meer achter staat." BINGO! Hij had helemaal gelijk. Sindsdien maak ik van mijn hart een steen. Het is beter om een schilderij aan iemand te verkopen die er echt verliefd op is en er de rest van zijn leven van kan genieten, dan het hier stof te laten vergaren. Toch heb ik het er nog moeilijk mee als ik bijvoorbeeld zie hoe op een Catawiki-veiling sommige van mijn tekeningen onder de prijs verkocht werden. Dat doet toch wat pijn aan mijn hart.

Heb je ooit al een schilderij van jezelf teruggekocht?
Een schilderij niet, maar het decorstuk dat je hier achter mij ziet met de twee steltlopers wel. Het heeft ooit gediend als decor bij *Qu'est-ce que je vous?*, een tv-programma van Marcel Vanthilt op de toenmalige BRT. Ik vond het te jammer om het in het BRT-archief te laten verkommeren. Het staat hier veel beter in mijn atelier, toch? Ik heb er meer voor betaald dan ik er ooit zelf voor heb gekregen. Niet waar, hoor (*lacht*)!

Cori, Onder de Vlag van de Compagnie: een aanvulling

In *BSM 210* verscheen een uitgebreid artikel over Cori, waarin onder andere de albumuitgaven werden opgenomen. In de reeks die bij Casterman verscheen, werd *Onder de Vlag van de Compagnie* heruitgegeven onder de titel *Koers naar het Goud*, echter in een sterk ingekorte versie. Stefaan De Moor, zoon van, wijst er terecht op dat in 2014 een nieuwe, gekartonneerde uitgave van de complete reeks in vijf albums verscheen bij uitgeverij BD Must, waarin *Onder de Vlag van de Compagnie* onder de oorspronkelijke titel mooi ingekleurd in een integrale versie werd heruitgegeven. Een mooie gelegenheid om dit en de andere Cori's te (her) ontdekken! **(MdL)**

Vondst Philippe Mouvet: programmaboekje uit 1962 met illustratie Bob De Moor

Philippe ontdekte een programma voor een poppenspel, uitgevoerd door klas 7B van het Collège Saint-Pierre in Ukkel (Brussel). Het mapje, formaat A5, bevat twee gestencilde bladzijden (dubbel geplooid) met de informatie over de vertoningen die plaats hadden op 24 en 25 november 1962. De tekening is echter gedateerd 1961, waardoor het zou kunnen dat de vertoning(en) ook in 1961 werden opgevoerd, en dat het mapje het jaar nadien weer gebruikt werd, met aangepaste inhoud. We stelden de vraag aan Stefaan De Moor of hij meer licht op deze zaak kon werpen. Hij antwoordde: "Mijn broers, Chris (1949), Dirk (1952), en Johan (1953) liepen inderdaad school in het Sint Pieterscollege in Ukkel. Mijn zus Annemie (1958) in Maria Boodschap in Brussel Stad en ik (1963) in Sint-Joris (eveneens Brussel Stad). In de tijd van mijn broers werd er afgeteld van 12 (eerste leerjaar) naar 1 (laatste middelbaar). 7 stemt dus overeen met het zesde leerjaar. Op dat moment (het mapje dateert van november 1962) was Chris 13 jaar en Dirk 11 jaar. Ze zijn nooit blijven zitten. Chris was dus in principe iets te oud en Dirk iets te jong. Het zou best kunnen dat mijn vader deze tekening maakte op aanvraag van een leraar (een zekere Leon Jeunejean, denk ik) die op dat moment geen De Moor in zijn klas had."

Indien het mapje oorspronkelijk reeds in 1961 werd gedrukt, dan lijkt het verhaal te kloppen: Chris De Moor was toen 12, en zat dus wellicht in de klas die de opvoering verzorgde. **(MdL)**

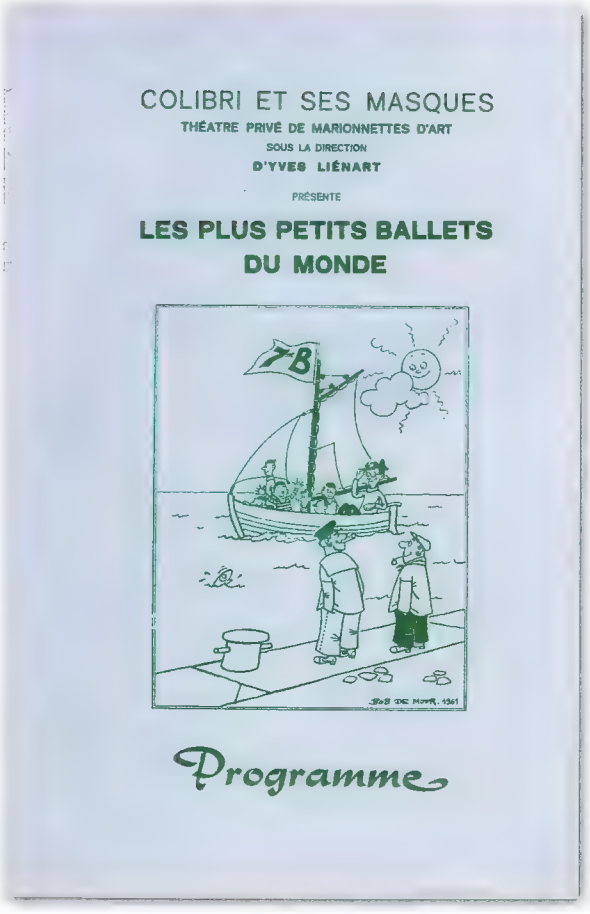

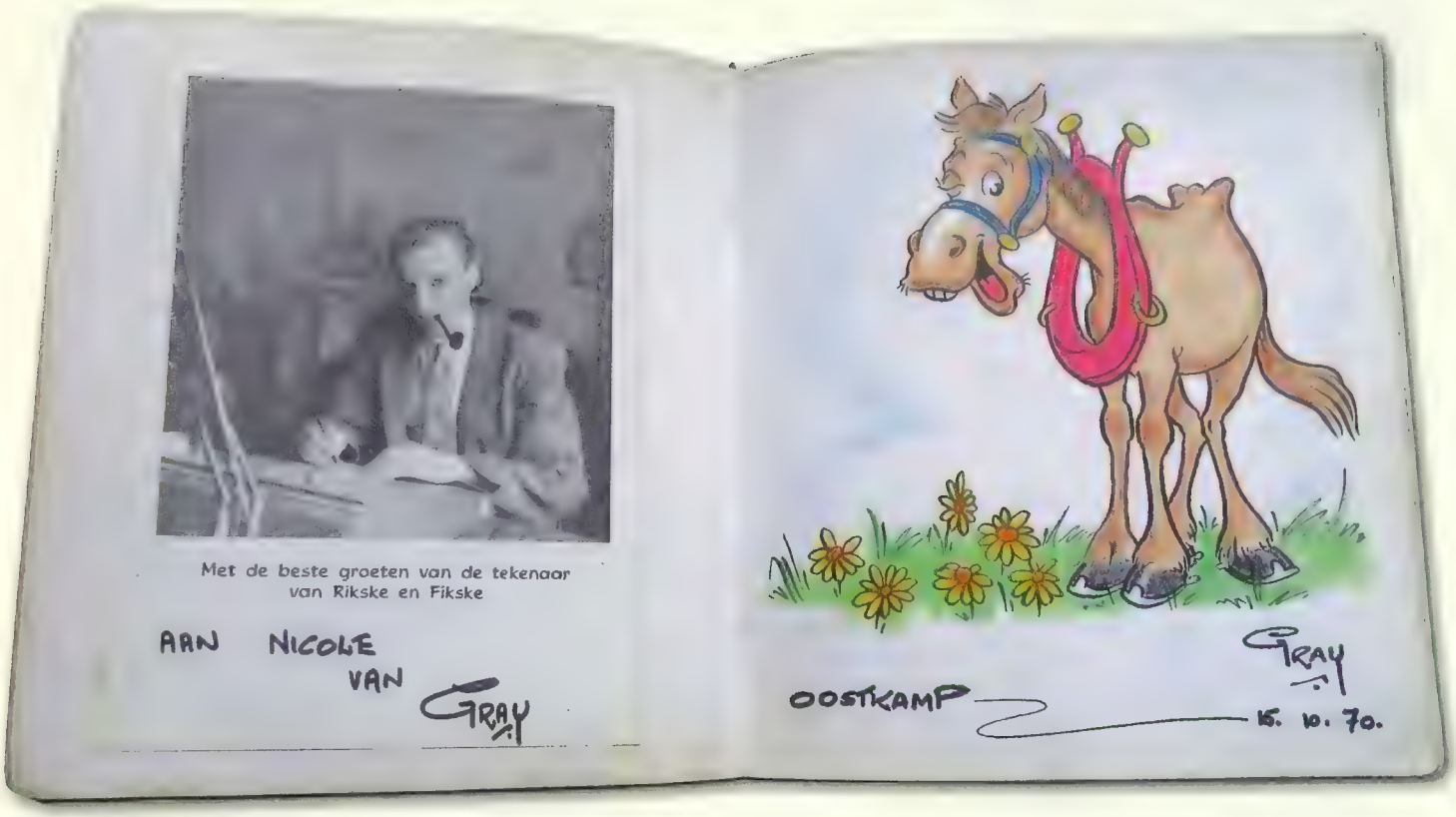

Uit het poëziealbum van Nicole Bouckaert, buurmeisje van Gray in Oostkamp

Vakantiealbum 2017:(her)-ontdekking Gray's werk

Nostalgie en herinneringen van Bert Bouljon

Naar aanleiding van het nieuwe vakantiealbum verzocht Joeri Delamane, een van onze medewerkers, aan Bert Bouljon om zijn herinneringen aan Gray op papier te zetten. Bert heeft een uitgebreide biografie van Gray's werk geschreven, en is ook de stuwende kracht om het werk van deze tekenaar blijvend onder de aandacht te houden van het grote publiek door middel van onder andere tentoonstellingen.

Inleiding door Marc de Lint
Tekst door Bert Bouljon

Inleiding

Al wie z'n jeugdjaren een kwarteeuw na de Tweede Wereldoorlog beleefde, kreeg in meerdere of mindere mate de kans om de teugels van z'n leesvreugde te vieren. De jeugdliteratuur nam een hoge vlucht, omdat de gespecialiseerde schrijfdiscipline voor jeugdige lezertjes door heel wat uitgeverijen intens werd aangemoedigd. Dat werd mee in de hand gewerkt door de feestelijke proclamaties op het einde van elk schooljaar. Zoals ik het heb gekend, kregen leerlingen die meer dan 70% haalden op het eindrapport een boek cadeau. En per vak, waarin je de 1e was, kon je er nog eens een boek bovenop krijgen. Voor sommige jongens en meisjes, die thuis een beperkte leescultuur kenden, was dat een extra stimulans om hard te werken voor school en competitief uit te stijgen naast klasgenoten, die thuis wel een boekencultuur kenden. Naderhand hebben hooggeleerde didactici en pedagogen dit gebruik als asociaal naar de uitgang geleid.

Leesgierigheid

De 'boekerij', zoals de plaatselijke bibliotheek vaak werd genoemd, was een andere bron waar de leesgrage jeugd zich aan kon laven. Hoogst onaantrekkelijk stonden boeken in bruin papier gekaft op de rekken. De populariteit van een boek konden de ervaren lezertjes visueel meten aan het beduimelde uitzicht van de kleurenarme literaire werken. Ik heb daar nooit problemen van gemaakt en las met een grote leergierigheid rijp en groen volgens het toen nog geldende indexcijfer, dat een quoterende leidraad was voor de kanalisering van de leesrijpheid.

Dankbaar terugdenkend aan Averbode

Daarenboven had een witheer uit de abdij van Averbode het lumineuze initiatief genomen een tijdschrift voor jonge lezertjes aan te bieden. Die monnik opereerde onder het pseudoniem 'Nonkel Fons' en zorgde voor aanvullende lectuur bij het leerplan van het lager onderwijs. Die norbertijnerpater heette eigenlijk Daniël-Omer De Kesel; hij combineerde officieel zijn burgerlijke voornaam met zijn gekozen kloosternaam. Hij was afkomstig van het Oost-Vlaamse Zomergem in het Meetjesland. Ik heb er nooit aan gedacht te vragen of er een verband was tussen Zomergem, het dorp van zijn jeugd, en *Zonneland*, het succesrijke tijdschrift voor de jeugd. Die vraag is mij eigenlijk te laat opgekomen, hoewel daartoe een kans is geweest in maart 1980, toen ik volop de biografie van Gray aan het voorbereiden was aan de hand van de archieven van de abdij van Averbode.

Eerste contacten met Gray

Toen ik op het einde van mijn vorsingsdag van pater Daniël-Omer afscheid wou nemen, was jeugdauteur René Swartenbroekx met zijn vrouw en twee kinderen op bezoek en vertelde hij dat hij ooit eens een verhaal heeft gesitueerd in Zomergem in de overtuiging dat dit dorp niet bestond. Ik had alerter moeten zijn ... De mogelijkheid om zich te abonneren op *Zonneland* bestond niet in de gemeentelijke lagere school van

mijn dorp. Het tijdschrift kreeg ik in handen via mijn zussen, die school liepen in de vrije basisschool van de zusters Maricolen in Moerkerke. Dat is het eerste afstandelijke en onpersoonlijke contact geweest met de aantrekkelijk getekende illustraties, waarvan de tekenaar in mijn toen jeugdige ogen een rare naam had. Niemand in mijn directe familiale omgeving wist me te zeggen hoe je de naam Gray moest uitspreken.

Kennismaking Croucher

Tijdens mijn jeugd heb ik welgeteld één keer een daguitstap meegemaakt naar het Hageland en bezochten we de abdijkerk van Averbode, het geboortehuis van Ernest Claes in Zichem en de basiliek van Scherpenheuvel. Waar we onze boterhammen hebben opgegeten, weet ik niet meer. Foto's van die uitstap heb ik niet, laat staan dat ik weet of er foto's zijn genomen. Maar ik bewaar wel heel goede herinneringen aan die dag in de Kempen. Het is pas in 1970 dat mijn wegen die van Graham Croucher hebben gekruist. Ik had in 1968 werk gevonden in het voor mij even onbekende Oostkamp. Geleidelijk aan raakte ik betrokken in het socio-culturele leven en leerde ik zo interessante mensen kennen.

Ontwikkelingskansen

Soms kunnen nationale gebeurtenissen een grote impact hebben op het verloop van de gemeentelijke geschiedenis. De mijnramp in Marcinelle is daar een voorbeeld van. Uit die ramp groeide de politieke slogan 'Werk in Eigen Streek'. Maar ook op academisch niveau hadden economen de verborgen werkloosheid in het agrarische Vlaanderen bestudeerd. Professor Olivier Vanneste had een studie gemaakt over de structurele werkloosheid in West-Vlaanderen. Vanuit die vastgestelde problematiek en het arbeidspotentieel zag hij een oplossing voor enkele centra op de weg Brugge-Kortrijk. Oostkamp was zo'n centrum, dat gunstig gelegen was om industrie aan te trekken en in de directe omgeving potentiële arbeiders en bedienden te kunnen aantrekken. Het gemeentebestuur zag daar een unieke ontwikkelingskans in om werk in eigen streek aan te bieden. In de maalstroom van die maatschappelijke evolutie volgden nog andere beleidsinspanningen. Voor het woonbeleid kwamen er verkavelingen, tot ergernis van de adellijke grondeigenaren. De lagere en middelbare scholen van beide netten kregen door de aanwas van de bevolking een grotere schoolpopulatie. Voor de sportbeoefening plande men een degelijke sportinfrastructuur. Cultureel wou men nieuwe paden bewandelen onder andere door het oprichten van een cultuurraad, waaruit dan later de plannen voor een gloednieuwe bibliotheek zouden groeien.

Taalcorrecties en illustraties

Voor de samenstelling van die cultuurraad moesten alle socio-culturele verenigingen iemand afvaardigen. Toen men opteerde voor het uitgeven van een tijdschrift, vond men dat externe versterking hiervoor nodig was. Ik werd aangesproken door de voorzitter om de tijdschriftartikels taalkundig onder de loep te nemen of zelf te schrijven, en Gray werd aangezocht om het driemaandelijkse tijdschrift met illustraties op te smukken. Drukmogelijkheden waren beperkt met de stencilmachine. Voor foto's en illustraties werd een beroep gedaan op de offsetmachine van Het Zwaluwnest, een tehuis voor verlaten zigeunerkinderen in Oostkamp. Aalmoezenier Henri Delarue, 'Nonkel Paster' genoemd door zijn woonwagenmensen, beschikte over zo'n apparaat, omdat illustraties erg belangrijk waren voor boodschappen aan zijn vaak analfabete doelgroep. En omdat het gemeentebestuur geregeld tegemoetkwam aan de vraag om de woonwagenbewoners een standplaats te bezorgen, was het ene plezier het andere waard. Voor het samenrapen van de gestencilde bladen en voor het nieten van de tijdschriftnummers werd beurtelings een beroep gedaan op de leerlingen van de middelbare scholen van het vrije en het officiële net. Fotokopieermachines waren er nog niet voor dergelijke doeleinden.

Vrijwilligersschakeltjes

Achteraf gezien berustte het gemeentelijke cultuurbeleid in die dagen op bijna uitsluitend genereus vrijwilligerswerk en heel veel goodwill. Gray is zo één van die

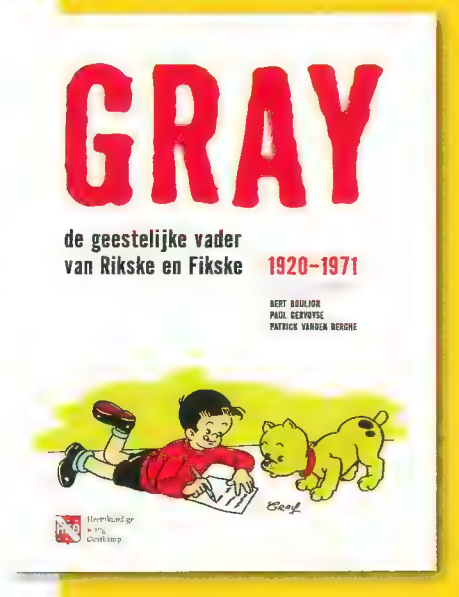

Covers van de in 1980 en 2010 verschenen biografieën

vele vrijwilligersschakeltjes geweest. Door zijn vroegtijdige dood is hij amper een half jaar actief kunnen zijn voor de cultuurraad. Onder massale belangstelling vond de uitvaart plaats in de Oostkampse Sint-Pieterskerk. Hij kreeg zijn laatste rustplaats op de begraafplaats De Warande en op zijn grafsteen staat: "Hier rust/de kunstenaar/ Gray Croucher/ geestelijke vader van/ Rikske en Fikske/ *11-1-1920 +23.12.1971." Tijdens een rondvraag op de algemene vergadering van de cultuurraad in 1979 stelde ik voor om tien jaar cultuurraad in Oostkamp te vieren met een retrospectieve tentoonstelling met werk van Gray, die één van de eerste vrijwillige medewerkers van de cultuurraad was. Het voorstel werd aanvaard alsook het initiatief om terzelfder tijd een biografie te realiseren.

Eerste stap tentoonstelling

Voor de eerste stap hiertoe nam ik contact op met Simonne Lesy, de weduwe van Gray, die nog altijd in de bungalow 'Zonnestraal' woonde. Het viel buitengewoon mee. Ik werd meteen uitgenodigd en had geluk dat Nonkel Fons net op bezoek was. Zo kon ik meteen de biografiestructuur opstellen aan de hand van enkele anekdotes uit zijn familiegeschiedenis en zijn artistieke verwezenlijkingen. Dat zij net op dat ogenblik bezig was met de voorbereiding van haar huwelijk met weduwnaar professor Marcel Carême uit Leuven, was me niet verteld. Ik vreesde ten onrechte dat ik met de retrospectieve tentoonstelling en de biografie een stoorzender in hun privéleven zou zijn. Los van het vele werk op diverse zoekplaatsen was de medewerking buitengewoon enthousiast. Ik mocht putten uit haar persoonlijke kunstwerken om het levensverhaal te illustreren. Nonkel Fons nodigde me uit naar Averbode om er in de uitgeverijarchieven bronnenmateriaal te zoeken. De Brugse stadsbibliothecaris Jan Vandamme stond uitzonderlijk toe de ingebonden originele regionale weekedities van Burgerwelzijn door te nemen en er ook kopieën uit over te nemen. Gray had niet alleen voor wekelijkse strips gezorgd, wat in de jaren 50 van de vorige eeuw een totaal nieuw en succesrijk item was in de ontspanningsrubriek van de krant. Daarnaast had Gray ook met tekeningen veel artikels opgesmukt die Raf Dusauchoit onder het pseudoniem Raf O'Flanders had geschreven. Beroepshalve was hij directeur van de Brugse Dienst voor Toerisme en als stadsambtenaar een collega van Jan Vandamme. Dat opende meteen de medewerking vanuit de bibliotheekarchieven.

Weinig interesse biografie

In het eerste weekend van augustus 1980 werd de retrospectieve tentoonstelling voorzien ter gelegenheid van Oostkampkermis. Tegen dan moest de biografie ook klaar zijn. Slechts één lokale drukker wou het drukwerk uitvoeren: Drukkerij Nova uit de Kapellestraat in Oostkamp. De drukker was ook bereid om onder de colofon een volgnummer aan te brengen in het vooruitzicht van de verzamelwaarde. Annie Vanhoutte, lerares tekenen aan het regentaat plastische opvoeding van het Instituut Heilige Familie in Brugge, ontwierp de cover. Haar man - mijn collega - zou de omslag met *Rikske en Fikske* in zeefdruk afwerken. 300 genummerde exemplaren waren op tijd klaar. De belangstelling voor de tentoonstelling was groot, maar de in-

Gray

Biografie Gray

- Gray Croucher is geboren in Kingston, een deelgemeente van Portsmouth (Verenigd Koninkrijk) op 11 januari 1920.

- Zowel zijn grootvader als zijn vader dienden in het Britse leger, respectievelijk als kapitein bij de Britse zeemacht (Navy) en als officier bij de Britse luchtmacht (Royal Navy Force). Door de militaire carrière van zijn vader heeft hij op diverse plaatsen van het Britse Imperium gewoond.

- Toen hij drie jaar oud was, werden hij en zijn moeder ziek. Ze keerden vanuit Palestina terug naar Groot-Brittannië. Daardoor ging hij naar de lagere school in Portsmouth, om daarna in Stamford moderne humaniora te volgen.

- Zijn ouders stonden niet achter zijn droom om tekenaar te worden. De Tweede Wereldoorlog heeft het voor hem ook niet meer mogelijk gemaakt om tekenacademie te volgen.

- In 1939 werd hij voor de legerdienst opgeroepen en vervolgens gemobiliseerd. In mei 1940 maakte hij met het Guards Re-

giment de 'Hel van Duinkerken' mee. Het heeft Gray enorm geschokt dat de Britse troepen naar zee teruggedreven werden, dat hij over lijken van medesoldaten moest stappen en ook nog veel gewonden en verminkten heeft gezien, vooraleer hij als één van de laatsten kon inschepen voor de terugtocht naar Engeland. Totaal overspannen en ontredderd is hij er aangekomen. Zowat zes maanden moest hij in het militaire ziekenhuis verzorgd worden.

- Na zijn herstel volgde hij een officierenopleiding en werd hij bevorderd tot kapitein. Met die graad kreeg hij de leiding van en de verantwoordelijkheid over een compagnie soldaten om in 1944 het Kanaal over te steken. In oktober 1944 ontscheepte hij met zijn compagnie in het Noord-Franse Dieppe om via Frankrijk West-Europa te helpen bevrijden.

- Op 3 november 1944 was hij op Belgische bodem en werd hij gekazerneerd in Brugge in de kazerne aan de Kruispoort. (Op de plaats waar die kazerne stond, is nu het justitiegebouw van Brugge opgericht.) Hij bleef in Brugge tot in mei 1945. In 1946 is hij gedemobiliseerd.

- Ondertussen had hij Simonne Lesy uit Brugge leren kennen, met wie hij in 1947 is getrouwd.

- Hij vond werk in Brugge in de administratie van La Brugeoise et Nivelles (nu Bombardier N.V.), waar hij de Franse en Engelse correspondentie verzorgde.

- Via freelanceopdrachten voor het Brugse weekblad *Burgerwelzijn* verzorgde hij tot 1953 wekelijks stripverhalen, wat een belangrijke innovatie was in de plaatselijke krantenwereld.

-Vanaf 1949 werd hij vaste medewerker-tekenaar en -illustrator voor de jeugdtijdschriften van Averbode.

- In 1969 kwam hij in Oostkamp wonen in een nieuw gebouwd huis dichtbij afrit 9. Daar kreeg hij wekelijks de tekenopdrachten van pater O.D. De Kesel, beter gekend als 'Nonkel Fons"'

- In de loop van 1971 werd hij vrijwillige cultuurmedewerker in Oostkamp. Zijn al te vroege dood op 23 december 1971 maakte daar abrupt een einde aan.

Gray toont met dit schilderij een heel ander aspect van zijn kunstenaarschap

Origineel van een albumcover met calque met de kleuraanduidingen

teresse voor het kopen van de biografie viel erg tegen. Amper een zesde van de oplage vond een gegadigde koper. De cultuurraad had de kosten in de begroting verwerkt en de resterende stapel verdween in dozen, die ergens op een zolderplekje van het gemeentehuis verdwenen. Enkele jaren later vond men dat die biografieën op één of andere manier uitgedeeld konden worden bij prijsuitreikingen van teken- en opstelwedstrijden. Dat Gray een stukje Oostkampse cultuurgeschiedenis had helpen schrijven, raakte min of meer in de vergetelheid.

Basreliëf Rikse en Fikske

De retrospectieve tentoonstelling had ik ook aangegrepen om de kunstminnende vrouw van de Duitse directeur van Siemens NV Oostkamp, Linda Freitag-Gemar te betrekken in het herdenkingsproject. Omdat ik wist dat zij figuratief boetseerde en net zoals Gray Nederlands had geleerd, zag ik in mijn dromen dat zij nog een extra internationaal tintje aan de herdenking kon geven. Zij was meteen bereid om een basreliëf te ontwerpen met de figuren Rikske en Fikske. Ik had haar beloofd dat dit werk aangebracht zou worden in de jeugdafdeling van de gloednieuwe bibliotheek, die architect Jozef Vannoote aan het uittekenen was. Schertsend en ook voluit instemmend met de boetseerplannen had directeur Gerhard Freitag gezegd dat het de eerste keer in haar artistieke leven was dat zijn vrouw "iets moest maken dat op iets trok". Het bibliotheekgebouw werd op 8 april 1984 in aanwezigheid van cultuurminister Karel Poma plechtig geopend. Ik was als voorzitter van de bibliotheekcommissie bijzonder blij dat het bas-reliëf van mevrouw Freitag vanaf dat moment een vaste plek had gekregen in de jeugdafdeling van de bibliotheek.

Erkenning strips

In 1991 hadden de plaatselijke en de provinciale postzegelvereniging samen de 9e filatelistenwedstrijd voor de jeugd uitgeschreven. Op 1 juni 1991 zette de bibliotheek de deuren open voor de tentoonstelling van ingezonden jeugdwerken. Bij die gelegenheid werd een speciale afstempeling gehouden ter nagedachtenis van Gray. Nonkel Fons, Simonne Lesy en professor Carême waren de speciale gasten. Het is meteen ook de laatste keer geweest dat zij alledrie in de bibliotheek te gast waren. Toch heeft het ook in het lokale bibliotheekwezen lang geduurd, vooraleer stripverhalen een volwaardige plaats zouden krijgen. Dat is wellicht de taaiste hindernis geweest om strips als een grote kunstdiscipline erkend te krijgen bij beleidsmensen en om ook in bibliotheken een volwaardige afdeling beeldboeken uit te bouwen.

Hernieuwde belangstelling Gray

Bijna twintig jaar later werkte de bibliotheek een jaarplan uit rond het thema 'Getekend'. Lezingen en tentoonstellingen werden gepland in de loop van het jaar 2010. Gray zou weer centraal in de belangstelling worden gebracht, enerzijds met een tentoonstelling en anderzijds met een herwerking en mooiere publicatie van de biografie uit 1980. Andermaal werd ik de trekos van het project. Gelukkig kon ik uitstekende medewerking krijgen van hoofd-

bibliothecaris Paul Gervoyse en assistent-dienstleider Patrick Vanden Berghe. De Oostkampse heemkring was bereid de biografie uit te geven. Tijdens de jeugdboekenweek werkten scholen massaal mee om Grays geesteskinderen in tekenwerk en eigen strips op te nemen. Met dit project van publicatie en creatief scheppende jongeren rond Gray nam de heemkring deel aan de eerste West-Vlaamse Erfgoedprijs. Laureaat werd de 125-jarige De Lijn met een project over 125 jaar kusttram. De twee premiewinnaars waren: het OCMW van Brugge met een totaalproject rond archeologie en de reconstructie van een merovingisch huis; met het project rond Gray won de Oostkampse heemkring de tweede.

Gray en 'Nonkel Fons' signeren hun albums: duidelijk geposeerd

Nooit echt weggeweest

In de loop van dertig jaar is Gray nooit echt weg geweest. Op de overlijdensverjaardag, 23 december 2012, werd een rustbank voor het graf van Gray onthuld. Op de rugleuning is de karakteristieke handtekening van Gray aangebracht en met de rustbank valt de locatie van Grays grafzerk duidelijk op. In januari 2015 verraste Brabant Strip v.z.w. me met een totaal onverwacht telefoontje vanwege Joeri Delamane, met de plannen voor de heruitgave van Grays stripverhaal "Kasteel Zwartendale!", dat tegen de Gentse stripbeurs op 29 november 2015 persklaar zou zijn. Het is een prachtige heruitgave geworden met een gloednieuwe cover, getekend door Dirk Stallaert in de stijl van Gray. Zijn naam staat niet op de omslagtekening, die van Gray wel. En in het laatste novemberweekend van 2016 had Brabant Strip andermaal een album klaar. Het is geen heruitgave van een eerder verschenen stripalbum, wel de bundeling van het in feuilleton verschenen stripverhaal *Tijl Uilenspiegel*. Opnieuw heeft men een beroep kunnen doen op Dirk Stallaert, die er weer een coverpareltje voor ontworpen heeft, deze keer wel, maar onopvallend gesigneerd. Het is dankzij Brabant Strip dat er voor mij wegwijzers naar andere hooggetalenteerde tekenaars zijn aangebracht en dat ik tot mijn grote vreugde heb mogen ervaren dat er heel wat verwoede striplezers en stripverzamelaars met even groot enthousiasme genieten van zoveel tekenkunst, en dat mijn bewondering voor Gray verder is gegaan dan het papier waaraan de herinneringen zijn toevertrouwd.

Covers van enkele vakantie- en kerstboeken van Averbode. Eenvoudige, misschien enigszins naïeve, tekeningen in klare-lijnstijl, maar zeer efficiënt en sfeervol. Voor het doelpubliek zijn de scenes en situaties onmiddellijk herkenbaar en komen ze zeer vertrouwd over.

TWEEDE JAARGANG • NUMMER 5 • MEI 2017 STRIPGLOSSY.NL

STRIP GLOSSY

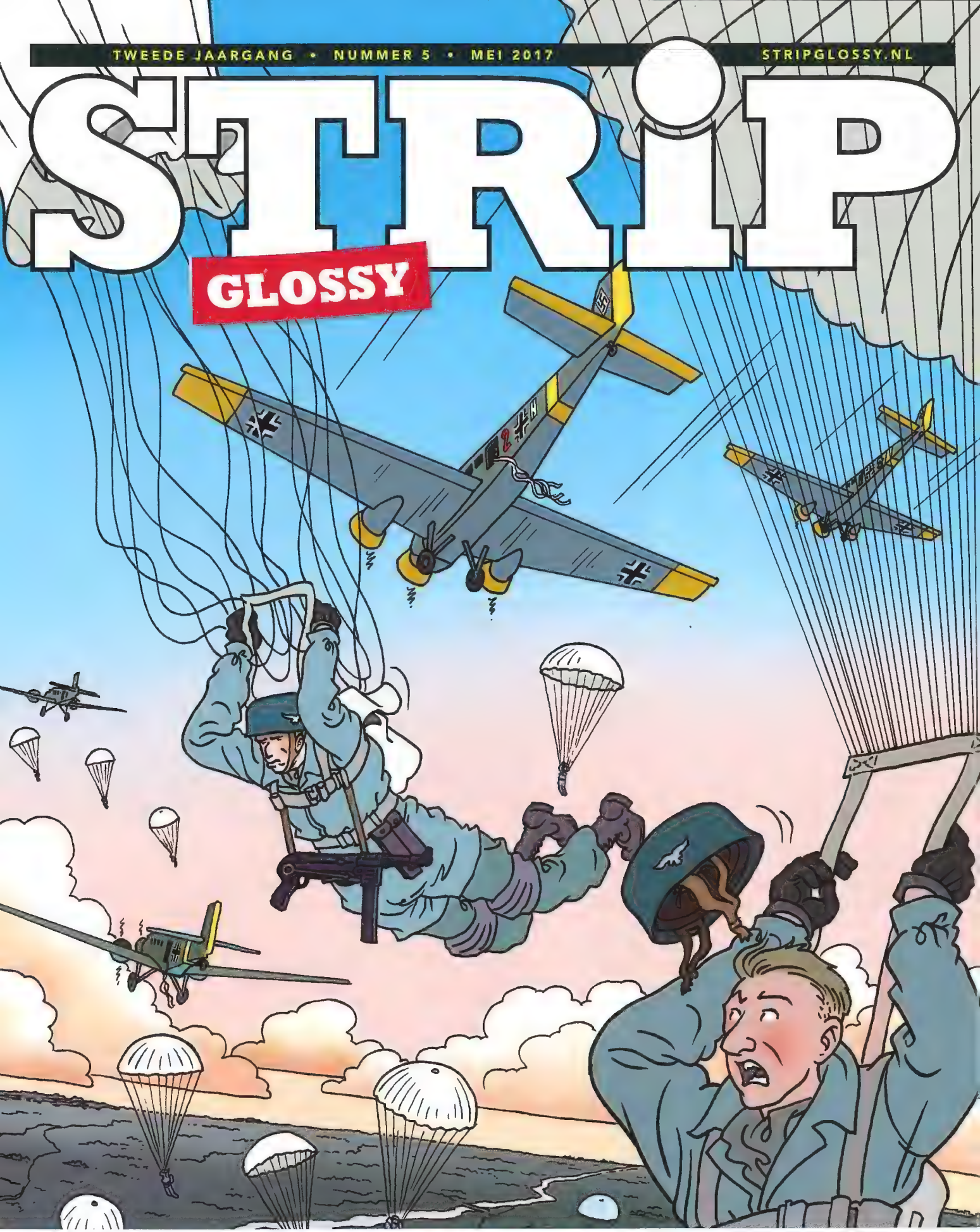

VIERMAAL PER JAAR 130 PAGINA'S MET EXCLUSIEVE FOTOREPORTAGES, INTERVIEWS EN HEEL VEEL STRIPS!

PRIMEUR!

SUSKE EN WISKE EN DE RISKANTE RESTYLING

COLLECTIE FENIX 2017

VIER NIEUWE ALBUMS IN NOVEMBER

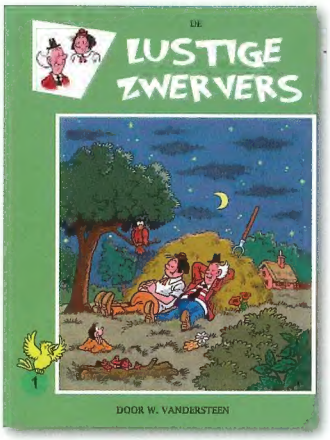

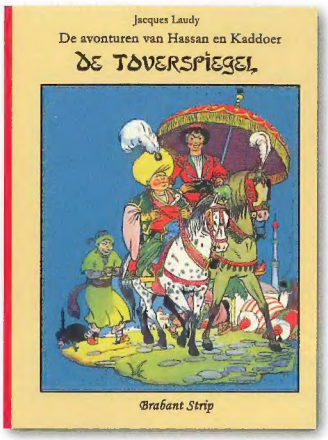

FENIX 124 - *De lustige zwervers 1* door Willy Vandersteen
FENIX 125 - *Hassan en Kaddoer: De toverspiegel* door Jacques Laudy
FENIX 126 - *Johnny en Annie* door Renaat Demoen
FENIX 127 - *Vodje de zwerver & Kareltje* door Bob De Moor

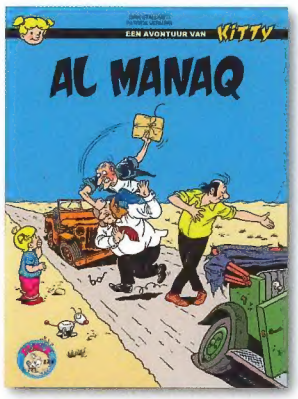

OPLAGE *KITTY AL MANAQ*

Bij het layouten van het album van *Kitty Al Manaq* is er een vergissing gebeurd in de oplage. In de albums staat er dat er 575 genummerde exemplaren zijn, terwijl dit er 625 zijn. Hierdoor is er ook maar genummerd op een oplage tot 575 terwijl we er dus 625 nodig hebben om al onze intekenaars te bedienen. Daardoor zijn er vijftig albums die doorgenummerd zijn van 576 tot 625.

BELANGRIJK BERICHT VOOR ZIJ DIE HUN ALBUMS AFHALEN

Beste intekenaars,

Velen onder jullie hebben zich geëngageerd om de boeken van de *Collectie Fenix* af te halen op de beurzen waar Brabantstrip aanwezig is. Na nazicht van de stock zijn we tot de conclusie gekomen dat velen dit echter nog steeds niet gedaan hebben en dit gedurende reeds meer dan vier jaar. We brengen jullie albums steeds mee naar de beurzen waar we aanwezig zijn en hebben jullie ook reeds eerder aangeschreven om deze af te halen.

Veelal bleven deze oproepen zonder antwoord. We kunnen deze boeken helaas niet blijven bijhouden en we dienen jullie dan ook te melden dat wij vanaf nu de bestelling zullen annuleren, zonder terugbetaling, voor de albums die reeds vier jaar geleden zijn uitgebracht. Dit principe zal in de toekomst verder worden toegepast. Indien u toch nog in contact met ons wenst te treden om dit op te lossen, kan u ons contacteren via **brabantstrip@gmail.com**

De schuldigen van mijn verslaving: Johnny en Annie

Door Hugo Landuyt

In de *Fenix* reeks verschijnt dit jaar het verhaal *De ridders van middernacht*, een verhaal van Renaat Demoen over Johnny en Annie. Deze aankondiging wekte bij mij herinneringen en jeugd- of eerder kleutersentiment op. Immers, Johnny en Annie zijn de eerste stripfiguren waarmee ik kennis maakte. Toen bestond er nog geen *Doremi* of *Zonnestraal*, om aan elk kind een op zijn of haar niveau aangepast tijdschrift te bezorgen. Er was alleen *Zonneland* voor peuters, kleuters en kinderen van de lagere school. Als kleuter in de laatste kleuterklas was ik geabonneerd op *Zonneland*[1]. In die tijd sprak men nog niet over kleuterscholen, maar in het beste geval over bewaarscholen. Elke week deelde een oude non met snor *Zonneland* rond. Op de eerste pagina stond een tekenverhaal: *In het land van de grote angst*. Een verhaal over een jongen en een meisje op zoek naar hun moeder. Lezen moest ik nog leren wanneer ik het jaar nadien naar de 'grote school' zou gaan. Het beeld in vogelperspectief van de rode fabriekschouw waar de rook uit kringelt en waarop Johnny op de rand staat, met de groene mannen die onderaan een vuur stookten in de schouw, is me altijd bijgebleven. Er stond toen veel tekst in *Zonneland*. Er was eigenlijk maar één bladzijde op kleuters of beginnende lezertjes afgestemd. Maar, er waren de 'tekenverhalen', zoals de strips toen nog genoemd werden, een verademing voor het oog. Ik heb die *Zonnelandjes* kapot gekeken. Ze hangen uit elkaar, bladzijden zijn gescheurd of zijn verloren geraakt. Later, toen ik kon lezen, heb ik die verhalen ook gelezen (voor zover er geen hoek was weggescheurd). Ik zou kunnen zeggen dat Johnny en Annie mij besmet hebben met het zoete gif van mijn stripverslaving. De naam Demoen kende ik toen nog niet. Die leerde ik uit *De Vlaamse Strip-Auteurs* van Danny De Laet, verschenen in 1982[2] . Met een nieuwe lectuur tot gevolg. Demoen hoort thuis tussen de grote Vlaamse auteurs. Zijn verhalen hebben een gelijkaardige dynamiek, zijn gekruid met humor. Hij hanteert dezelfde volkse taal als de toenmalige Vlaamse krantenstrips. Zijn bladindeling is echter dynamischer, moderner. Ik ben blij dat *De ridders van de nacht* verschijnt. Nu zal ik eindelijk het volledige verhaal kunnen lezen: het nummer 1 van 1952 met plaat 9 moet ooit ergens tussen wegwerppapier verdwenen zijn. *Het land van de grote angst* begon voor mij met plaat 18 (pagina die ook verloren is). Het begin van het verhaal blijft voor me in de nevelen van het verleden verborgen. In *BSM 209* werd ook verwezen naar de scenario's van John Flanders: *De verloste stad* en *Het spookeiland* in *Zonneland*, verhalen waarvan de beelden in mijn hoofd bewaard bleven. Over het werk van Gray Croucher werd geschreven dat hij ook gagstripjes publiceerde in *Zonneland*. Bij het herlezen hiervan kan gezegd worden dat de pointe van die gags nog altijd aanslaat.

Weekblad
8 October 1950
Zonneland
31e Jaar.
Nr 41
Pr. : 1,25 fr.
IN HET LAND VAN DE GROTE ANGST
HIJ HEEFT HET GEWENST, WE ROKEN HEM TOT HIJ GAAR IS.
ALS GE TOEVALLIG EEN VERKOUDHEID MEGT, ZAL W DAT VEEL DEUGD DOEN!
GOD!... IKSTIK!... IK MOET NAAR BOVEN!
LUCHT!
HOE GAAT DAT SPEL HIER EINDIGEN?
HIJ MOET REEDS GESTIKT ZIJN!
GEEN TEKEN VAN LEVEN MEER!
19

Voetnoten

1 Alhoewel *Zonneland* de jaarkalender volgde, liep de verspreidingskalender anders: een jaarabonnement (althans in mijn kleuterschool) liep van oktober tot oktober.

2 D. De Laet, *De Vlaamse Strip-Auteurs*, De Dageraad, 1982, p. 74 – 79. Zie ook *Brabant Strip Magazine*, nr. 210, p. 63 – 71.

AGENDA

Voor de meest recente informatie en planning van onze uitgaven zie
www.brabantstrip.be
Op onze website vindt u ook een uitgebreide agenda.
Organisatoren van beurzen kunnen hun gegevens bezorgen via e-mail naar:
johan.van.ransbeeck@telenet.be

COLLECT-HIT BRUSSEL
17de editie
ZONDAG 1 OKTOBER 2017 • 10:00 tot 15:30
INTERNATIONALE STRIP- & VERZAMELBEURS

- + 225 standhouders uit 10 landen
- 5.200 m² overdekt
- Gratis Parking voor 2000 wagens
- Koopkrachtig publiek in de Europese Hoofdstad

PLAATS : BRUSSELS KART EXPO
Ring (R0) • Afrit 10
A. Gossetlaan 9 • B-1702 Groot-Bijgaarden
BRUSSEL • BELGIE

HUUR OOK EEN STAND !

Liefhebbers van oude strips en originele tekeningen, actiefiguurtjes, TV-series, cafespellen, blikken dozen en reclameobjecten, affiches, miniatuurauto's en -treinen, oude parfumflesjes, poppen en Teddyberen en ander oude Barbie©, oud speelgoed en Vintage world... zullen hun hart kunnen ophalen aan de meer dan een kilometer lange tafels van de 225 overdekte standen.

INFO : THE TOY MARKET • Tel/Fax : + 32 (0) 2 736 28 64
E-mail : info@toymarket.eu • www.toymarket.eu

IN 2017 ZIJN WE AANWEZIG OP VOLGENDE BEURZEN

Februari - Lichtervelde
Maart - Rijswijk Stripdagen
April - Gent
September - Veldhoven
November - Gent
December - Turnhout LEDENDAG

LEDENDAG TURNHOUT
10 december 2017

van 13 tot 17 u.
in Parochiezaal Den Donk, Kapelweg 52
te Turnhout
Iedereen is welkom, ook niet-leden.
Ieder lid heeft recht op een gratis ruilstand.
Vooraf reserveren bij Rudy Claessen:
(0032) (0)14 / 65 61 24 (na 18u) of via
claessen.rudy@skynet.be

catawiki

Wekelijkse Stripveilingen

bieden vanaf €1

- De Stripveilingen beginnen **elke vrijdag**
- Kavels lopen af op **maandag, dinsdag, woensdag en donderdag** vanaf **20:00 uur**
- Elke week **duizenden bijzondere strips** onder de hamer

catawiki.nl/stripveiling
catawiki.be/stripveiling

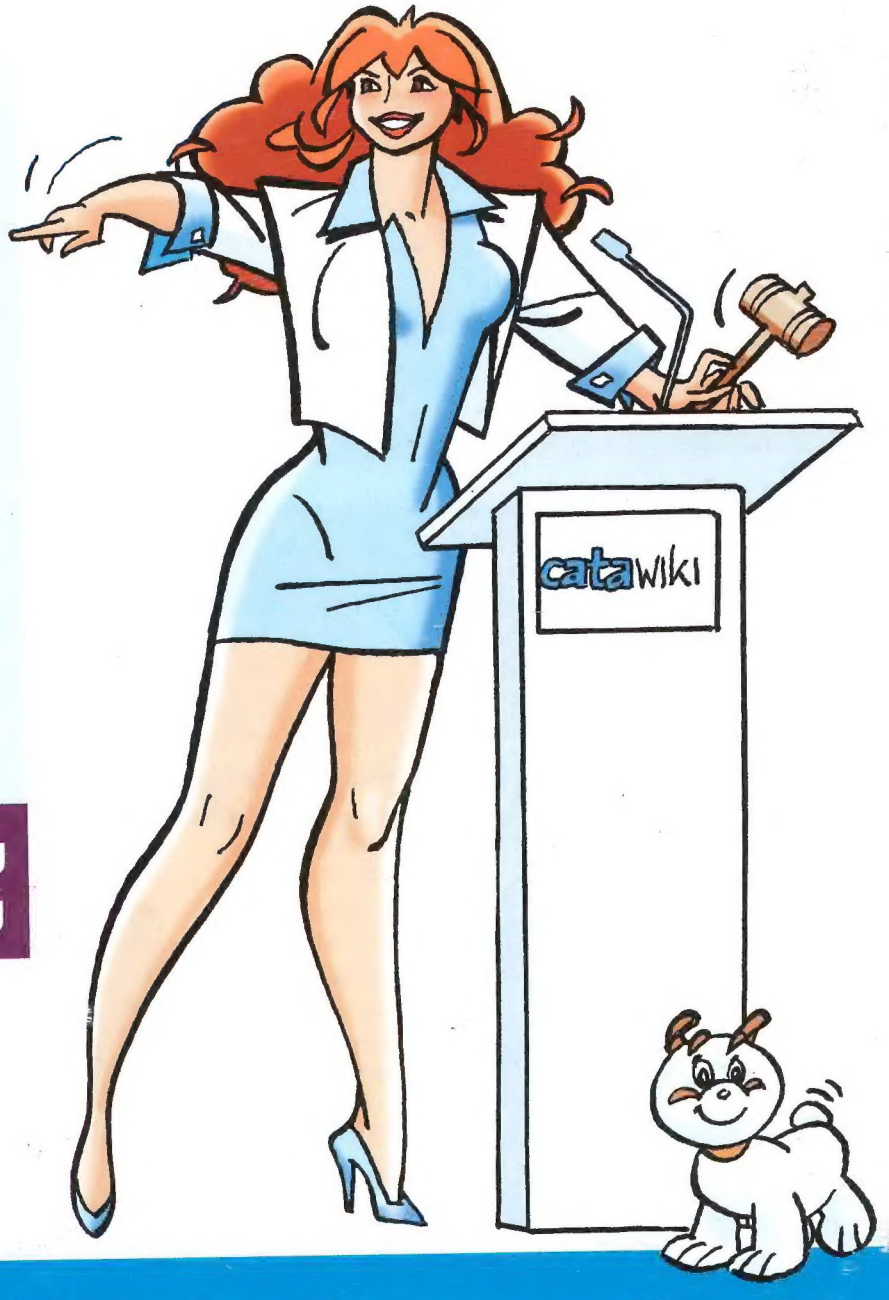

Wil jij ook je strips laten veilen?

- Hoge opbrengsten
- Lage verkoopcommissie
- Internationaal bereik
- Veilige verkoop

Kijk voor meer informatie op:

catawiki.nl/stripveiling/verkopen
catawiki.be/stripveiling/verkopen